

پشه يي

۸ منگل صنف

ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د تورې
د بلوڅو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجر دي
هم ایماق، هم پشه یان	براهوي دي، قزلباش دي
لکه لمر پر شنه آسمان	دا هېواد به تل ځلېږي
لکه زړه وي جاویدان	په سینه کې د آسیا به
وایو الله اکبر وایو الله اکبر	نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مولېنيس وزارتې

پشه يي

۸ منگل صنف

چاپس سال: ۱۳۹۹ هـ. ش.

کتبس مشخصتي

مضمون: پشه‌يي

مؤلفين: تعليمي نصابس پشه‌يي دپارتمنتستا درسي کتابلاينا مؤلفين
ايدت کېکالي: تعليمي نصابس پشه‌يي دپارتمنتستا درسي کتابلاينا مؤلفين
صنف: اشتمنگل (۸)

متنس جبه: پشه‌يي

انکشاف دېکالا: تعليمي نصابس وشيک او درسي کتابلاينا تاليفس گڼ رياست
چرگن کېکالا: مولېني وزارتس ارتباط او عامه مولوبنيس رياستي
چاپ سال: ۱۳۹۹ هجري شمسي
ايميل آدرس: curriculum@moe.gov.af

درسي کتابلاينا چاپ، ونډني او لنگنکستا حقي افغانستان اسلامي جمهوريتس مولېني وزارت
پلا محفوظ شي. بازره گورپک او لنگنکي ممنوع سي. سير کنکالي پلا قانوني شاپان با.

مولېني وزيرس پيغمي

اقرأ باسم ربك

گن او مهربان الله ﷻ س حمد او شکرستا ادا کېيکس، که امه آنتې زنده گي بخشوي سې، او پريک او لکس گن نعمت اودای وټوان کېويا آمان، او الله ﷻ س پچوالا پيغمبر حضرت محمد ﷺ که الهي پروالا پيغام تي که (پريک) سې، درود ماکس. کورکم که چېنې تارا سې، ۱۳۹۷ هجري شمسي سال مولېنيس سال نامېدې مسمی بیک. ميسي خاترې اما بيی بايوي وطنستن لړېني او وړېنيس نظمي اساسی بدلېني او تحولتนา شاهدي تې؛ لړيکالا، ياده کېکالا، کتاب، مکتب، ادارا او والدينس شورا، افغانستان مولېنيس نظمستا شه اساسي عناصر باين گورېگا، که لړېني او وړېنيس وشيک او پوراېنې کوچه مهم نقش دارا. انخول مهم گالا کوچه افغانستان مولېني وزارتس دشتلگريس مقام، وطنس لړېني او وړېنيس نظامستا رشد او وشيک شاپان کوچه اساسي تغيرتนา اچيک کوچه متعهد سې.

ميسي خاترې تعليمي نصابس اصلاح او وشېکي مهم اولويتېلايه اودای سن. مندو رکم مکتب، مدرسا او جم دولتي او خصوصي تعليمي نهادېلايه کوچه، درسي کتابلاينا محتوا، کيفيت او توزع آنتې پامېري مولېني وزارتس لمېلاينا سريکه جای دارا. امه باور داراگس، که باکيفيت درسي کتاب داريک دې اوړتا، لړېني او وړېنيس اساسي هدفلايني پوله نه باکمان.

اوچېوي هدفلايني پولیک او بکار تعليمي نظام منجه اچيک خاترې، اکالي نسلس وړېکالي حيثېدې، وطنس چېکه اچوتلېکالي لړېکالي، استادان او مسلکی مدیرنه اودای بو احترامېدې اېراکم، که بالکولنې درسي کتابلاينا تدریس، او محتواس گرېني کوچه، هيچ رکم کوششي مه پچه کدن، او اي فعال او ديني، ملي او انتقادي تفکر پلا سنهوي نسلس وړېني کوچه، کوشش کن. هر دواس تعهدس نونگا کېک او مسؤوليت منکس حس پلا، امه نيتهېدې پړنې آنجودن، که نن دواسې بيی بايوي ياده کېکالي وکا اکالا کوچه، پورا پېوا افغانستانس معماران، او جامعاس متمدن او موثر تکاليا تن.

مندو رکم بکار او بيی بايوي ياده کېکالي اودای، که وطنس ارزشوتي سرماييی آن، اېراکم، تا فرصت اودای نپا گورن او ياده کنييس پروسا کوچه کنجکاو، زيرک او فعال وانې گورېکالي پيري، او لړيکالاس احترام پلا، لړيکالا اودای بکار او موثر استفادا کن.

آخر کوچه لړېني او وړېنيس جم مولېکالي او تعليمي نصابس مسلکی همکارنه اودای، که امه کتبس لکيک او آمادا کېک کوچه بو کوشش کېويا سن، منيک کاکم، او گن الله ﷻ دربار اودای مې آنتې امه پاک او انسان جوپېکالي پندې کوچه کاميابيا اېراکم.

معياري او پورا پيو مولېنيس نظام او انخول آباد او پورا پيو افغانستان آرزويدي که خلکي تانکواک، مولېکالي او آسودا تې.

مولېنيس وزير

دکتور محمد ميرويس بلخی

فهرست

سبقس نامه

دور

۱	حمد
۵	نعت
۹	بيی اخلاق
۱۳	برق
۱۷	گې او گېينا اقسامي
۲۱	طنز
۲۵	جُگ يا معما
۲۹	مولېني
۳۳	مخدرا مواد
۳۶	جي پشه يي لايام
۴۰	بيی ډشتيا
۴۳	ناره آلوي اگتي

٤٦	سسټه ټاني
٥٠	شټ كډيک
٥٤	وطنس بيى بايىک
٥٨	مهمان بيى بايني
٦١	زندگه محيطس رشني
٦٥	ټوک
٦٨	گونچ درېکالاس کډاني
٧٢	حسادت کېني
٧٦	کلما او تيس قسمېلي
٨١	بې پروايي
٨٤	رازس رشیک
٨٨	آتيک او هاټ
٩٢	افغانستان
٩٦	خلکنا فرهنگ
١٠٠	راډيو
١٠٤	کيک چوټېني
١٠٨	لغتناما

حمد

امه مسلمانان آمان، ميسي خاتري تانک اېمه کتېس پروالا پِراڻ يا سبقستا حمد پلا
آنجوبييکمان، يو مي خاتري گه گڼ الله ﷻ چيکه واک او قدرتس خاوندی آس، هر کي دې
پورا بايد الله ﷻ آنتې رجوع کمان او ميسي اودای سمرني او کومک اېرمان تا هر کودن تانک
لّمه او کپنايه کوچه کامياب تمان.

- حمد کي آنتې کدا او موضوعي کويک تگا؟
- ابت جا اېمه کوتي حمد شريف اړېوو يا پروو شي؟
- کوتي شعر يا کوتي گېيه آنتې حمد کده باکمان؟

جي الله استوبنيس لايقي تو آي

مخلوقات او عالمينا ربي تو آي

هر كيدي بو مهربان رحم دارياگي

جzas دواس لَمنا خاوندي تو آي

کي آنتي گه کو ايري تيسي دبيگي

سانگ او تلنا تواس مالکي تو آي

هر کو هر کودن هر چو تبه واکه سي

که گه هر رکم نعمت کي دبي تو آي

کار گه کيگه تو ايري بي سرآلان با

مندو خوارو استه لبن کي ببي تو آي

که ظالمکه عذاب، تواس بخشش کيا

گن قدرت، حکمت، عدلس صاحبي تو آي

هر کي آنتي عبادتس وس تو داگي

خول گه جم بايشتگريس سبي تو آي

سونميري بي وس بندا او آست خالي آس

خو هر کودن ميسيس اپرني تو آي

(سونميري)

یو ای حمد یا گې او یا شعر شې گه پچوالا ونټستا کوچه مناجات به اوا شې. میس
مټي مطلب یا خلاصیی اېلو شې گه چیکه استوېني او ثنا و صفتس لایقي کېولا الله ﷻ آس گه
چیه مخلوقتنا ساتلېکالی، رحمان، رحیم، واکدار، عادل، عزت او ذلت دېکالا او بخچکالا آس.
توبای قبول کېي او ظالمې عذاب دېي. گن قدرت او حکمتس خاوندی آس. هر کي آنتې
عبادت او بندگیس وسي دیا او هر کون هر کي پلا سمره بیا.
چیکه بیاري او بایشتیگری تېسي واکه شې او امه بې وس بندگان آمان. خو گره به اما امید او
اړ اېرنن تومه الله ﷻ آی، ویی امه ایچ پنده وان او پندلرېني کان.

فعالیته

- ۱- یاده کېکالي متني اول دککه یان وارېدې له چار گوزر اېمه حمدې اوړې آوزېدې تانک هم
صنفینه پورا پردن.
- ۲- کاو جن یاده کېکالي نوبتېدی اېمه حمدس مفهوم بابته اگت کن.

اکوړې اوکته آنتې جواب ددا:

- ۳- اېمه حمد یا شعرس کوتي ونټستا آنتې مناجات کده باکمان؟
یاده کېکالي تانک کتابچا کوچه لکتا جواب دن او یوبه مرن گه مناجات کي آنتې میا؟ او یان
وارېدې پردن.
- ۴- حمد کوتي جبېس کلما شې او خولگې امه مه کلماي تانک جبې کوچه یتبیکمان؟

۵- يادہ کپکالي امه اکوروالي لغته معنا کدن او جملايه کوچه يتدن.
سانگ، تال، مندو، سرآلان، سمريک

يادہ کپکالي اکورې اږه کټ جملايه مناسب کلمايه دې پورا کدن:

جي الله

.....

مخلوقات او

.....

هرکيدې بو مهربان

.....

جزاس دواس

.....

يادہ کپکالي اږمه سبقس مُتي مطلبستا تانک کتابچايه کوچه لکدن.

نعت

امه تانک اولوالا پړان يا سبقن حمد دې آنجوهچمان.
حمد اېتي آنتې کدن گوريا گه الله ﷺ س ثنا او صفتي کوچیې اوا تې. يو بتا بيا گه شعر
رکمېدې تې او يا نثر رکمېدې. ابت اما دو منگل پړن اي نعتيا شعر شې گه نعت عنوان دارا.
امه مسلمانان تانک هر لَام او اگتې بسم الله او الله ﷺ او تيس برحق رسول او گرېوا حضرت
محمد ﷺ مس ثنا او صفتستا دې شروع کيېکمان.

- نعت کي آنتې مېگا؟
- اېمه ابت جا کوتي پشه يي نعت اړېوو يا ياده کېوو شې؟
- آيا نعت کېولا شعر رکمېدې تگا او يا نثر رکمېدې به بتا بېگا؟

دو جهاننا ســردار آس محمد
 نـبي ینـنا ســالار آس محمد
 کتابه کوچه پورا دې اوچپوا آيیک
 شتهېدي احمد مختار آس محمد
 کارکه اوبجیک دنیا لـشلا بـمن پیک
 هر بي پند ناسزس یار آس محمد
 چو تلن گه یو شاپیکای برکت تاییک
 چیه دې بیی معلومدار آس محمد
 خلکـنې بیی او مچ جم تاري کچین
 هر لمه کوچه اونشار آس محمد
 پاک قرآن کتاب میسی سره نازل بییک
 قیامت بـنک عـلـمـدار آس محمد
 حق پـنـده سـختـي لاود شره و تپکن
 و بل دواس، میاییچ بیدار آس محمد
 اندرای تپان خلک جم لُشه و بچین
 خدای کبویی بو ایدار آس محمد
 عدالت لہونگـریس نظام اچکن
 اسلامي دنیاس معمار آس محمد
 یو هوتا شکر هـنا او امیدوار آس
 خول گه امتس غمخوار آس محمد
 (هوتا)

متنس خلاصیی:

امه نعتیا گبپی کوچه ابلو اوچپن بوا شې گه حضرت محمد مصطفیٰ ﷺ دوکه
 جهننا سردار، نبیننا دشتیی، بیی اخلاقنا خاوند او الله پاکس محبوبی آس.

پوره والي آسماني کتابلايه کوچه به ميس اِکستا زيری دېن بوا آيیک او کودن گه مه دنيا شره انچ اورپچين دنيا لش بمن شاپتيک، هر چو گه ميس قدمي پولچای له برکت او پرېماني تاييک، چيکه بيی او نېک نامې دې پېني آيیچ، وېلو دواس جانې شره سختي وټېکن، قرآن شريی نازل بيک، خلکني بيی او مچ پند تاري کېچان، خلک اندرای کنتا لُشه او اوچ پنده وېچين، عدالت ليونگري او اسلامي نظام منجه اچکن او گرّه به امه مسلمانان بايد شکر هنمان او اميدوار تمان گه حضرت محمد مصطفی ﷺ قيامت دوسه به اما غمخوار او شفاعت کېکالان تې.

تارا کېني:

امه ډنگا کوچه گه کدا:

يو دنيا ميا مي روپېدې پيدا بتيک

خاوند آنتې بو رويدار آس محمد

اېته قدسي حديث آنتې ساندین بوا شې گه کدا، جب پرپان: اگه تو پيدا کېوام نه تيياي زمين او آسماني پيدا کېويم نه تنای.

فعاليته

۱- ياده کېکالي اېمه نعتيا گې يا شعري وارېدې کتاب روپېدې پردن او مفهوم او معنستا بارايه هر کوتي تارا کېني کن.

۲- ياده کېکالي اېمه ډنگای گه کدا:

چو تلن گه يو شاپکاي برکت تاييک

چيه دې بيی معلومدار آس محمد

تانک کتابچا کوچه لکدن او مي بارايه اگه کومي مولياتن تارا کېني کن او مثالي اچن.

۳- ياده کښکالي شعر کوچه نامېلا پېدا کن او تاړي کدن گه مه شعر کوچه کوتي رقم نامېلا اوي شن.

۴- ياده کښکالي اېمه کتابس لغتناما اودای اېمه لغتېلاینا معنستا پيدا کدن او يان جملايه کوچه يتدن:

پوړا، ناساز، تلن، بيی، مچ، معمار

۵- اکوړې اوکته جواب ددا:

- دويه جهننا سرداري که آس؟
- قرآن پاک کي شره نازل بيک؟
- محمد ﷺ هربې پند او نازسس کوچکي آس؟
- حضرت محمد ﷺ ې کووات نظام منجېکه اچياکن؟

ياده کښکالي حضرت محمد ﷺ مس استوېني بارا تانک کتابچايه کوچه اي لکني کن.
(حضرت محمد ﷺ چيکه بشريتس پندلړېني آنتې گرېن بتيک.)

بيی اخلاق

اېلو پړان او يا سبق بيی اخلاق بارايه شې، يو مي خاترې گه امه بايد بيی اخلقې تانيک کمان. چيکه خلک بيی اخلاق دارکالا بندای بيی بايی. اگه اي جن هر کاو مولېکالا، مالدار او دموا تې خو اگه سه بيی اخلاق نه داراتي، که به تي بيی نه بايی اوگران انچېدی نه تاري. ميس خاترې هر کي آنتې لازم شې گه تانک اخلقستا بيی کدن، کبر او غرور مه کې، کي دې جانې اوړې مه بايدن او جانېکه کميني اختيار کې. تا چينا اړه آنتې مټا او جمنا گرانيس وړي بې. بد اخلاق جن جمنا مچي اورا او که به نه اېړا گه تي پلانيک او تستيک کې. امه بايد بکار اخلاق داراتمان او کوشش کمان گه اېته اُل او عادته تانيک کمان گه الله ﷻ تيس برحق رسول حضرت محمد ﷺ او چيکه بندگني اودېن خوشحال تن او دنيا او آخرت کوچه قدر او عزتس خاوندني تمان.

- اېمه کي بو بيی بايیکو، بکار اخلاقي جنې او يا اېتي گه بيی اخلاق نه داراتي؟
- آيا ابت جا اېمه فکر کېوو شې او يا مولاکو گه اخلاق کو معنا دارا او کوتي جېبس کلما شې؟
- کودن اي جن بکار او پورا اخلاقس خاوندي بتا بيا؟

بيی اخلاق انسنس قدر او عزتستا اوړې کبېی او دارکالیی هر کودن خلکنا محبوب او بیی بایویی تگا، اګه که بیی اخلاق نه داراتې که به تي پلا مینا او محبت نه کیا او کوینا نه وټا. الله ﷻ تانک پاک کلام کوچه حضرت رسول اکرم ﷺ آنتې کدا: جب پرتان: یو الله ﷻ س گن رحمتي شې ګه تو مه خلکه آنتې نرم خوی (خوش اخلاق) جوپوا آی. اګه مخول نه تیای او تو تند خوی او کهره اړ تیای، ویی مه چیکه تیا ټېنه چوپړې پُشان او تیت بوي تنای. (آل عمران ۱۵۹ آیت) ګه مه آیت شریف کوچه اما گن پیغمبر حضرت محمد ﷺ مس بیی او نیک اخلاقستا صفت او استوبنیا بوا شې او میدې تاربا ګه میس بیی اخلاق گرای به شې ګه چیکه خلک او کبولوالا رکمېدې مسلمان مي بیی بایی، اګتي مني او پندلړېنستا شره عمل کاکن. امزات تانکې حضرت رسول اکرم ﷺ مې به کدویی شې: جب پرتان: اه اخلاقس بیارستا تکمیل کبک آنتې ګرېن بوا آم. حضرت پیغمبرس مه کدنستا اودای اېلو ټکي به تاربا ګه میدې پورا ګرېن بوي پیغامبراننا هدفي بیی اخلاقس کاټله گري او وړکي آییګ ګه حضرت رسول ﷺ مس بعثت گرای تکمیل بوا شې.

اېمي خاتړې ګه امه چیه دې بیی اخلاق داراتمان الله ﷻ، تیس رسول او ګرېویی او خلکي اودېن خوشحال تن، باید جم اسلامي اصول او پندلړېنیه مطابق تانک زندگستن عیار کمان. خول ګه اسلام پاک دینس پندلړېنې او تیسی پلا برابر عمل کبک اما اخلقستن تکمیل او پورا کبېي او هر کي آنتې ګران او عزتس خاوندي بیاکمان. اېلو ګه هر کي پلا بکار شارېک او رویا کمان، کیس حقي نه امان، کیکه بې احترامي نه پولمان، لاړ نه انمان، چنټې شره شفقت او ګنېنجنې احترام کمان، آيو تاتي، لې او سې او همسایاینا حقي پېنمان او احترامي کمان، کي آنتې مچ اګت نه کدمان، ګال نه دمان، لووګګریا او غیبتی مه کمان، بې جای کي پلا جنگ او ممر نه کمان او خلکه منجه بې اتفاقي مه وامن. مه او انخول بو وري چیکه اما اسلام پاک دینس پندلړېنیه اودای شن ګه میسي مطابق عمل کبک شک دې اوړتا اما اخلاق تکمیل او جامعاس باییشټګرستا باعثي با.

پرنس مټي مطلبی:

بيی اخلاق انسنس جوهری سې، کوتي ګه یو جوهر نه داراتې سه اړه ګرا او نامکمل انسان آس. چیکه جوامعه کوچه بیی اخلاق دارکالا انسنې بیی بایی او کبولوالا قدر او عزتس خاوندي تا. چیکه پیغمبرنه بیی اخلاقس وړیک او کاټله گري آنتې کوششېلا او پندلړېنې

کډوی شي او اما پیغمبر حضرت محمد ﷺ مې خو اېلو به کدوی شي گه «مم مکارم اخلاقس تکمیل کېني خاتري گړن بوا آم» میسي خاتري لازم او ضروري شي گه چیه دې پورا بکار اخلاق او اُلنا دارکالیا تمان. انخول عادت او خویه جان نه اېلمان گه اسلامي او انساني نه تن. تا کي آنتې ضرر، تاوان او بې احترامیس باعثی نه بمان. مندو اگه اېرتمان گه چیه دې بکار اُل او اخلاقس خاوندي تمان، باید مه ونټې کوچه اسلام پاک دینس پندلرپنیه تانک زندگی او لمستن سرمشق جوپمان.

تارا کېني:

- ۱- اخلاق اي عربي کلمه شي گه خُلُق، خوی، عادت، اُل او طبعس جمعستا آنتې کدا بعنې اخلاق خُلُقېلا او عادتېلا معنا دارا.
- ۲- ایلای اخلاقس انخول تعریفی کاکن گه: اخلاق انسنس روهي او باطني صفتېلاینا مجموعی شي.

فعاليته

- ۱- دو له ياده کېکالي وارېدې اېمه سبقې لړېکالا دې پتای تانک صنفینه پورا پردن او کوتې گه اېت جا ياده کې بېويا نه شي ياده کدن.
- ۲- ياده کېکالي اي بيی اخلاق دارکالا جنېس صفته بارايه اگت کن.
- ۳- ياده کېکالي اېته لغاتېلايه که معنستا شره نه مولیاتن تانک کتابچايه کوچه ياداشت کدن او يان لړېکالا او يا کوتي هم صنفستا اودای معنستا اوکتي کن.
- ۴- اېمه سبق کوچای انخول دو دو کلمه پيدا کې گه معنی اي تي.
- ۵- اکوړې اوکتنې جواب ددا:
  - انسان خلکه منجه کي واسطایدی محبت پيدا کا؟
  - بکار اخلاق کي آنتې کدن با؟
  - بکار اخلاق بارايه اسلام دين کوچه کو کدوا شي؟

ياده کېکالي خالي جايه مناسب کلمايه دې پوردن:
 بيى اخلاق ..... اوړې کېيى او .....
 بيى بايوبيى تگا، ..... نه داراتي ..... اوکوپنا نه وټا.

- ۱- اېمه لغتېلايه تانک کتابچايه کوچه معنا او جملا کوچه يتدا.
 سرمشق، آل، محبوب، جب پرتان، کهړه اړ، بعثت
- ۲- ياده کېکالي تانک کتابچايه کوچه بيى اخلاق بابتہ اي لکان کن گه اشت لېڼه دې کم نه
 ټي.

برق

اېتې دنې کوچه برق بشرس اي بو مهم ضرورته اودای شې که چېکه ونټه کوچه اودای لَام
 گورېن گوريا، امه بايد برق اودای لَام گورېني او ميس نپايه شره مولامان. اېمي پلا به گه دنه
 دې خلک مه نامې پلا اېلوي آيېچ او لسه لياوي آيېک، خو شه وياودې سالة دې بو با گه
 اديسون گرای برق منجه اچان بوي او لَام اودای گورېن بوا شې او اما وطن افغانستان کوچه به
 بېلا بېل طريقايه دې توليد او اودای لَام گورېن بگا. يوبه اوچېنيس وړي شې گه برق اودای
 استفادا او لَام گورېني او يتېنستا کوچه بو احتياط او اؤل درکار شې. اگه مي آنتې پامپري کېن
 نه بې بو گنې خطر او تاوانبلايه پلا به دورندور بن بگا.

- آیا اېت جا اېمه برق لياوو شې او يا تانک گوشينگ کوچه دارياکو؟
- برق اودای کوتي ونټه کوچه لَام گورېن گوريا؟
- آیا اېت جا اېمه که لياوو آس گه برقي درېوي تې؟

برق جلگیک او پرکني آنتې کدا او اېسه لُش شې ګه منفي او مثبت برقس هورني گرای اَلِسکه پيري اودای نیا او منجه اګا. بو جایه لیان بگا ګه دو جُګنا اي وري پلا ترېدې ډېلېک، هورېک او کارېک نتیجا کوچه به مه اَلْسېک او لُش اودای نیا.

امه آسمنې چلېرکې به لیاوین سن ګه اېلي کوچای نیا او لُش کیا، ګه مه چیکه یومه برق شې. خو اېمه رکمېدې ګه اېتي دنې کوچه برق منجه اوي شې او اودای لَام گورېن گوريا اول گوزر آنتې ۱۸۷۸ م ساله

توماس ادیسون گرای تولید بچ او اودای لَام گورېن بیک او یان مه برقس توليدي لا بکرېدې منجه اچن بیک که اېت چیکه دنیا به بېلا بېل ونټه کوچه اخول ماشیننا شارېني او چالان کېني، رادیو، تلویزیون، کمپیوتر، تېلېني، چمرس گلېني او ډېلېني او لُشېس تولید او بو وري لَمه کوچه اودای لَام گورېن گوريا.

اما بیې بایوي وطن افغانستان آنتې به اېمه پچوالي وکا اي پيري مودا دې اېله بل برق اوي او برقس تولیدستا ایلاي گېنېچ فابریکا اخول درونټا، نغلو، سروبي، کجکي، پلخمري، چک، ماهیپر، مزارس کود برق او وري جوېن بوي شن ګه پچوالا فابریکا دې اورټا وري چیکه ورگې واسطایدي گرا او برق تولید کیا. مېمه رکمېدې وطنس بو وري ونټه کوچه کوتي جایه ګه پریمان شاپرا ورگ تې برقس تولیدستا چنټي ماشینې یعنې ډاینامو جېن بوي او ایلاي وري تيلي جنراتورنا چالان کېني گرای به برق تولید او اودای استفادا کاکن.

یوبه باید کدن بې ګه ایلاي اجسام اخول اربېشم، شیشا، پلاستیک او وري برق وټې نه بیا ګه تې آنتې برقس عایق او ایلاي وري اخول چمار، انسانا او وري حیوانتننا وېره، ورگ او وري ګه برقس هدایت او وټېکستا خاصیتي داري، تي آنتې برقس هادي يا وټېکالا کدا. میسي خاترې برق سیم والیه واسطایدي بو لېرې جایني گرېن گوريا او خلک اودای استفادا کاکن. اېمه پچوالي کلېلایه کوچه افغانستانېکه وطن دې کنای لنشریک وطنلایه اودای به برق اچن بوي شې. امه باید اېته تمري سیم والیه اودای جان رُشمان ګه برق کوچی شاپوي تې. خولګه تمري سیم والي او وري برق دارکالي شیانه شره آست انیک، برق درېني او بنداس لکستا باعثي با.

برق ايت هونا علم او مولېنيس پورا پېنستا محصول او استه اچنيا شي گه زندگيس پورا نېنستا بېلا بېل ونټه كوچه اودای لّام گورېن گوريا. مېمه برق برکتېدې شي گه بو ارک پورا پېوي وسايل او پړنگ اخول راديو، تلویزيون، کمپيوتر او وري ارتباطي وسايله اودای لّام گورېن گوريا او گېنېنج فابريکا او شاړکالي وسايط لّمه وېن گوريا. برق اودای بايد بو بکار سستا او سالم رقمېدې استفادا کېن بې او اېمي کوشش او اوّل كوچه به بايد تن بې گه تانک وطن كوچه گه الله ﷻ فضلېدې برقس توليدستا بکار منابع گه اما وطنس مېمه گېنېنج نندي شن او ايمېند او وپينده پريمان ورگ دارا، برقس توليدستا امکانات برابر کېن بن.

تارا کېني:

۱- درونټا برقس فابريکا ننگرهار، نغلو، سروبي او ماهيپر برقس فابريکا کابل، کجکيس برق فابريکا هلمند، چک برقس فابريکا ميدان او پلخمرې برقس فابريکا بغلان او مزار شريفس کود برقس فابريکا بلخ ولايته كوچه موقعيت داراکن او مېدې اوړتا وري گې او چنتي فابريکا به شن.
۲- کوتي نشوي برقي پړنگ يا سامان آلات او انخول تمري برقس سيم والي گه برق داراتن بايد تي اودای لّام گورېن مه بې او کېلولوا رکمېدې چنټه بالکول بايد انخول پړنگه اودای لېره رشن بن او مه اوړان بن گه انخول پړنگه آست انن.

فعاليتېالا

۱- ياده کېکالي اېمه سبقې بکرېدې پردن او ياده کدن.
۲- کوتي کلمايه شره گه نه موليانتن معلم او يا تانک وري هم صنفينه اودای اوکت کن او ياده کدن.
۳- نونگي لغاتېلايه تانک کتابچايه كوچه لکدن او معنستا بارايه لړېکالا اودای اوکت کېچال او هوچچال بن.
۴- ياده کېکالي اېته پړنگ او وسايلنا نامه اوچدن گه برق واسطايدې لّمه وېن گوريا او اودای استفادا با.

۵- اکوړې او کتنې جواب ددا:

- برق کووات شی شې؟
- اېمه برقي اودای کو لّام گورېدا؟
- کوتي کوتي شيلا برقي واسطایدي لّام کېن؟
- اول گوزر برق کوته ساله او کي گرای تولید بچ؟

ياده کېکالي تانک کتابچايه کوچه برقس فايده او استعمال موارد اي مقالا لکن.

ګې او ګېنا اقسامي

ګې يا شعر اېته بکرېدې ويوي او جوړېوي کلما شن ګه خاص آهنگ او سدوره ثاني دارا، هر کي کره بېي شچا او اړي نېگا. اګه اي آبي به کار کار اېراتې ګه تانک بالکولستا ګرږدن، انخول اګته او کلمايه اودای لّام گوريا او جبه اچي ګه وزن او سدوره ثاني داراتن او بالکولس کړي بېي شچن. اېمه معنايدې ګه ګې عادي اګته دې متفاوت شن او فرق کيا. ميسي خاترې دې شې ګه خوشحالي او گوراوال دوسه، خلک ګې مېنيس محفلېلا جوپاکن او اېمه رکمېدې تانک خوشحالستا لا بو کېيکن. اما پشه يي جب خلک دنه کېولا مېمه ګې او ورناس نامې پلا اېلوي آيچ، يو مي خاترې ګه کېولا دړو دپري او يا اکتويدي مېک گراي خلکه هره آنتې پولېن گوربيايچ او اېت ګه لکن گوريا او چاپ با، مې آنتې شعر ماکن او يو نام به اما جبېکه وتوا شې ګه اي معنا دارا.

- آيا اېمه کودن خلکه دوراي ګې اړېو شن؟
- اېمه نظرېدې ګې او شعر منجه کومې فرق شې؟
- ګې او ورنې کو فرق دارا او آيا ورنې آنتې به شعر کده باکمان؟

ګې يا شعر اېسه رسلا او سدورا کلام شې ګه وزن او قافيا داراتې. يا وري جبېدې اېسه کلام ګه اوړې تخيل دارې، اړاي آلي او اړه کوچه چنې او احساسته اوسکولدن شعر باين بگا. شعر موضوع لحظېدې له رکم شن:

- ۱- اخلاقي شعري ګه موضوعي پند او نصيحت تې او اخلاقي ارزشېلا کوچي چنوي تن.
  - ۲- وصفي شعري ګه طبيعي شينا موضوعات، اړېس جذبات او احساسات کوچي اوي تن اخول پينچا، بهار يا وېند، اړوده گري او انخول وړنا استوېني.
  - ۳- قصه يي شعري اېته ګه تاريخي واقعات او يا خيالي قصا کوچي بيان بوي تن.
- پشه يي جبې کوچه شعر آنتې دو رکم اصطلاحات موجود شن، اي وانيا ګې شې ګه ورګه تلنې جوپېن بوي او دړو دپري پلا مېن گوراکن او سه وريا ورنې شې ګه زيبه تلنې جوپېن گوريا او

زېږه گرای درو دپړي او ساز دې اوږتا مېن باکن. البته بتا بيا گه ورگ به وړنا جوین او يا زېږه گې، خو يو تار ایدې ابت جا وونا نه شې. وړناس اي وري خصوصيتي به شې گه جوپکالستا نامه کوچی نه تا. خو گېهه کوچه گه ورگه جوپويا تا او نام ډنگا دارا، شاعرس نامه کوچی اوچېن بوا تا.

پشه يي گې يا وړنا گه بو ارک شفاهي رکمېدې موجود شن جانېکه کېلولوالي شکلي او قالبېلا دارا گه کېتا باکمان ټوکور، شور ټوکور، خېمېوي، شيارې، باره گې، وړنا، کاره گې، واجېلا او انخول وړې اوچمان که جانېکه کېلولوالي شکلي دارا. امزات پشه يي گېهه اودای ایلای پښتو او دري شعرېلاینا قالبه پلا وکه تاني دارا او ایلای خاص شعري قالبېلا شن گه وري جېنا ادبېته کوچه کم لشن بياکن. اخل وړنا، لموي گې، باره گې او شياره گېېنا ایلای شکېلا. امزات پشه يي ادبېته کوچه ایلای نونگي شعري قالبېلا به لشن بياکن گه پښتو او دري ادبېتانا تاثیر پندېدې اېمه پچېل پېړي کوچه پشه يي ادبېتانا پېنچه پېنې لا بوگلوبی، وشلېوی او سدورا کېوی شې. مثال رکمېدې رباعی، مقام، ټوټا، يا قطعا، قصیدا، مثنوي او انخول وري اېته شاعرنه گرای منجه اوي شن گه پښتو يا دري جبه دې شعر جوپېني کوچه آست داریاکن او يا مې کویه زندگي کاکن. يو لا کوکه پشه يي لکنيس منجه ایک پلا مېمه وکا دنه کوچه حتا نونگی اړي آزاد شعرېلايه به پشه يي ادبېته آنتې پند چالويا شې.

البته يوبه اوچېنيس وړي شې گه پشه يي گېېنا اقسمي کېولا مېنا مېکستا سبک رویدې نام جېن بوي شن او کودن گه گې مېن بچ، تيس مېکستا طرز او سبکستا رویدې گه پشه يي گېوول او خلک پېني، ته گېېنا نامنستا پېنیکن او ماکن گه يو ټکور گې شې يا شيارې او يا شور ټکور. البته مه شکل او وزن رویدې به اي وري پلا فرق داراکن خو خلک کېولا اړېک گرای مېکس سبکستا رویدې پېنګي او بس.

متنن متي مطلبی:

پشه يي کوچه شعر آنتې گې او وړنا ماکن، که مه دوکه کېلولوالي وزن او قافياس دارکاليا او يا منظوم شن. پشه يي کوچه ابت جا خلک گېېنا مېکستا سبک رویدې، تې تقسيم بندي کېي او نام شریي جيا. البته ابت بو ارک نونگي سبک پلا گې ماکن، خو دنه هوني گې چيکه معلومدار وزن او میکس سبک دارايېچ. پشه يي ورگنا شعره آنتې گې او زېپينا شعره آنتې گه شکلي به فرق دارا وړنا ماکن. او طبیعی رکمېدې پشه يي خلک ورگه او زېپه شمولېدې

شعر جو پېنيس بو بکار استعداد داریاکن او حتا اي لامې کوچه بو گنات زيبپ او ورگ شاعران
تیاکن او گې مېني به مې آنتې کوتي عیب نه شې او هر که اگه گېیه کوچه پروال نه تې وړې
پلا کني وېني کوچه خو کومک کيا.

تارا کېني:

۱- اړي آزاد اېته شعره آنتې ماکن گه وزن لحظېدې چیکه مصریې اي رکم تن، خو ردیف او
قافیا نه داراتن.

۲- آزاد ایته شعره آنتې ماکن گه وزن، ردیف او قافیا نه دارا، خو خاص آهنگ کوچیې موجود تا.

۳- ردیف شعرس بیتستا اېته پچوالا کلما آنتې ماکن که تکرار رکمېدې اوا تا.

۴- اي بیتس پچوالا حرف يا کلما آنتې قافیا ماکن.

اېمه بیت کوچه:

اوړې به اي جوان جم خلک وري تيار بتيچ.

کاو ورچوا تي وري جمکه بیې اونشار بتيچ.

اېمه بیت کوچه یار او شار حرفي يا کلمات قافیا او بتيچ ردیف شن.

فعالیتلار

یاده کېکالي متني دکهه پردن:

۱- یاده کېکالي لړېکالا دې پتای وارېدې سبقې پردن او بکارکه یاده کدن.

۲- اگه کوتي گې يا وړنا کوتېس یادیې تن تانک هم صنفینه پورا مرېدن؟

۳- یاده کېکالي اگه شعر بابته کومې مولیاتن تانک وري صنفینه پلا شریک کدن.

۴- اېمه لغتېلایه تانک کتابچایه کوچه لکدا او معنستا بابته اي وري اودای اوکت کېچال بې.

گې، اصطلاحات، وړنا، کلام، استوېني، کېلولوا

یاده کېکالي دو دو جن اي، وړې آنتې املا کدن، یان اي ورېس املستا اصلاح کدن.

۵- اکوڙي اوکتنې جواب کدا:

- گې کي آنتې کدن با؟
- اېمه کودن پشه يي گې ارېوو شن؟
- بکار گې کي گراي جوپېن بوي شن؟
- اېمه پشه يي جبېدې کاو رقم گيه پېنېدا؟
- ورنېا کووات گيه اوداي شن؟

تانک کتابچايه کوچه اي اي گې نوشتا کي او يان تانک هم صنفينه پورا پردا.

طنز

اېمه سبق کوچه طنز بابته اگتې بوي شن. طنز ادبياتنا اي بو اړه نېکالا ونټه شې ګه بو خاص او کېلولوالي مواردو کوچه اودای لَام ګورېن ګوريا. خصوصاً اېته دنه ګه خلک کوتي اګت او واقعيتې ګېنجه او واکدارنه پوړا کده نه بېيستن طنز رکمېدې يعنې کوي نا آلتا از لېکالا او خوشحال کېکالا رکمېدې کدي او لکي. ګه يان ته جن اېمي دې اوړتا ګه کي سره قار او ګوسا بن، بتا بيا شريی مولان او جان اصلاح کن. يعنې طنز اي زورور بندا شره، رس او شيرين شيبېدې ونگان کيا يعنې تي چاکلېتېدې اني.

- آيا اېمه کوتي طنز پروو شې؟
- طنز کي خاترې کدن او يا لکن ګوريا؟
- آيا اي بنداس ازوني کېک او ريشخند کېني آنتې طنز کده باکمان؟

طنزس لغوي معنی ایلائی لکنیه کوچه ناز، کرشما، مسخرا کبک، ټابا، کنایا، ساندين، ریشخند کبک، رمزېدې کومې کدیک، ناز و نخرا کبک او ډنگلېک اوا شې. خو ادب کوچه طنز اېسه سدورا لکنی او یا کلام شې ګه غیر مستقیم (رمز او کنایا) رکمېدې مسخراس لفافا کوچه ای جن یا جامعاس ناملايمات او مچیاریه شره، جوپنی او اصلاح خاترې پې او انتقاد درپیا. یا طنز اېسه نثر یا شعر شې ګه حماقت، ضعیف اخلقه، اجتماعي فساد او شګنیه، خلخند او ریشخند او ای رکمېدې کددن او بیان کدن. یا رس جبېدې او ازنا دارکالا کنایا او مناسب رکمېدې تیک پې درېني او انتقدس کدیک او بیان آنتې طنز کدن گوریا. کوتي لکنی که اېمه تعریف پلا برابر نه تې سه طنز نه شې، بلکه بتا بیا پې (انتقاد) نقد، غیبت او یا گیلا تې.

ای مولېکالا اګتېدې طنز او کومېدې کبنا بیا انساننه اېمیکه اړ کدن ګه تانک عیب او ټګه، اړه ګړه ګریه او مچ لمه اودای لجن. طنز لککالا ګه طنزای کیا تیس اصلي هدفي ګړه جوپېني شې، سه نشني او تخریبې تخریب خاترې نه اېري بلکه تخریبې تعمیر او جوپېني آنتې اېري. شتا طنز لککالا ګه کومې کدا خلکه خبرېدې کدا، طنزس کملی اېلو شې ګه واقعیتېلا او شت اګته، ټوکنا درا او پردا لېنه وټیپي او یا طنز اېسه تیک دوا پېري شې ګه کپسول رکمېدې او یا رس شیرین شی کوچه ټوپلېتا مریض دېن گوریا او سه مریض یان میس تیک ګرستا احساس نه کېي، مزایدې او بې تکلیف، کوچه ننگېي او تیکه فایدا کیا. طنزه کوچه ایلاينا استوېنيا کېن گوریا، خو چیکه بو لوهنېدې شری مولاکن. طنز اګه برالايدې خلکه ازلېي او خوشحال کېي، خو مه ازنا او خوشحالي کویه کاینکه انخول قمچي درېويا شې ګه ای جن یا جامعاس ټګه، عیبه او مچیاریه انخول لمالیم رکمېدې کوټګي ګه وړه او دوره چیکه الينا او داغ داغ با، لاود او جوتنیا اېلوار بو تا ګه چېکه ملتي اوسکولېي.

ای طنز لککالا اېرکه دې پړوي انچه ازلېي، تانک طنزه پلا حقیقتېلايه منجه اچي او تاړا کېي. اګه چو طنز لککالا اېمیس وسي داراتې ګه پې او ټګس تیک رازې طنز او شوخیس رس لفافا کوچه پلوټدن او امتحان کدن، اېتي دې بو بیی شې ګه تي تند او تیک لهجایدې انتقاد کدن. میا ګه هر ټوک او شوخي پچکنا، ای حقیقت چنوي تګا.

طنز لککالېنا وظیفی اېلو شې ګه هر کودن کوشش کن چیکه ولس نیایدې، اېته اړه ګړه ګریه ګه جامعا کوچه لشن گوریا بکار او تاړا رکمېدې تانک لکنیه کوچه اچدن.

طنزس بیاریا اېمي کوچه شې ګه، طنزس درا لېنه پې درېني واکدارننا به مچي نه اورا. سه اېمي شره بکار مولیا ګه پې درېني مېنه شره شې، خو ګره به تیکه ازا او قار نه با.

طنزس وري تلني اېلو شي ګه طنز لککالا، طنزې کېولا جوانننا پامستا شګېني، سات وټېني او خلکنا ازنا خاترې لکي او کوتي وري سياسي او اجتماعي هدف نه دارا.

مطلبس خلاصی:

طنز ادبس اي بو بکار اړه نېکالا او ازلېکالا ونټه شي ګه واقعيتپلينا تارا کېني خاترې اودای لّام ګورېن ګوريا او انخول تیک حقيقتپلا مه لکني او يا جبېدې بيان کېن ګوريا ګه عادي اګته دې تيس تارا کېنيس هيچ امکان وجود نه دارا. يعني مټا رکمېدې کده باکمان ګه: شیرين او رس جبېدې تیک حقيقتس کدیک او بيان کېني طنز شي.

ميس کملې به يومه شي ګه مه طنز پندېدې بو تیک حقيقت او بو ګنې پې او اعتراضس تارا کېني ګراي، هيچ ګه گنگنا او خفا به نه بياکن، او بتا بيا ګه ته جن طنزنا اړېک ګراي تانک ټګ او اړه ګره ګريه اصلاح به کدن. اېلو ګه طنز ازنا دارا اېمه معنايدې نه شي ګه چيکه ازنا دارکالا لکني آنتې طنز کدن بې. خولګه بو ټوک او ايلای وري اګتې او نکلیک او وېشان به ازنا دارا. خو طنزس ازنا هدف آنتې پولیک خاترې اي وسیلا شي. بندای ازلېبي خو وروبيې او چرت او فکر کوچه به وبيې.

تارا کېني:

۱- کومېدې ازلېکالا تمثيل آنتې ميا او طنز پلا فرقي اېلو شي ګه طنز لکني ګراي مچياري او ظلمه اودای درا اوړې کيا او کوميديان ازلېکالا تمثيل پلا. کوميدي اجتماعي شکل به دارا او ساعتيري او مسکولي آنتې به اودای لّام ګورېن بگا.

۲- پې يا انتقاد اېته کايوي او نه ليان بکالي ونټنا وارني آنتې کدا ګه بووه انچه اودای پټ تا. ويې پې اي کوتېس کايوي کېنايه اودای درا اوړې کيا او کېکالستا لړبيې.

۳- نقد اي مقالا، کتاب يا شعرس وارني او غور لېنه درېني آنتې کدا. بعني ټېنا بيې او بتر تلنستا معلوم کېني آنتې نقد او مه لّمېس کېکالا آنتې نقاد کدا.

۴- ګيلا ګه شکايت معنايدې به اواشي اي دوستس مچ کېنستا اوچېني آنتې کدا ګه تيس گنگنه تاني او شکر رنجستا باعشي بوا تي.

۵- غيبت کيس غياب او نه تګرستا کوچه اېته عيستا کدیک شي ګه اړېکستايدې زورې.

۶- ټوک ولسي منشور ادبس اي خاص صنف رکمېدې بو دنه دې ولس منجه شن ګه بندای ازلېبي او انسس روحستا خوشحالي او وشمیک خاترې لّام اودای ګورېن ګوريا.

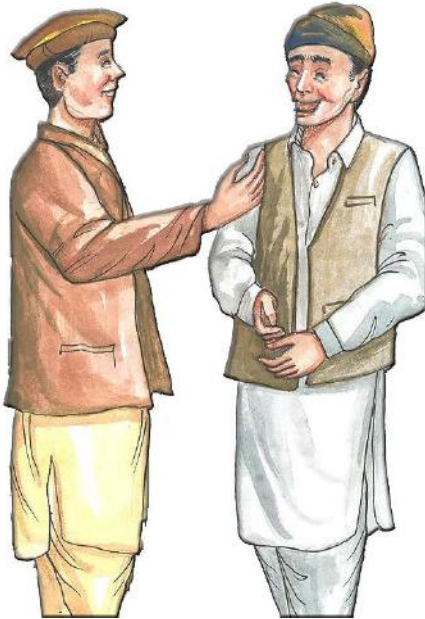

- ۱- کاو جن یاده کېکالي اېمه سبقې لړېکالا دې پتای وارېدې پردن او ته وري کار جان.
- ۲- اګه کوتېنا کوتي طنز یادی تې اوړې بې او تانک هم صنفینه پورا کددن.
- ۳- آیا امه پې یا انتقاد او نقد آنتې طنز کده باکمان؟ یاده کېکالي فرقنستا بارایه اګتې کن.
- ۴- اېمه کلمایه معنا کدا او جملایه کوچه یتدا.
- اوسکولېک، ټابا، ساندین، ریشخند، لچ، ټګ
- ۵- اکوړې اوکتني جواب ددا:
- طنز لغوي معنی کو شي؟
- طنز کو خاتري کدن بېن؟
- اېما کودن طنز اړووشي؟
- طنز خلکنا ازلهک خاتري شي یا خلک او جامعا اصلاح خاتري؟

یاده کېکالي کوتي وري طنزي شعر یا نثر پیدا کن او تانک کتابچایه کوچه لکن او وري دواس صنف کوچه پردن.

جگ يا معما

اېلو پړان جگ بابته سې گه اما خلک (کوچک؟) به ماکن. جگ يا معما کدیک اما خلکه کوچه دنه دې وونا او رواج شې. يو عقل ماووني بو ارک جواننه، ایلای بالکوله او گنجه منجه به شره پولا او مه رکمېدې جوانان او بالکول نه کېولا تانک ساتستا وټپيې، بلکه تانک ذهنستا او مولېنستا به تولي او امتحان کېيې گه البته يو سرگرمي او اخلا بو دنه دې اما خلکه کوچه شې، گه ورگ او زيبپه گرای شره پولا. يعې زيبپه کوچه به يو جگ پېننه اخلا شې او ورگه کوچه به. گه البته بو ارک مه معما يا جگ کدچالي الما او بې کاري دنه شره پولا.

- جگ او معماس معنستا بابته کومې مولاکو؟
- اېما جگ يادو شن او کودن جگ کدچال بوي آيت؟
- کي خاترې خلک جگ کدچيل با؟

جگ اما پشه يي جبې کوچه (شى) آنتې ماکن او اصطلاح کوچه معما آنتې به یتېن گوريا. معما کيالهېن بوا شى آنتې کدياکن يا اېسه کلام او اگت شې گه معنی کايوا تې، يعنې اي جُگ او يا شيس کاو مشخصتي کديکن او يان تي بابته وري فکر کاکن او ته شى او جُگې پېدا کېيکن. مه جُگ او يا کوچگ او کويک آنتې ايلای پېنچالو به ماکن. اما خلکه کوچه بو انخول جگې او معما موجود شن او کودن گه جوانان او بالکول او حتا کار کار گنېنچ جن به گه وري کوتي لام او مصروفيت نه داراتن اي به وري جُگ کدچال بياکن. اي جن جگ کدا او ته وري اودای اېرا گه تيس معنستا کددن يعنې پېندن گه کو شى سې. سه مقابل جن معنستا کدي او اگه کده او پېنه نه بېکن، يان سه جُگ کدکالا کدا گه کو دبېيمکو گه معنستا کدمن؟ ته وري مېيکن گه اېلو يا اېسه شى تو دبکمي يا دبکني. اخول جای، گوشينگ، سانگ، براي انخول وري امتيازات گه البته يو شتېدې دېن نه گوريا، کېولا اگته کوچه الي اخلايه تي آنتې دېن او واگذار کېن گوريا. اېمه رکمېدې اي جن وارېدې جگ کدا او ته وري جوابستا پېدا کېي. مثال رکمېدې اي جن کدا گه: کوچگ آس کوچگ گه پرننگا چنچا نه آس، شامېک آس کورا نه آس، شېنگ دارا گولانگ نه آس؟ او يا ايلای ماکن گه بار نيا خار نه آس؟

يعنې مه نظر کوچه درېوا جُگس له مشخصات او يا خصوصيتي کدن بوي شن گه، رنگي سامېک شې، پرانگ انا او شېنگ دارا او يا بار نيا.

کارگه کوتي معنی پېدا کېکن يان سېمه جن جُگ کدا او وري تيس معنستا او جوابي پېدا کېيکن. البته اوروالا معماس جوابي (گوزورا) شې.

البته ايلای جُگې منظوم او ايلای منشور تا. يعنې هم شعر رکمېدې کدن گوريا او هم اگته رکمېدې. اېمي خاترې گه جُگنا کدکاليا او جويېکاليا معلوم او نزو جن نه آن، ميسي خاترې مه خلکنا مال باين گوريا.

اېمه شن کاو جُگې او تېنا معنی:

۱- جانه چنټا، باره گران؟ (ورنج)

۲- دزا مټا، شملي لگا؟ (سنجک)

۳- تله لکړا، سنگه اوچا؟ (اېلي)

۴- دوسه گرا گرا، وېله پلا شره وې پلا؟ (انچ)

۵- لي لگالي جناور کټکالي؟ (توپک)

۶- گرگا گرگا وېله اي شه پولي جای درېگا؟ (دني)

۷- مېيگم په اگا، مېيگم يې پېگا؟ (بستور)

۸- کوچگ شې کوچگ گه چاکو پلا انن بگا، پوتا پوتا بگا، انچ شری وړبگا، خو اړ شری نه وړبگا؟ (پياز کونتي)

۹- دم شې، دمبې کوچه جند اس، جندې دوره لال شې، لالې دوره مشال شې؟ (چمني يا دنه هونا چراغ)

متنس متي مطلبی:

جُگ يا معما گه اما خلکن کوچگ؟ او پېنچالو به مېيکن اما پشه يي شفاهي ادبياتنا اي بو اړه نېکالا ونټه شې گه بو ارک بالکول، نونگه جوانان، جوانان او کار کار ډشتيان (ورگه او زيبه شمولېدې) مه اخلاس شره پولېک گرای ساعتستا وټېبي او فکر او ذهنستا انکشاف او وشني دېبي.

جگ يا معما کدچالي بو ارک الما وېلو دوسه کوچه گه تانک منجه نيوي تياکن کدچال با او اېمه رکمېدې تانک مسکولستا کېبي. مه جُگنا کدکاليا معلوم او تاري جن نه تياکن. ميسی خاتري مه جم خلکنا ماله باين گوريا او کوتي کېلولوا جنې آنتې مربوط نه شن. يو به بايد کدن بې گه ايلای جگې بو دنه هوني به تياکن گه بتا بيا ابتي خلک شری نه مولان. مثال رکمېدې (سني خرټک باره گران؟) جگس مقصدي او مطلبی تلچ شې او تلچ اېته چرخاس تلچ شې گه سونا يا لوشای او يا مالوچای والي شری ويان او پلوتن گوريا او بو سونا او يا لوش والېدې گران او گن بوي تا. ابت گه تخنيک پورا پېوا شې وري بو کم خلک ته چرخايه اودای لام گوراکن.

فعاليت پلا

۱- ياده کېکالي لړېکالا گرای لړېدېک دې پتای سبقې وارېدې پړدن او کوتي لغته شره گه نه مولياتن ياداشت کدن او معنستا اي وري اودای اوکت گرای پيدا کدن.

۲- ياده کېکالي انخول وري جُگې به تانک هم صنفينه آنتې کدن او ته جوابي پيدا کدن، گه مه سبق کوچه اچن بوي نه تن. يعني تانک منجه جگ کدچال بن.

۳- ياده کېکالي کدن گه معما آنتې جُگ، کوچک يا پېنچالو دې اوړتا کوتي وري نام به پشه يي کوچه يتېن بگا او يا نه؟ اگه تې تي به صنفينه آنتې کددن او بکرېدې جُگه او معماس معنستا شره جانه مولوبدن.

۴- اکورې اوکتني جواب ددا:

- جگ يا معما کي آنتې کدېن؟
- آيا جگ يا معماس معنيي تارا شې يا کايوا؟
- آيا جگ يا معما منظوم شې يا منثور؟
- خلک جگ يا معما کوته دنې کوچه کدېن؟

ياده کېکالي نونگي جگ يا معما تانک کتابچايه کوچه لکن او وارېدې، صنف پوره تستتا پردن.

۱- ياده کېکالي پرن بوي جگه تانک کتابچايه کوچه لکن او يادي ياده کدن.

۲- ياده کېکالي ايلای وري جگه به گه يادي تن او يا کي اودای اړبوا تن کتابچنستا کوچه معنستا پلا لکن.

مولېني

اېسه کو ګه انسنس پيدا بک دې اېله بل تيس پورا پېک او ورې نسبتېدې آلانګريس باعشي بوا شې. سه يومه مولېني او علمس برکتې سې. هر کاو ګه اي آدميس علم او مولېنستا اندازيې بو بېک سيمه وار تانک زندگيس لمېلايه کوچه کامياب او پورا تا. هر که کوشش کيا ګه تانکې علم ياده کې او انخول تانک اويا او پوګلنستا اعضايه علم ګانايه دې سنهلدن. اېمي پلا به ګه اما بيې بايوي وطن افغانستان کوچه بو ګنېنچ ګنېنچ عالمان او مولېکالي وټوي آن او هر کودن خلک مولېنيس ياده کېني آنتې اوس کېن بوي آن، خو بو ارک مه بو مهم ضرورت آنتې ياو پامپري بوا نه شې او ميسي گراي سې ګه اما وطنې خلکن تانک زندگيس ايلاي ونټه کوچه، کېلولوا رکمېدې کوتي ګه ابت هونا علم او تخنيکس پورا پېني گراي منجه اوي شن، بې وانټ بوي او پچه دروي آن او زندگيس مه ونټېس چيکه ضرورتېلايه ورې اوداي پورا کېيکمان ګه لازم شې، چيه دې بو مولېني او علمس ياده کېني آنتې بوکه پام کېن بې او چيه لمنا شرييکه جاي دمان تا مېمه علم او مولېني برکتېدې دنيا او آخرتس چيکه بياريه او باييشټگريه اوداي ونټوان بمان.

■ آيا هر کو بابته مولېک او تي شره پولیک آنتې علم او مولېني کده باکمان يا نه؟

■ اګه اي بندا تانک مسؤوليتنه او مکلفيته نه پېندن او بيې او بتر شره نه مولې، سه تانک

جان او خلکنې بکار خدمتس مصدري بتا بيا؟

■ خلک مولېکالا بنداي بو بيې بايې يا نه مولېکالاي؟

مولېني او علم اي انخول نور شې ګه اړ، ميبلاي او انسنس کاميابستا پندې لښ کېبي، بې پند ګري اودای چوتلېبي، پورا پېني، انساني امېدېلا او اېړنيه آنتې پولک پندې لړبيي. نه مولېني جهل او اندرا، انسنې خطر، ذلت او خواريه پلا لتار کېبي.

الله ﷻ ی مولېکالي او نه مولېکالي بابته قرآن کریم کوچه مهرباني کېوي شې ګه، جب پرتان: آيا برابر آن ابته جن ګه مولاکن او ابته جن ګه نه مولاکن؟ يعني کار به مولېکالا او نه مولېکالا يا عالم او جاهل تانک کوچه برابر او مساوي نه آن، خول ګه مولېکالا علمس ياده کېني او تي شره عمل کېني پلا دنيا او آخرتس بياري او سعادتې استه اچي او جاهل دوکه دنيا کوچه لاودېلا، کشالا او غمېلايه پلا لتار آس.

چيه دې بکار شې ګه انسنې زندگي کوچه آبرو او عزت دېبي علم او مولېني شې، خولګه انسان تي واسطايدي جانستا پېني او تانک الله ﷻ پلا معرفت پېدا کيا. حضرت رسول اکرم ﷺ مهرباني کيا ګه، علمس ياده کېني هر مسلمان ورګ او زيبې شره فرض شې او مندو رقمېدې پندلړېني کېوي شې ګه علمې ياده کدا اگر که چين کوچه (بو لېره) به تي.

اي طالب العلم بايد چيه دې پورا اسلام پاک دينس اساسته ياده کدن او تي شره عمل کياتي. خول کدوا شې ګه «علمس مېوي عمل شې» کوتي مولېکالا او عالم ګه تانک علم شره عمل نه کياتي، بې ثمر جلې پيري ارزش نه دارا.

که ګه علم او کمال ګانايه دې سنهوي او سدوري بتيڼچ، تانک جان، پوګال او جامعا آنتې لښ کانه لپاس مثال دارا ګه مېنا اېمه مولېنيس لښلا چراغ يعني تېنا مولوېني او ورلېنيس پورا پېنيه اودای بشري جامعاس وري انسانان به متاثر بوي آن. اېمه معنايدې ګه جهالت او نه مولېني انساننه او جامعا آنتې سامېک بلا او مولېني انخول لښ شې ګه کار به زوال نه دارا او که به اودای ګورې نه بېبي.

ميمه رکمېدې ديني علمه کويه بندا بايد تخنيک، صنعت، ساينس، طب او وري علمه به ياده کدن، خول ګه انسنس زندگستا کوچه مه عمله آنتې به بو احتياج او ضرورت بوا شې ګه بايد مي اودای به بې وانت نه تمان او هر کودن بشرس وشمیک او لوهانګريه آنتې اودای لام ګورمان. تانک ګران دن او وختستن بې جای او عبث مه وتمان او ضايع نه کمان، بشرس وشام او آسودګيس بړينګ او وسايله برابر کمان او يتېني او لام ګورېني خاترې خلکه واکه دمان، تا کي آنتې اړ نه تمان او وري خلک به اما منجه اچوي او کمالستن اودای نپا ګورن.

علم او مولېني اېسه لښ او گڼ وسیلا شې ګه انسنې اندرا او کشالایه اودای چوتیک او باییشتیګري او وشمیک تلن پند لړېني کېي او که ګه علم نه دارا اېته اندا پيري آس ګه ګما او ګتایه لیا نه بېي او هر کودن مشکته پلا دورندور تا. اسلامس پاک دین علمس یاده کېني شره بو تاکید کیا او چیکه ورګه او زیپه آنتې لازم او ضروري بایي. اېتي دنیاس کومې پورا پېني او لوهانګري ګه بېلا بېل ونټه کوچه لښن ګوریا، چیکه مېمه علم او مولېني برکتېدې شې او اګه علم او مولېني نه داراتمان، یو تاري او برالا اګت شې ګه هر کودن هر کي آنتې اړ او آست تارنا تیاګمان. ویی لازم شې ګه علم او مولېنیس یاده کېني تلن دور ګمان، جانېن پولمان او میدې بو وري نه مولېني او جهالتس اندرا کوچه کړ او تپان مه درمان.

فعالیتلار

- یاده کېکالي متني دککه، ګر اوړې کنېدې پردن.
- ۱- یاده کېکالي وارېدې اېمه پړان او یا سبقې پردن او کوتي کلمایه شره ګه نه مولیاتن اي وري اودای اوکت کېچال بن.
- ۲- اېمه اکوروالي کلمایه معنا کدا او کدې ګه مه کوتي جېبس کلما شن. علم، عمل، وشام، جهل، لوهاني، باییشتیګري، نور.
- ۳- یاده کېکالي باید اېمي شره مولان، کوتي کلمایه کوچه ګه کېلولوالي عربي حرفېلا اخول (ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق) اوي تن ته عربي کلما شن او پشه يي جب مه حرفې او آوازي نه دارا. مېمه رکمېدې ایلاي وري کلما به عربي جېبې اودای پشه يي جېبې کوچه اتوي شن ګه باید تي پېنمان. اخول جهل، نور او وري.
- ۴- یاده کېکالي علمس اېمه پچوالي پېرېنا استه اچنیه اودای ایلاي جُګنا نامه اوچدن. اخل: رادیو، تلویزیون او وري.
- ۵- یاده کېکالي اي وريې آنتې املاکدن، یان اي ورېس املستا اصلاح کدن.

۶- ياده کپکالي اکوړی لغته معنا او جملایه يتدن:
پچوالی، پوگال، مولېني

اوکتېلا:

- ۱- علم او جهل کو فرق دارا؟
- ۲- امنې چیه دې پوړا کوتي علمس ياده کېنیا ضرورت شې؟
- ۳- مولېني اودای کو رکم باید لام گورېن بې؟

ياده کپکالي علم او مولېني بابتہ اي مقالا لکن گه دې خطه دې کم نه تې او يان وري دوسه
کاو وانيا تانک هم صنفينه پوره پردن.

مخدرا مواد

اېمي خاترې گه نېشه يی مواد او تيس کاروبري اسلام مبین دین نظرېدې اي ناروا عمل شې او وري تلن میس یتېکي جامعا، پوگله او تانکې مه ماده شره لتار بوي جنه آنتې بو تاوان پولیا، میسي خاترې میس دوره درېک تر او جدي کېنا او لمبلاينا شره پولېکي ضرور شې، تا چیکه اېمه مچ عملس تاوان او ضررېلایه شره خبر بن او اېمه گن زیان پولېکالا عمل اودای جان رشن. امه تانک کنه سنا کوچه لشیکمان گه مخدر ماده شره لتار جن نه کېولا جامعاس چنای بار آن، بلکه مېمه عملي او مخدر ماده شره اېلوي جن آن گه جامعاس وري انساننه به یه مچ عمله اېلېي او اېمه رکمېدې تانک پوگال او جامعا آنتې گن زیان پولیا، گه باید مه بو تاوان پولېکالا عملس دوره درېني خاترې هر رکم کوششېلایه اودای جان کنن نه بې. البته مه مخدر ماده کوچه چلم، نسوار، چرس او بنگ دې درېتا، تا تارياک، شراب، هیرویین او جم وري نېشا کېکالي مواد شامل شن گه اسلام پاک دین کوچه دنای منع کېن بوي شن.

- آیا اېمه مخدر ماده شره اېلوي جن لشوو آن؟
- تېنا صحتي کوزات تا؟
- مخدر مواد کوتي ماده آنتې کدا، اېمه نامنستا پینیکو؟
- آیا مخدر مواد ابت منع بوي شن یا دنه دې منع آیېچ؟

یو اي تاري اگت شې گه مخدر مواد اسلام پاک دین کوچه نه کېولا منع کېن بوي شی بلکه هر انسان او کېولولا رکمېدې جواننه آنتې بو تاوان پولېکالي او صحت او سسته تانیس دشمني به شن، میسي خاترې لازم شې گه مې اودای هر رکمېدې گه باتې جان چوتلېن بې.

مخدر، سست کېکالا او اعصابس بې حس کېکالا آنتې کدا. کوتي مواد گه بندايگه نېشا اچاتي، اخول هيرويين، اپين، مورفين، چرس، تنباکو، شراب او انخول وري مه چيکه مخدرا ماده اودای شن. مه نېشه يی مواد بندا شره بو مچ تاثیر دارا. وېر سست با او اشتهاي کم کېي. ميلا کم قوت با او انسان خلکه کوچه باور او اعتبارستا استای دېي. لوو لوو تانک جاني شره باوري منجای پيا او اي بېکالا، بې شخصيت او تاوان پولېکالا بندا شره بدل با. هر کودن کېولا تانک عمل او نيشا فکر کوچه تگا او وري هيچ کو شره نه موليا. عملي جنا وړستا قوتي منجای پيا، بو ضعيف او رکم رکم ناسازيه پلا لتار با. پوډري جن بو چمېر، ملين او چوت اورنا تياکن او تانک پوگلستا زورېک او کشالستا باعشي او وري شره بار تياکن. نېشه يي ماده پلا ايلوي جنا دوره درېني کوچه پوگال، يارني او انډيوالني، مکتب، جامعا او دولتي ارگانېلا بو رول دارا. اول شريکه بايد کوشش کېن بې گه بالکول، نونگه جوانان او جوانان مه عمل پلا مه اېلن. پوگلست گېنېچ اعضي او وري بکار دوستني او يارني، تې مه مضر عملس عواقبه اودای مولوبدن. جوانان بايد انخول جنه پلا نیک او تستیک مه کن گه نېشه يي ماده پلا ايلوي تن، بالکوله آنتې بايد بکار اخلا کېني او ساعت وټېني آنتې زمينا برابر کېن بې، بالکول بايد مولېني او سبقس پړني آنتې اوس او تشويق کېن بن. پوگلست ډشتيی بايد تانک بالکولنا هر رکم اوکته آنتې بکرېدي جواب کدي. بکار او بتر لمانا نتيجايه بابتته ته معلومات دېن بن.

بالکولس آيو تاتيا بايد تانک بالکولنستا لېگروله او انډيوالنستا بکار که پېندن او کوتي گه مچ او بتر عمل داراتن او بې جای گراتن اويستا تې پلا مه اوړدن. مکتبس لړېکالي او معلمين به مه علمس دوره درېني کوچه بو رول داره بيا، مه به بايد نصيحت او پندلړېني گرای مه اوړدن گه ياده کېکالي بد عمل او نېشه يي ماده سره لتار جنه پلا نیک او اوړيک کن.

اگه امه مه لمې آنتې پام کېکمان، شک دې اوړتا کده باکمان گه تانک ايماني او وجداني مسؤوليتن شره پولېوين او جامعا آنتې بکار خدمت کېوين تې.

متنس مټي مطلبې:

مخدر مواد اېته ماده آنتې کدن گوريا گه يتېکستايدي بنداس وېر او تنه سست او ميلیې بې حس با او بيی او بترستا سره نه موليا. اخول تاريک، هيرويين، شراب، چرس، تنباکو او انخول بو وري که نه کېولا بو دنه دې اسلام پاک دين کوچه منع کېن بوي آيېچ بلکه اېته بو ضررېلا او تاوانېلايه خاتري گه دارا او ابت ايلايه شريی مولېويی شي، منع کېن بوي شن او هر گرای کوششېلا بايد کېن بن گه ميس دوره درېن بې او دوره درېنستا خاتري بايد چيکه اکټويدي اقدام کمان.

فامیل کوچه آیوبا دې درېتا تا لامېس ډشتیان، عالمان، ملا امامان، مکتبنا لږېکالي، دولتي مسوولین او خیریا او سمرکالي موسسا باید اي وري پلا آست دېچالي او سمرني پلا مه تبا کېکالا عملس دوره درېن بې او مه اوړن بې گه اما بالکول، جوانان او وري خلکن مه مچ عمل پلا اېلن، تا اېمه لمې گرای نه کېولا تانک اسلام پاک دینس احکمه پلا مطابق زندگي کمان بلکه تانک جامعستن بو وري اېته ضرره اودای به چوتلمان او رشان گه، مخدر موادنا یتېني او کاروبار گرای پیدا با.

تارا کېني:

مخدر مواد جامد تن يا مایع اېته ماده اودای شن گه، شریعت او عالمنه گرای حرام باين بوي شن او چیکه خمر کوچه ایاکن او خمر (شراب) الله ﷻ ی حرام کېویی شې. اي روايت گرای رسول اکرم ﷺ، هر سست کېکالا او مست کېکالا شی اودای منعه کېویی شې. مېمه رکمېدې حضرت عمر فاروق ؓ کدا: هر کو گه عقلي منجای نادن خمر شې.

فعالیتلار

- ۱- ياده کېکالي اېمه سبقې لږېکالا دې پتای وارېدې اي اي جن اوره تستتا پردن او ته وري کار جان.
  - ۲- ياده کېکالي اېته جننا قصی کن گه مخدر ماده پلا اېلوي او عملي آن او کدن گه تېنا رويا او برخوردې وري پلا کورکم شې.
  - ۳- اېمه اکوړې لغتنا معنستا پیدا او ياده کدا. مخدر، چوتلېک، اعصاب، لتار، چمېر، چوت، اوس.
  - ۴- ياده کېکالي دو دو جن اي وري آنتې کاو خط املا کدن او اي وري پلا غلطي درېچال بن.
- اکوړی خالي جایه مناسب کلمایه دې پوردا:
- اگه امه ..... پام کېکمان، ..... کده باکمان
 ..... شره پولېوین ..... کېوین تې.

گوشگي لام

ياده کېکالي مخدر موادنا تاوانېلايه بارايه اي مقالا لکن او اېلو به کوچیې اچن گه کوتي شينه آنتې مخدر مواد کده باکمان.

جي پشه يي لايام

شعر پشه يي ادبياتنا اي بو مهم ونټه اودای شي. شعر اي موزون او منظوم كلام شي گه تيس تاثيري عادي اگته دې بو شي. دنه شعرېلا او يا امه جبېدې گې کېولا پشه يي گېوول يا هنرمندنه گرای درو دپړي پلا مجلسه او خوشحالييس پښه کوچه خلکنې مېن گورېيايچ، خو ايت ونټيان اما پشه يي گې او يا عام جبېدې شعر نه کېولا راډيو او تلويزيونه گرای خلکنې پورا کېن گوريا بلکه کتابېلا او وري چاپي نشرپايه کوچه به لکوي او چاپ بوي رکمېدې مينا دارکالېنې پورا با. شعره کوچه به ايلای واقعيتېلا بو بکرېدې او هنري شکل پلا تاري کېن بوي تا گه اړېگستا دې نه کېولا خلکه خوشحال کېي او ساعتستا وټپيې بلکه خلکنې اي کېولوالا پيغام او تارا کېني به دارا گه بايد تي شره مولېن گوري او اودای نپا گورېن بې. وري يو گه شعره کوچه بو کم او مټا رکمېدې ساندين گرای بو گڼېنچ او معنا دارکالي حقايق اچن بوي تياکن گه بايد تي آنتې به پام کېن بې او جان شريی مولوېن بې. اخول اېمه شعر کوچه گه (پشه يي گلېنا) نامېدې کتاب اودای گورېن بوي او اېله اچن بوي شي.

- آيا اېمه شعر او شاعري پلا مينا دارياکو؟
- خلک کي خاتري شعر پړياکن او گې اراکن؟
- اېمه پشه يي شعرنا کوتي کتابلايه پينيکو؟

کيدې خوشال بياگي ته اگتي پُرکنا کمن
 ببيکه برالا کمن، جي پشه يي لایام
 هر چو اوچپوا آی ایت تېنیکه تارا کمن
 ببيکه برالا کمن، جي پشه يي لایام
 اي باباس اولدي انسان مه دنيا کوچه
 چو جا که نُجي سې آریایي تایيچ آریانا کوچه
 گن مقام داریاکن پشه یان میس الینا کوچه
 بت به گار گوشنگي سې تارا ته لامپاکا کوچه
 های کو پُراني کداني پُرکنای دکا کمن
 ببيکه برالا کمن، جي پشه يي لایام
 نامې پشه يي سې ایلای ماکن پاشایان آمان
 اپ پشي کوی تارا وطنس راشوالان آمان
 کودن بهاشه نامېدي تارخه اوچان آمان
 گندهاري، داردي او لغمانی لکان آمان
 کوهستاني او دېگان، مېينکن سارا کمن
 ببيکه برالا کمن، جي پشه يي لایام
 اما پشه يي لایلان کاپيسا، لغمان آيېن
 نگرهار، کونړې تارا آلّه نورستان آيېن
 پغمان او سروي کوچه ببيکه نمایان آيېن
 تخاروبغلان وهرات، لاهور جا پُشان آيېن
 اپېم یو ایرکا هر کوتې مونده پینچا کمن
 ببيکه برالا کمن، جي پشه يي لایام
 وري شاهنشا که کدا شاهنا شاه سې یو
 دار که اوټا کییکن درونټا نامه جېوا سې یو
 داریوش پاچاس لکان (آهم) کېولا مېنا سې یو
 (بودا) بویدا او (ویدا) وېدا اما سې یو
 (افغنس تان) افغانستان چينې امنا کمن

بييکه برالا کمن، جي پشه يي لایام
 تو تانک گالا پلا، گن گن خلک ورليچي
 هر کار سختي دنه لایستي پلا کندي ديچي
 کېنا حق نه ايکې بو بو تانک کچه گوريچي
 وري بت اېلياکن هات آتيک بو دنای يتيچي
 کلماني خوشحال ته لاکه شملاي اوبارا کمن
 بييکه برالا کمن، جي پشه يي لایام

(کلماني)

شعرس مټي مطلبی:

اېمه شعر کوچه پشه يي خلکنا تاريخ بارايه ساندین بوا او کدوا شې گه پشه يان کېلولوا لا نام او نشانس خاوندني آن، اېمي پلا به گه چيکه انسانان اي بابا آدمس اولاد او افغانان تانک منجه لېوني آن، پشه بيان آريايي خلکنا الينا قبيلا کوچای آن گه ميس لين او ريشي ايت به لغمنس الينگار او اليشنگ کوچه گه اليناپنا گار او گوشنگس معنا دارا موجود شې. پشه يي پاشا او پاچا اودای گورېن بوا شې او اړ پشي پيري تانک وطن او افتخارتنا راشولي آن، بهاشه، داردي، گندهاري، کوهستاني او لغماني نامه دې به اوچېوي آن او کاپيسا، لغمان ننگرهار، کونړ، نورستان او وري ونټه کوچه زندگي کاکن او بو شرام گران آن او بيی بايیکم. شاهنشا، درونټا، داريوش پاچاس بيستوني لکان، بودا، ويدا او افغانستان پشه يي کلم او جوپان شن، دنه هونا پورا پېوا فرهنگ دارا او هر کودن تانک وري لايکولنستا پلا غم او کشالايه کوچه کندي ديوي او سمروي آن کېنا حقي اېوي نه شې او مېمان بيی بايکالي آن.

تارا کېني:

- ۱- داريوش پاچاس لکان (نه اريکه آهم، نه دروجنه آهم، نه زوره کره آهم) آنتې اشارا شې گه اي واړه لکن بوا شې گه پشه يي لړا.
- ۲- شاهنشاه (شاهنشا شاه) درونټا (کتوا دار) بودا (بويدا) ويدا (وېدا او دعوت) افغانستان (افغانس تان يعنې جای) مه چيکه پشه يي کلم او ترکيب شن گه ايت به مندو رکمېدي پشه يي جېي کوچه کدن گوريا.

۳- پشه يان فرهنگ لحظېدې به پورا پېوي خلک آن، خولگه وري خلک اېت اېمه پچېل دنه کوچه چپرکټ او مېز او چوکيه پلا اېلتيچ، انخول حال کوچه گه پشه يان دنه دې هات، آيتيک يا چوکي او مېزې داراييچ او ملتنا اېلوي آيېچ.

۴- لامپاکا لغمنس دنه هونا نامه شې او لغمان به لمگان او لام گانس اېت هونا شکلي او الينا دنه هونا پشه يي قبيلا او دشتاس نامه شې گه سمسور او شاداب معنا دارا.

فعاليت پلا

- ياده کېکالي شعري اول دککه، گر اوباراک نېدې پردن.
- ۱- ياده کېکالي اېمه پشه يي شعري وارېدې پردن او معنستا ياده کدن.
- ۲- اېمه شعر کوچه اېته نامېلايه گه پشه يي ليين دارا ياداشت کدا او اوکت کېچال بې گه کي رويدې مه پشه يي شن.
- ۳- اېمه لغتېلايه تانک کتابچايه کوچه لکدا او معنا کدا.
- گار، راشوال، برالا، پُشان، مونده، پينچا، امنا، پراني، کداني.
- ۴- ياده کېکالي اي وري آنتې کاو خط املا کدن گر اي ورېس املستا اصلاح کدن.
- ياده کېکالي اکوري اړه کټ جملايه سم کلمايه دی پورا کدن:

- کيدې خوشال بياکي .....
- ببيکه برالا کمن .....
- هر چو اوچېوا آي .....
- ببيکه برالا کمن .....
- اي بباس اولدي .....

گوشنگي لام

- ۱- اېمه شعري تانک کتابچايه کوچه بو بکار خطېدې لکدا او کوشش کې گه يادي ياده کدا.
- ۲- ايلای دنه هوني او اېت هوني شاعرنا نامه تانک کتابچايه کوچه لکدا او يوبه مري گه چودي آيېچ.

بيی دشتا

اېمي خاتړې گه اي لام، قوم، جامعا او انخول ادارا کوچه اي دشتاس ټکي ضرور شې او ميدي اوړتا بکرېدي لمېلينا پورا پېکي امکان نه دارا، ويی لازم شې گه بيی دشتا دارن بې، اېلو گه بيی او بکار دشتاس صفتېلا کوتي شن؟ اېمه سبقس پرکېدي بتا بيا يه بابتنه کومي معلومات استه کوچ کمان، تا هر کودن ضرورت دنه تيس تستلېني او انتخاب کېني آنتې مېمه معيارېلا او صفتېلينا پام کوچه درېک پلا اقدام کېن باتې.

- آيا اېمه مولاکو گه اي بکار او بيی دشتا بايد کوتي صفتېلا داراتي؟
- اگه اي لام او يا اداراس دشتا نه مولېکالا، مغرور او کبري تې، سه خلکنا بيی اورگا يا نه؟
- اېمه تانک پُگال، آنا، لام، صنف، مکتب او منطقاس دشتينه پينیکو، کورکم دشتيان تانک لّمه کوچه بو موفق او کامياب آن؟

بيی او بکار دشتيگري اي جامعا او اداراس پورا پېني او لّما بکرېدي شره پولېني کوچه بو ارزش دارا. اېمي خاتړې گه امه تانک زندگيس لّميلايه کوچه کامياب تمان، بايد بکار دشتا داراتمان. بکار او بيی دشتا ايلای صفتېلا دارا گه اگه ته صفتېلا کي وړه تن، بتا بيا گه سه

تانک لَمه کوچه کامیاب تې او توي او منجه اکالي کشالایه لوهڼېدې منجای نادن. بکار ډشتا باید مولېکالا او لَمه کوچه اېلوا تې، تانک مربوط لَمه کوچه فني او مسلکي معلومات دارې او متخصص تې. یعنې لَام لَام پېنکالا آنتې سپارن بې، لَمه کوچه اهلیت او قاطعیت داراتې. گڼ او پراخ سیناس خاوندی تې. بعنې مقامس استه اتلېک گرای تانک جانستا نه نودن، مشکلاتنا پیدا بیک دنه تېنا گاینستا وس او تواني دارې، حق آنتې تسلیم او باطل پلا مقابلا کیا تې. جبېس فصاحتی داراتې بعنې نرم او بکار جب او فصیح اگتې لَمنا پورا پېني کوچه بو نقش دارا. ډشتگری اي گران پڼ او بار شې. مه بارس نېک آنتې باید پورا انرژي او قوت داراتې، تا لوهڼېدې گما گوتایه اودای وټتا منزل آنتې پولدن. ډشتا باید قانون مورېنیس دوره دردن او تانکې به قانون او اصولنا مطابق عمل کې، تا وري به بې قانوني نه کن او تيسي پيري قانوني مراعات کدن. اي ډشتا باید اړوده گري داراتې، حق اودای دفاع کې او محافظه کار او بیکالا نه تې. سیاسي مولېني، صبر او گایني داراتې. لَمې لَمه جدي او شلا تې او کشالایه پورا تصمیم درېنیس وسي داراتې. مېمه رکمېدې اي بکار ډشتاس وري بیی صفتبلايه اودای اېلو شې گه، بیی اخلاقس خاوندی تې. بعنې خلکه پلا بکار او نېک رویا او شاپیک کې. تانک همکارنا عیبتا کایلبییتې او اگه اېراتې گه تیس ټگ او عیبتا اصلاح کدن. بیی یو شې گه غیر مستقیم او یا کنایا رکمېدې تېنا ټگ او اړه گره گستا کندن او یا بېل او کېولولا رقمېدې ملتنا طرحه بې. مندو تواضع او عاجزي کېک، اېته وري بیی اخلاقه اودای شن گه ډشتاس قدر او عزتستا لا بو کېي او عمل کوچه انسانیت او بیاریه نندارایکه پورا کېي او اېمه رکمېدې ورېنا سیر کني او تکبرس دوره درېنستا به باعثې با. اېمه معنايدې گه تواضع کېکالا جن اېته مېوه کړک پيري آس گه بو مېوايه دې ډولیی اکورې لېلوي تیاکن.

متنس مټي مطلبی:

مه مطلبس مټي او اصلي مقصدي اېلو شې گه ډشتگری هر چو گه تې ظلم، جبر او زورېدې نه با، بلکه یو لَام مولېني، اهلیت، صداقت، لَمه پلا اېلانگری او ترېدې لمی گړني، پورا انرژي او حوصلاس داریک پلا با او انخول اېمي دې با گه ډشتا باید تانکې چیکه اصول او قوانیننا پابند تې. بکار رویا او اخلاق داراتې او لَمه کوتي جنگ بیک او بیې دې اوړتا بو اړوده گري پلا پورا نادن او مي پلا تواضع او عاجزي به کیاتې، گه یو تانکې تیس معنویت او شخصیتستا اوړې نېک آنتې بو تاثیر دارا.

تارا کبني:

- ۱- تخصص لَمه کوچه مهارت داريک او اېلني آنتې کدا بعنې لَمې کوچه فني، مسلکي او اجتماعي معلومات داريک او مخل جنې آنتې متخصص ماکن.
- ۲- اهليت اي لَمې کوچه لياقت، مولېني او صلاحيتس داريک آنتې کدا، بتا بيا اي دشتا متخصص تې خو کوتي وري رشتا يا ونټې کوچه، خو لَمې کوچه اهليت داريک اېمه معنايدې شې گه تيس لياقتي تېسه وظيفا پلا موافق تې گه سړي سپاروا تگا. اگه مخول نه تې يان سه مه لَمېس اهليتي نه دارا او مه لَمې کوچه بې کفايت آس.
- ۳- سياست لغت کوچه تدبير، فکر، مشورا او لېرې فکر کېک آنتې کدا او مېمه رکمېدې سياست يان اي مملکتس لَمْنستا ادارا کېک، مردم داري او رعيت داري آنتې به کدا او کوتي گه سياستس لَمه کوچه آست داري او يا مولې، تي آنتې سياسي ماکن.
- ۴- فصاحت بکار اگت کبني، نرم جب، تيز زبان او بيی جبول گري آنتې ماکن او مخول صفت دارکالا آنتې فصيح کلام بعنې جبول، بيی اگت کراک او خوش سخن کدن بگا.

فعاليت پلا

- ۱- ياده کېکالي اول متني دک که گر اوبار اکنېدې پردن.
- ۲- کاو جن ياده کېکالي لږېکالا دې پتای اېمه سبقې وارېدې پردن او ته وري دک تن او کار جان.
- ۳- کوتي کلمايه شره گه ياده کېکالي نه مولياتن استاد او يا اي وري اودای اوکت او پرسان کېچال بن.
- ۴- کاو جن ياده کېکالي وارېدې اوره تستن او اي بيی دشتاس صفتبلايه بابته اگتي کن او اېلو به کدن گه مېنا کو رکم دشتا بيی اورا.
- ۵- ياده کېکالي اېمه کلمايي جمعستا کدن: دشتا، صفت، مولېکالا، مقام او لام.
- ۶- ياده کېکالي متن کوچای کاو خط اي وري آنتې املا کدن، گر اي ورېس املستا اصلاح کدن.
- ۷- ياده کېکالي پنج انوخل کلما لکن گه اول حرفي (ک) تې.

گوشنگي لام

- ۱- ياده کېکالي اېمه لغاتبلايه تانک کتابچايه کوچه لکدن او معنا کېتا جملايه کوچه يتدن. دشتا، جدي، شلا، ټگ او کشالا.

ناره آلوي اگتې

اېمه سبق کوچه کاو ناره آلوي اگت اچن بوي شن، يو مي خاترې گه امه مه بکار او ناره آلوي اگته تانک زندگيس شرمشک کمان او مې اوداى پند گورمان، خول گه مه اگتې چيه گراى منن بوي او مفيد ثابت بوي تا. اگه امه تانک گېنېج شخصيتېلا او مولېکالي جننا اگتنستا منمان او تېسه اگته او پندلېږنیه لشي کوچه تانک زندگي پورا نامان او عملي کمان، شک دې اوړتا گه دنيا او آخرت کوچه کامياب تياکمان او کاربه ناکامي او کشالايه پلا دورندور نه بياکمان.

- آیا اېما کوتي ناره آلوي او يا گېنېج شخصيتېلينا اگتي يادو شن؟
- اگه امه بېی او بکار اگته او نصيحتېلايه منمان او تانک دواس هونا زندگي کوچه عملي کمان، آیا بېی شي يا بتر او کي خاترې؟
- امه کي خاترې گنجننا نصيحتېلا او پندلېږنیه پريکمان او ارببيکمان؟

- اگه دنيايي مال او متاع اېراتي تجارت که، اگه آخرتس بکار زندگي اېراتي تقوا او پرهيزگاري که او اگه دويه ايريتي علم ياده که.

- اي دواس عيسی عليه السلام ي اي آدمي اوداى اوکت کېکن گه کو لام کاگي؟ کدکن گه الله جل جلاله عبادتي کاکم. عيسی عليه السلام ي مېکن گه تو نفقا که دېي؟ تي کدکن لایام. عيسی عليه السلام ي سه مېکن گه تېنه دې لایای بکار عابد آس.

- اگه اېرياگي الله جل جلاله پلا اگت کي، نماز که. اگه اېرياگي گه الله جل جلاله تېنه پلا اگت کي، قرآن کریمې پړا.

- حضرت محمد ﷺ مهرباني ڪيا: ڪوتي جن گه وسې، شتېدي گه تي اڀا ايمني رشوي شي او اڀا ورستا الله ﷻ اوداي بيې.
- انسان پلا له شينا اڀڪ ڪوچه محاسبه نه با. اول ڪوڪرېنگ دنې اڀڪ. دومنگل ڪوتي جگېدي گه روزا موڙېن گوريا. لَمنگل اېسه اوو گه مسلمان لايې پلا اېن بي.
- انسنس گن شگني او اشتبيې اېلو شي گه عمل او ڪېنا دي اوڙتا جنتس اڀرڪي ڪي.
- ڪېولا قناعت دي اوڙتا وري هيچ ثروت او يا دارايي اوته گري منجاي ني نه بېي.
- ڪه گه عشق او مينا هتا، اڀرڪ للېگا.
- ڪوتي ڪتاب گه پڙڪس وري شي، مولې گورېڪس وري به شي.
- ڪه گه اي دايمي لذتي آني او مٽا لذت شره لنگندن، بو زيانڪار آس.
- عشق زندگيس پندستا چرغي شي.
- ازنا زندگيس مشكلته پلا انچاليس بو بڪار ولدا شي.
- چيه دي گن مينا الله ﷻ پلا محبت شي.
- چيه دي گن تاوان دنېس بي جاي وڙېڪ شي.

متنس پيغام او مٽي مطلبې:

اېمي خاتري گه دنيا او آخرت ڪوچه ڪامياب او سراوڙي تمان، بايد علم ياده ڪمان او اوداي نپا گورمان. خلڪني فايدا پولمان، نماز ڪياتمان او قرآن پراتمان. حلال نڪاحېدي زيبپ نامان او بتر لَمه اوداي جان رشان. خلڪني نپا پولمان او انساننا قدر او عزتي ڪياتمان، بي لَمه او بي عملا ثمر او اجرس تمبي مه ڪياتمان، هر ڪي ڪوچه قناعت درڪار شي، ڪوشش ڪمان گه جانېن خوشحال رشان، الله ﷻ پلا اڀدي مينا داراتمان او گران دنستن بي جاي نه وڙييتمان او ڪوتي پندلڙني گه اسلام پاڪ ديني ڪېوي شي، تيسي مطابق تانڪ زندگي پورا نپييتمان.

فعاليات

- ۱- ياده ڪېکالي اېمه اوڙي اگتېلايه وارېدي پڙدن او معنستا شره جانستا مولوبدن.
  - ۲- ياده ڪېکالي اېمه اگتي معنا ڪدن او ڪدن گه ميس اصلي هدي ڪويڪ شي؟
- ڪوتي گه دايمي لذتي آني او مٽا لذت شره لنگندن بو زيانڪار آس.

۳- ياده کښکالي اېمه کلماينا مترادف کلنستا گه مه پړان کوچه به اوي شن پېدا کدن او کوويکه لکدن.
مال، تقوا، شگني، عمل، ثروت او مينا.

۵- ياده کښکالي اي ورې آنتې املا مېچال او غلطي درېچال بن.

- ۱- اوروالي لغاتېلايه جملا کوچه يتدا.
- ۲- اېمه ناره آلوي اگته اودای له له اگته تانک کتابچايه کوچه لکدا او يادي ياده کدا.

سسته تاني

کوتې شی گه زندگي کوچه بو ارزش دارا او تي دې اوړتا زندگيس پورا نېکي نه بکالا او نا ممکن لړا، يومه صحت او سسته تاني شي. اگه اي بنډا مريض او ناساز تې سه کوبه کې نه بيا، ميسي خاترې دې به سې گه ناساز ياده کېکالا مکتبکه نه اگا. مېمه رکمېدې اي لړېکالا، ديکان، لمگير او يا وري که گه ناساز تې سه کار به بکرېدې تانک لمستا شره پولې نه بېبي، ميسي خاترې دې سې که سسته تاني اي انسان آنتې کوگه، حتا چيکه حيوانته آنتې به بو مهم مسئلا شي گه هر کودن مي آنتې خاص پام او توجو کېن بې او کوشش کمان گه سستي سمستي تمان.

- آيا ياده کېکالي اودای کوتي، کار ناساز بوا آس؟
- اي سستا او جوړ جن بکار با او کاتلا تگا يا ناساز او ناجوړ؟
- آيا سستا جن سسته تانيس قدريستا شره بکار موليا يا ناساز جن؟

سسته تاني يا جان جوړي اي انسان آنتې بو گڼ سرمايا او نعمت شي. که گه پورا او بکار صحت نه داراتي سہ تانک زندگستا مزا شره نه موليا او کوبه استای پورا نه با او وړې سره تروټا تا. ميسي خاترې هر که بايد تانک جان او پوگلس اعضنستا سسته تانیس رشنې آنتې بوکه پامپرې کې او هر کودن ابله کوششه تې گه زندگيس ابلو بو گڼ نعمت او سرمايا استای مه پې. که گه جوړ او سستا نه تې سہ تانک دواس هوني لمبلايه کو گه حتا تانک پاک الله ﷻ عبادت او امرنستا بکرېدې شره پولېک اودای به عاجز او بې وس با او تانک بېی او مچ شره نه موليا. اما خلکه کوچه اي بو بکار متل به شي گه کدا: «سستي عقل سستا وړې کوچه شي» شتېدې گه اگه امه فکر کمان تارا با گه سستا او صحت دارکالا جن بکار لام کيا، بکار فکر او ميلا دارا، هر کو بکار ياده کيا، هر کي پلا بکار مسکولا او اگتي کيا، کي شره گوسا نه با، کيس اگتي وړي بتر او مچ نه شچا، وړې پلا سمره بيا او تانک زندگيس پورا نېني او ثوابس کمايي کښي خاترې هر رکم کشالا او مشکله شره وټې بېي. انخول حال کوچه گه اي ناساز او مريض جن اېمه اوچان لمانا شره پولېک اودای عاجز او نا توان تا. ويی لازم او ضروري ابلو شي گه هر کودن سسته تاني او صحت آنتې بوکه متوجې تمان.

الله ﷻ ی مه کېکن اگه اي جن ناساز تې، تيس عقلي به بکارکه لام نه کيا او اېته کو شره نه موليا گه اي سستا انسان شريی موليا او فکر کې بيا. ويی لازم شي گه امه بايد تانک سسته تاني بو بکرېدې رشان. سسته تانیس رشکستا اولي والي او چيه دې مهم پنډه ابلو شي گه امه تانک جانبس پاكي او نظافت آنتې بوکه پام کمان، اسلام پاک دينې به پاكي او طهارت ايمنس اي ونټه بايوبي شي. اگه امه هر کودن تانک آست، دور او ورستن تانک وخت او گالا پلا پاک ورگ او اونجنايدې اونجمان او دنده مسواک او يا دندکريم او برس انمان، شک دې اوړتا گه امه اېمه رکمېدې بووه ناسازيه اودای چوتياکمان، خولگه مه لمې گرای اېته بو چنتي او انچېدې نه ليان بکالي جناوريک يا ويروس او مکروب گه هوا او يا وري شيه پلا اما ورپس اندمنستا پلا تماس او هوړني گرای بنداس ورستا که اتا او يان ناساز کېي او بو ارکي مېمه اونجیک گرای منجای پاکن. بعني اگه امه تانک اسلام پاک دينس چيکه پنډلېنیه گه نظافت ونټې کوچه به بو تاکيد کېوي شي، پام کوچه درمان او عمل کمان شک دې اوړتا گه اما سسته تانیس رشنې کوچه بو کېلولالا نقش دارا او بووه ناسازېنا دوره درېن گوريا. تپلکالا او وټکالا ناسازی اودای جانبس لېره رشیک کوچه کومک کيا. مندو امه بايد سگرت، چرس او وري مخدرا مواد نه يتمان، بو اېک او انخول غير صحي اېنايه اودای جان رشان، تانکسرای دوا نه کمان، مرضنا

وقایا او دوره درېني خاترې واکسين کمان، الله ﷻ ی مه کېنن اګه کوتي ناسازي امنې پېدا باتې ډاکتر آنتې پېتا دوايي کمان او امه رکمېدې صحتستن ننگا کمان.

پرنس مټي مطلبې:

اېمه سبقس خلص او مټي مطلبې اېلو شې ګه سسته تاني الله ﷻ س اي ګني نعمتي شې ګه امه بايد ميس ننگا کېني خاترې بو کوشش کمان، تا سستي تمان او زندګيس چيکه لمپلايه کو رقم ګه لازم شې شره پولمان. مه هدف آنتې پولک خاترې لازم شې نظافتي ګه ايمنس اي ونټه شې رښمان. تانک ګالا پلا او ضرورت دنه ناسازېنا دوره درېني خاترې واکسين کمان. کوتي پندلرېني ګه صحي ونټېس لام کېکالي کيا، تي شره عمل کمان، ګره به اګه الله ﷻ ی مه کېنن کار ناساز بن بېک، تانک سراي دوا اېني اوداي جان رښمان او بو روندې ډاکترېکه پېتا تانک ناسازيس علجي کمان، تا هر کودن جوړ، روغ، صحتمند او تانک لمه کوچه کامياب تمان.

تارا کېني:

۱- وټکالا يا ساري ناسازي اېته مرض آنتې کدن بگا ګه اي ناساز جنې اوداي وري سستا او جوړ جنېکه وټا. اخول سسک لاونه ناسازي يا سل، شدل ناسازي يا زکام، جاګرا، پورېک او انخول وري.

۲- اېمي خاترې ګه اي جن ايلاي ناسازيه مقابله مقاومت او ککړه تاني پېدا کې او يان تي سه ناسازي نه دردن او يا لوهاني پلا شرنا وټې، سه واکسين کېن ګوريا ګه بايد اي بالکول پېدا بک ګالا دې پتاي تانک وخت او ګالا پلا برابر ګه ډاکتران پندلرېني کيا، واکسين کېن بن.

۳- مسواک اېسه اي مخصوص لوړک شې ګه داند شريي پاک کېن ګوريا، سه طبعي رکمېدې اي رکم خاص مواد دارا ګه دنده پاک کېي ګه اېت هونا دند برس او کریم به مېمه مسواک رويدې جوپېن بوا شې ګه مېنا يتېکي دندنا پاک کېني کوچه بو رول دارا.

- ۱- یاده کټکالي اول متنې دک که او گر اوبارا کنېدې پردن.
- ۲- لږېکالا دې پتای کاو جن یاده کټکالي وارېدې سسته تاني سبقي پردن او وري یاده کټکالي تې آنتې کار جان.
- ۳- کاو جن یاده کټکالي سسته تاني بارايه اگتې کن او مرن گه صحت کو فايده دارا او ننگا کټکستا آنتې بايد کو کټن بې.
- ۴- یاده کټکالي اېمه پړان اودای انخول دو دو کلما اوچن گه مترادف او اي معنا داراتن. مثال رکمېدې: صحت او سسته تاني.
- ۵- کوتي کلماينا معنستا شره گه نه مولياتن یاده کټکالي اي وري اودای خوچچال بن او صحيح معنستا یاده کدن.
- ۶- یاده کټکالي متنس موټا مفهومستا تانک کتابچايه کوچه لکن او وارېدې چيه یاده کټکالي لکنستا صنف کوچه پردن.

یاده کټکالي وشيک، بکار، سستا، وېر، گوسا، مچ او اونجنا کلمايه تانک کتابچايه کوچه لکتا معنا کدن او جملايه کوچه يتدن.

سستا فکرېدې سستي لمېلا شره پولېن بياگن.

شت کډیک

اما اېمه پړان يا سبقستن عنوني شت کډیک شي او ياده کېکالي بايد ميس ارزشتا شره مولان. خول گه الي دنه دې امه بايد تانک جان او وړې کوچه شت کډیک او صداقتس احسسي پېدا کمان او وړلمان. اگه اي بنډا الي اول شرييدې شت کډیک آنتې پامپري نه کې او جانه لږه اودای نه رشدن، يان مشکېدی مه صفت او بياريس خاوندي بتا بيا او ميس مثلي اېته کړک پيري شي گه اگه چنټه گېر دې تيس وړلېنستا آنتې پام کمان هر رکم گه اېرتمان تي وړلې بېيکمان. هر تلن گه اړان تي لاجکنستا تلن دې بېيکمان، خو اگه اي گوزر گني جل بچ يان سه امه واک او اختيار اودای نيا او يان تي کوچه کورکم گه اړان تي اصلاحات اچه نه باکمان. ميسي خاتري بايد اول شت کډیک او صداقت پلا جان اېلمان او لږ انيک او ټگي اودای جان رushman.

- اېمه کوتې جنې پلا بو مينا داريکو، شت کډکالا يا لږ انکالا پلا؟
- آيا اېمه اېته پشولاس نقلي اړبوو شي گه لږېدې چچلايک او کډايک گه رما کوچېکه کراړ او آس او براهه کتي انخول حال کوچه گه سه شت نه تاييگ.
- اېمه پورا ابت جا کي لږ انويا شي؟ اگه تي آيا سه بيو اورا يا نه؟

اېسه کو که خلکه منجه انسنس عزت او اعتبارستا رشي او بو کببي سه شت کدیک او لاړه اودای جان رشیک شي. خول که خلکه کدنايدې: هر شی که خام تې پچا، خو انسان که خام بې يان نه پچا. البته انسنس خامگري اودای مقصد لاړ انني او لاړ انکالا نامېدې مشهور بیک شي. اکه کي اي گوزر لاړ انکالايدې نام کنکن او مشهور بیک، يان اکه سه شت به کدې، که اگتستا شره باور نه کيا. يومه سبب شي که لاړ انکالا بندا انډيوال پيدا کې نه بيا او اگتي کي آنتې هيچ ارزش نه دارا. اي بانگاس کنې پلا مسلمان نماز خاترې ورچې بجا او باور شريی کيا که جوم شي، خو لاړ انکالا اي جامعا کوچه هيچ ارزش نه دارا. اکه لاړ انکالا بندا هر کاو بو پېسا داراتي او يا علمس گن مرتباس خاوندي تې، خلکه آنتې لووک لږگا او که به اگتستا شره باور نه کېگا. بندا بايد اېمي شره مولې که لاړ کار به تانک منزل آنتې نه پولگا اکه که اېراتې که تانک زندگي کوچه کامياب تې او اوړې مقام آنتې پولې او خلک شريی باور داراتن، ويی درکار يو شي که هر کودن شت کدکالا تې او اي شت کدکالا انسان نامېدې جانستا خلکنې پېنوبدن. تا مه رکمېدې دنياي بياريه اودای ونټوان بې او هم آخرتس کاميابي نصبي بې.

اېلو که اسلام پاک دين به اي مسلمني شت کدیک آنتې اوس او پندلرېني کببي او لاړ انني اودای منعه کببي، يو تانکې شت کدنيس ارزش او اهميتستا لږېکاليی شي. اي مسلمان کار به لاړه پلا تانک جب او دورستا نه اېلېي او جانستا گناهکار نه کببي، بلکه شت کدیک او مه بکار صفتس پيدا کېني گرای اجر او ثواب کمایي کيا او گناهه اودای جان رشا. ويی درکار يو شي که شت کدکس احسسي جاني کوچه وړلمان او کوشش کمان که شت کدکالي تمان تا خلکه کوچه بکار اعتبار داراتمان.

متنس خلص مطلبی:

اي جن بايد هر کودن کوشش کې که جانستا شت کدیک او صداقت شره اېلدن. شت کدیک آدميس قدر او عزتستا بو کببي او اکه الله ﷻ مه کې کوتي جن اي گوزر لاړمېن بیک او لاړه کوچه نامه نیک، يان سه کار به جامعا کوچه تانک ببي مقام او نامېس خاوندي بتا نه بيا. امه بايد سېمه اول دې تانک جانستن لاړه پلا نه اېلمان او کوشش کمان که اسلام پاک دينس پندلرېنيس مطابق شت کداتمان او کودن که امه شت کداتمان يان مچ او بتر لّام به نه کاکمان، خول که شت کدیک بتر لّامه اودای مانع بکس باعشي با مندو اکه اېراتمان که هر کودن خلک سران اعتماد او باور کياتن او تانک اړای اگت او مشکلستا امه پلا شريک کدن او

تې آنتې محترم او بيبي بايوې تمان، بايد راز دار تمان او خلکنا اړای او کايوي اگتستا اي وري آنتې نه نېيتمان او راز رشکالي تاتمان.

تارا کبني:

۱- اېلو گه خلک لار انکالاس شت اگتستا شره به باور نه کيا لار انکالا پشولاس قضا يا کدانيا اي بکار ثبوت شي. سه اېمي خاتري گه اړه تنگ بايیک کاو گوزر چچليک او خلکنې کني کېچان که هلې کراړ اوا آس برنستم اېبي خو کودن گه خلک ايايېچ، ليايي آيېچ گه کو اگت به نه شي او لار انويا شي. يان کودن گه شتېدي گور او رمستا کوچکېه کراړ به اتوا آيیک او هر کاو گه چچلايیک خلکه اگتستا شره باور نه کېکن، ملتنا سمريک خاتري نه ايچ او کرېې ماله اېچين.

۲- يوبه تارا شي گه ايلای خلک حتا اېته بانگايه پلا به مينا او علاقا نه دارا گه بې دن بانگ اناتن. انخول حال کوچه گه ته يه بابتېه هيچ کو مسووليت به نه داراکن، خو اي مولېکالا انسان تانک الله ﷻ رسول اکرم ﷺ او بندگنستا پورا مسووليت دارياکن.

فعاليتلار

۱- ياده کېکالي وارېدي اي وري لمه معلم دي پتای اېمه سبق اودای له له لېن پړن او ته وري مې آنتې هار جان.

۲- ياده کېکالي وارېدي شت مرېنيس فايدا بارايه مټي مټي اگتي کن او ته وري دک تن.

۳- ياده کېکالي اي اي نوبتېدي اورن او اېمه اکور لېنېس اي اي کلماينا مترادفستا وري لېنې کوچای پيدا کدن.

رشیک، لار انکالا، باور، بندا، نام کنیک، تلن.
مشهور بيک، آدمي، ننگا کېک، بل، لارمېن، اعتبار.

۴- اگه لار انکالا پشولا يا گورونس وېشان او کداني کيس يادي تې اورې تانک هم صنفينه آنتې کددن او ته وري کار جان.

- ۵- ياده کېکالي اکورې اوکتنې جواب دن:
- کي خاترې شت کدکالا مچ لّام نه کيا؟ ياده کېکالي صحيح جوبستا کددن.
- اېمه نظرېدې شت کدنا کووات لّام شې؟
  - آيا لار انکالا اگته شره کمې يقين کېن؟
  - لار انکالا خلکه منجه اعتبار دارا او که شت کدکالا؟
  - اسلام دين کوچه خلکنې کووات امر بوا شې گه شت کدن او که لار انن؟

- ۶- ياده کېکالي متن اودای کاو خط اي ورې آنتې املا کدن او اي ورېس املستا غلطيا درېچال بن.
- اکورې دو لغته معنا او جملایه کوچه يتېدا:
- اعتبار، مشهور

ياده کېکالي تانک کتابچايه کوچه شت کدکس فايدايه بابت لکنې کن.

وطنس بیی باییک

وطن اي بو بیی اورکالا او اړه شچنا کلما شې ګه مه نامې پلا چیکه اېلوي او بلد آن. اېمي خاترې ګه بنډا لي پيدا بوا او چنټه ګېر دې کوچی کورګوا او ګروا تا. ورګ، هوا او اېنستا اودای نپا ګورېوی او ملتنا وړوا تا. میسي خاترې میس بیی باییک او مي پلا مینا اي طبیعی اګت شې او یان کېولوالي رکمېدې افغانان وطن پلا بو مینا داریاکن او تانک وطنستا ګه افغانستان شې بو بیی باییکن.

امنې لازم شې ګه تانک وطنستن بیی باییتمان. میسي خاترې دې شې ګه اېمه ونټې کوچه وطن بیی باییک نامېدې پران داریاکمان.

- اېمه کي خاترې وطن پلا مینا داریاکو؟
- آیا انساننه دې اورټا وري که به وطنستا بیی بایي یا نه؟
- آیا وطن بیی بایني کېولا جېې دې شې یا کو وري لام او خدمت به اودېن اېرا؟

وطن اېته جايي آنتې ماگن که بنډا له اوبجوا او وړواتې. اېمي خاترې که اي آدمي وطنس ورگستا، آب او هوا او جم پيدا ورستا اودای نپا گوريوې او تيسي پلا اېلوا تا، ميسي خاترې تي بو بېي بايي او مينا ملتنا دارا. خلکنستا، جب او باشنستا، منجنا او اېنستا، پو او وارنستا، رسم او وونستا، دار او راگنستا، کړېک او بترکنستا، گل او نندنستا، دار، راگ او گمېرنستا، راند او تلستا، سدال او تېنستا او موټا يو که هر کوگستا بېي بايي او خوشي آلا.

وطن بېي بايني اي طبيعي آل او خصلت شې هر که وطنستا بېي بايي، حتا اگه امه وري زنده جنه آنتې به پامپري کمان لشيکمان که ته به تانک وطنستا پلا مينا دارا، اگه پشنایه يا وري حيوانته به تارمان ته به تانک جايستا بېي بايي، هر چوپکه که نېن بن او يان يلا اوړن بن گره به تانک جايستايکه جان پولياکن، ميسي خاترې دې شې که ماکن، هر کي آنتې تانک وطني کشمير شې. او يا اي عربي مقولا شې که ميا: وطن بېي بايني ايمان اودای شې. ميا کودن که حضرت رسول اکرم ﷺ تانک وطن مکا معظم دې هجرت آنتې اړ بېک او اودای پيايېک وطنستا آنتې کدکن که: اگه اه قومستم کنوي نه تمای مې تېنه اودای نه نياکم.

ميدې تاربا که شتېدې وطن بو رس او شیرين شې او خلک ملتني اړېدې مينا او محبت داراکن. وطن پلا مينا او محبت اېمي دې به تاربا که اگه بنډا چو لېره جايېکه پې، هر کاو که آرام او خوشحال تې گره به تانک وطن او پوه يادېي چنا او اړنا گرا. مېمه رکمېدې وطن آنتې خدمت کېک او تيس پورا پېني، الينه تاني او رشنې آنتې هر رقم کشالا او مشکلاتنا شره وټېک او ضرورت دنه حتا تانک جم مال او شرې اودای وټېک مېمه وطن بېي باينيس او مي پلا مينا او محبتس لړېکالېي شې، که بايد امه به تانک وطنس پورا نېني او بوگلېني خاترې که چيه دې بکار اېنا، پاک او ډلکانا ورگ، باغېلا، بو حاصلوتا سانگ، سدوري او اړبوجلېکالي گلېلا او طبيعي مناظر دارا، تانک تاتکولې پيري لام، کوشش او شرايوټنيدې رشان، علم او کمال ياده کمان او اېمه رقمېدې تانک وطن او خلکنستن وربنې اړگري اودای چوټلمان، تانک پايه سره تستلمان او باييشټ او هر گرای پورا پېوا زندگي او چيه دې بوگوي او سنهوي وطنس خاوندني بمان.

متنس موټي مقصدي:

وطن که بنداس پيدا بېک او اوبجکستا او انخول کورگیک او ورگستا جايه شې او هر کوگستا اودای نپا گوريوې تا او هر جکستا پلا اېلوا او بلد تا او تانکي بايي، ميسي خاترې ميس بېي اورا، مينا او محبت ملتنا دارا او دوانستا اودای زورگا. هر که تانک وطنستا بېي بايي

او حتا وري زنده جان به تانک جای او وطنستا پلا مینا دارا. وطنس بیی باییک او می پلا محبت کېولا اگته دې ثابت نه با بلکه وطن پلا مینا داریک عمل او کېنا کوچه تارا با. وطن پلا مېمه مینا گرای شې ګه خلکي وېلو دواس میس خدمته مچوي تیاکن. آباد، الینی او سدوري کېیکن، لنستا اودای دفاع کاکن، کودن ګه کي مچ او لووک نظرېدې وطنېکه پري کېکن تانک جان او مالستا ملېدې دفاعي کیا، رشي او ورېنې نه اوړي. امنې به لازم شې ګه تانک تاتکولې پيري وطنستن لنه او افتخارتنستا رشي، آبادي، پورا پېني او سر آلانگړستا آنتې هر رکم کوشش او شرای وټني اودای جان نه کنمان.

تارا کېني:

۱- اېلو ګه افغانان هر کودن تانک وطن اودای دفاع او خلکنستا پت او عزتس رشیک خاتري دنياس گېنېچ قوتېلايه پورا اوره تستوي او تانک مال او سرستا ملېدې يو رشويا او مي اودای دفاع کېوی شې يو تانکې وطن پلا افغانننا مینا او محبت او بیی باینستا لړېکالیی شې.

۲- اېلو ګه افغانان هر کودن تانک وطن او ملي منافع خاتري تانک شخصي، قومي، جېبس، سمتي او گروهی نپایه اودای وټوي او ایگري، اتفاق او اي آست او دور بتا وطنس دشمننه پورا تستوي آن او مچ هدفېلنستا آنتې اوړويا نه آن، يو تانکې وطن پلا محبتس لړېکالیی شې.

۱- یاده کېکالي متنې دککه، گر اوبارا کېېدی پردن.
۲- یاده کېکالي، لړېکالا دې پتای اېمه سبقې وارېدې اوره تستتا پردن او وري مې آنتې کن جان.

۳- یاده کېکالي وطن بیی باییک بابتو وارېدې اگتې کن.

۴- یاده کېکالي وارېدې تانک تاتکولنستا ایلاي اېته شرایوټنیه اوچدن ګه وطن پلا مینا اسسېدې کېوی شې.

۵- یاده کېکالي اېمه سبقس اېته لغتېلاینا معنستا اوکتي کن ګه نه مولیاتن او یان یاده کن.

٦- ياده کېکالي اکوړې اوکنه جواب ددن:

- اېمه تانک وطن پلا کاو مينادارېده؟
- آيا کېول انسانان تانک وطن او گوشينگ پلا مينا دارېن يا وری زنده جان به بيی بایيکن؟

٧- ياده کېکالي تانک وطن مينا بارايه کاوخط لکن، اي وړې آنتې تانک لکنستا لړېچال او غلطي درېچال بن.

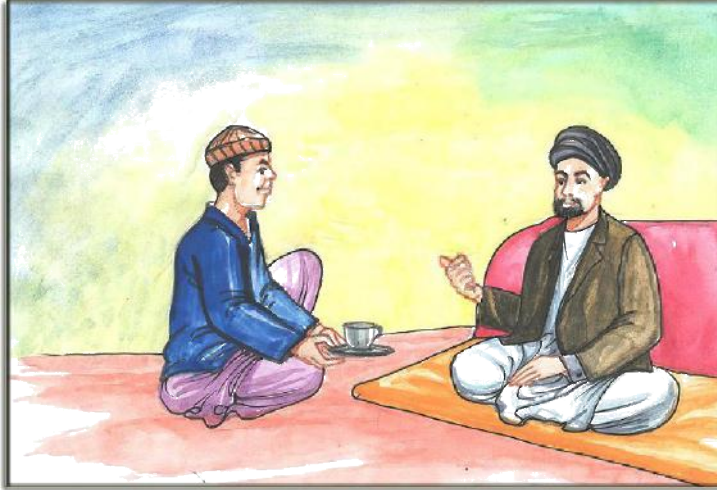

ياده کېکالي تانک کتابچايه کوچه اي مقالا او يا وطن بابته کوتي شعر لکن او يان وري دوس هم صنفنستا پورا پردن.

جی وطن تو بو بیی بایپکس	های رس نامې سې افغانستان
هر کو گه اېرای تي دېپېکس	تا گه بییکه بي گل گلستان

مهمان بېی بايني

اما وطن افغانستان چيکه تګاليا ګه افغانه نامېدې ياده بياکن، بو دموا فرهنگ او وونايه خاوندني آن ګه مه بو بېی وونايه اودای اي وانيا مهمان بېی بايني او مهمنس گراني کېني شې. اېمي خاترې ګه يو لام اي بو بکار اړه نېکالا او کېلولوالي رقمېدې اما پشه يي خلکنا اي بو دنه هونا وونايه اودای شې او وري تلن اما اسلام پاک دين کوچه به مهمنس گراني کېني آنتې ګه تي پيني تي يا نه بو تاکيد کېوی او بو ثواب دارکالا لام باين بوا شې. ويی لازم شې ګه مي بابتته به کومې تارې کېني بې. ميسي خاترې مه ونټې کوچه مهمان بېی بايني نامې لېنه پړان دارياکمان تا بکرېدې مي بابتته معلومات داراتمان.

■ اېمه کار به کيس مېمني بوي آيت يا نه؟ اګه بوي تي اېمه پلا کو رقم وضعيت کېوی شې؟

■ اما پشه يي خلکه کوچه مهمان کېني او مهمان بېی باينيس وونا بابتته ګه دنه کو کيايېچ کومې معلومات دارياکو؟

■ اېمه لشکر او ماراټس نامه اړېوو شې؟

مهمان بېی بایني اما خلکنا اي بو بېی اُل او وونايه اودای شې. اما خلکن اېمي خاترې گه اي به وري بکرېدې پېنچال، مسکول بچال او اي وري آنتې بو وکا بن، مهمان کېچال با. بعنې اي گوشنگولا اي يا بو جنه آنتې دعوت کيا. يعنې اېري، مهمانیا کيا او تانک گوشنگې آنتې اچي. تي آنتې هر کو گه وسي تې گوشنگ کوچه برابر کيا بعنې مهمان آنتې تانک عادي اېنا او تُکنا دې اوړې او بکار شيان پچليا او برابر کيا او يان مېمان پلا اکاندي او اي جای که اېيکن. ميدي شراوا مېمنس بو قدر او عزتي او بو بکار اگت او مسکولا ملتنا کاکن او اېمه رقمېدې تيس گرانيا با. ايلای انخول مهمان به آن گه ته دعوت کېوي نه تا او تانکې تانک تانکوارا، دوستان او لېگروولنستا اودېکه پاکن او يا کوتي انخول به تا گه پورا هيچ پېنچال نه تياکن او پندايي جن شريی برابر با، گه انخول مهمنه آنتې به اما خلکن بو خوشحال با او بو گرانيا کيا. چيکه تي آنتې موټکي او بېی ايک ماکن او تېسه مهمان خاترې گوشنگولا کاو وري تانکوارنستا به وي او اېمه رکمېدې تېنا گرانيا کيا او کوشش کيا کوتي مودا گه مې پلا مېمان آس بو بکرېدې ساعتی وټې. اگه اي جايه يا لامه بو خلک مېمان پوليج اما پشه يي خلکه کوچه انخول وونا شې گه ته خلکه شره دو دو، له له، پنج پنج او يا ميدي به بو بو ونټن گوريا او اېمه رکمېدې وېل او جوم تلن هر گوشنگولا تانک مېمنستا قدر او عزتي کيا گه تي ونټه پولوي آن او اگه دواس تې يان لامېس وستله او يا کوتي وري گن او پراخ جايه مه مېمنه آنتې ماراټ جوپېن گوريا او اکټويدي چيکه خلک مېمننا گرانيا کيا گه دنه انخول مهمنه آنتې لشکر مياييج او تې آنتې ماراټې کېن گورياييج. البته بايد کدن بې گه اما پشه يي خلکه کوچه لشکر او ماراټس وونا بو زيات آيیک. اما پشه يي خلک اېميدي اوړتا گه مهمان آنتې بکار اېنا او جای برابر کيا بلکه تيس لا خوشحالي خاترې سېل او گې مېنيس محفل به جوپېن گوريا البته کودن گه ضرورت تې او اېمه رکمېدې اما خلکه کوچه مهمنس عزتي کېن گوريا.

تارا کېني:

- ۱- وستل لامې کوچه گوشينگ دې کنا ورگنا او جواننا نيک جايی آنتې ماگن که لامېس کوتي مناسب جايه چېبوا تا، اېمي دې اوړتا گه واراى ايلای نيک جای او بل دېنه جای جوپېن بوي تا بلکه له هات، آتيک او بل دېنه آټېک او مز و چوکي به کوچیې جېوي تياکن. بعنې وستل کوچه گه جرگا او مارکا او سيل او مسکولي کېن گوريا او لاميس خلکنې تعلق دارا.
- ۲- ماراټ مېمنه آنتې اي يا بو مالنا ماريک او حلال کېک آنتې ماراټ ماکن. بتا بيا مهمان اي جن تې يا بو تن اما پشه يي خلک مهمنس بو گراني آنتې مال ماراکن او وري دوستنه به ويکن او اي جای مهمان او يا مهمنه پلا پچلېتا اېيکن.

۳- لشکر ابته خلکه آنتې میاییچ که ای منطقا دې وري منطقایه آنتې سیل او ساعت وټېني او یا ایلای خوشحالیه کوچه وانټ گورېني او یا ایلای ممرېلا او کشالاینا سما کېني خاترې شره پولاییچ. لشکرس گنتي البته پنج ویایه دې درېتا تا هزار او یا میدې بو او یا کم جنه آنتې پولاییک او دنه یو وونا بو تاییک بعني دره نارس خلکي الیگرېکه پیاییچ او یا ته دره نورېکه ایاییچ.

فعالیت‌ها

- ۱- یاده کېکالي متني دککه پردن.
- ۲- دو جن یاده کېکالي اېمه سبقې وارېدي اوره تستتا پردن او ته وري هار جان او یاده کدن.
- ۳- دو له جن یاده کېکالي نوبتېدي اوره تستن او اما خلکه کوچه مهمان بیی بایني او مهمنس گراني کېني بابه اگتي کن.
- ۴- یاده کېکالي سبقس مشکل لغتېلنستا نزو کدن او معنستا اي وري اودای خوچال بن.
- ۵- یاده کېکالي اکورې اوکنتې جواب دن:
  - امه مېمنس خول قدري کېمان؟
  - مېمان بارایه پشه یي خلکنا وونی کووات شي؟
  - کي گوشنگې که مېمان ایک، کووات سلوک منتني کې؟
  - که چودي اېمه گوشنگې مېمان ایک، کووات سلوک باید منتني کېدا؟
- ۶- یاده کېکالي مېمان عزت او قدر بارایه که مې گوشینگ کوچه بوا تي، کاو خط لکن او اي ورېس غلطیا درېچال بن.
- ۱- اېمه اکورې کلمایه معنا او جملايه کوچه يتدا:
  - مسکول، دعوت، ټکنا، اکاندي.

گوشنگي لام

- یاده کېکالي تانک کتابچایه کوچه مهمنس گراني بابه اي موتي مطلب لکن او یوبه کوچی شرن که آیا یو وونا ابت اما خلکه کوچه بو شي او یا پورا بو تاییک.
- هر بندا تانک روزستا هر چو اېبي
- افتخار گوشنگوالا کیا که ایی داکم
- چو گر که کو پیدا بې خدای دېویی تي
- مېمنېدي لا شرا با بیی میلاکم

زندگه محيطس رشنې

تک جای او یا زندگه محیط اېته جايې آنتې کډن گوريا گه زندگي کوچیۍ باتې گه مي کوچه سانگ، هوا، بحرېلا، گوشينگ او کنه سنان شامل شن، خولگه مېمه جايه کوچه انسانان، رکم رکم حيوانات، پشنا او وري زنده جان زندگي کاکن. اېمي خاترې گه امه انسانان بو بکرېدې او کوتي مشکل دې اوړتا تانک زندگي پوړا نامان او مشکلته پلا دورندور نه بمان او کوتي نعمتې گه الله ﷻ امه انساننه آنتې پيدا کېويا شن دايمي او بکرېدې اودای نپا گورې بامان، بايد زندگه جای او محيطس رشنې آنتې بو پامپري کمان. ميسي خاترې اېمه سبق کوچه گه زندگه محيطس رشنې بابته شې، يه مورده تارې کېني با. تا معلومات داراتمان او رشنستا آنتې پامپري کمان.

- ۱- آیا مولاکو گه جنگلات او جولېنا زندگه محيطس رشنې او جوپلېني کوچه بو رول دارا؟
- ۲- اگه جولېنا او چرايېني منجای نېن بن، مولاکو گه زندگه محيط شره کو تاثير کيا؟
- ۳- آیا مولاکو گه کرکنا هتيک او اليه تانيس شربني، تک جايېس رشنې او بيی کېني کوچه های مثبت تاثير دارا؟

اېلو خو چيه آنتې تارا او نجې شې که انسان زندگي کېک خاترې پاک او هر گرای جوپوا محيط
 آنتې ضرورت دارا او مېمه رکمېدې وري چيکه حيوانات به. ميسي خاترې کو رکم که پاک
 الله ﷻ اېلو دنيا طبيعي رکمېدې انسانه او وري زنده جنه آنتې پيدا کېوي او جوپوي شې،
 بايد تندو رشن بې. کودن که انسانان مي کوچه افراطي رکمېدې مداخله کاکن او الله ﷻ دېوا
 طبيعت او تک جايه کوچه تغيير اچياکن، يو لام زندگه محيط او يا تک جايېس نسلېني او
 منجای نېني معنايدې سي. مثال رکمېدې، اگه جولېنا او جنگلات که طبيعي رکمېدې الله ﷻ
 پيدا کېويا شن منجای نېن بن او مېمه رکمېدې چراين او مالچرې، شک دې اورتا که انسانه
 آنتې کوگه چيکه حيوانته آنتې به تاوان پولا. مېمه کړيک، جالې او بوتاشن گه نه کېولا
 انسانه، حيوانته او وري پشنا او جناوره آنتې اوچ رکمېدې نپا پوليا او دار، ميوا، اوچا، اپنا او
 وري شينستا اودای نپا گورېن گوريا، مندو رکمېدې پوپس اصلاح او جوپېني، رشنې او آب او
 هواس بيې کېک، ورگېس منابعنا اخولې اونچرېک او سنگې لېنای ورگ او وشيس بو بکستا
 باعثې به با. اېمي خاترې که امه زندگه محيط يا تک جايېس رشنې کوچه، گه اي بو مهم لام
 سې بکرېدې وانې گورې بېوان تې بايد چيکه اکتويديې مه لمې کوچه وانې گورمان، مي مه
 نسلمان، منجای نه نامان او چمېر مه کمان. يو به بايد کدن بې گه مه زندگه محيط، تک جاي
 او يا تک تان کوچه سانگ، هوا، راگ او دار، نندي او بحرې شامل شن که هر کوتي بايد تانک
 آست پولنس وړ ونېې کوچه رشنې او پاکگرستا آنتې تر پامدارني کن. اليه تاني نه کېولا
 رشان بلکه شربمان به. چار تلن او کنسنستن نه کېولا چمېر نه کمان بايد پاک به کمان.
 کړيک او بوتاننگمان، تې رشان او بکرېدې وړلېمان. رشېک او وړلېک اېمه معنايدې گه کېولا
 اي کړک يا اي بترکس ننگېک او هتکي بس نه سې، تي آنتې ورگ دېني او ماله اودای رشنا
 به ضرور شې. ايلای بالکول هر چو که کوتي بوتاشن او يا کړک لتچک لشا، تي آنتې آست ويا،
 لېپيې او مورېبي او يا چوگه پينچا لياکن اېمي جايه که تيس ډول او سدوره تانستا آنتې پام
 کن او اودای مزا گورن، تي کتيکن. اگه سه پينچا او گل تانک بترکستا کوچه تې ها دواس او
 هفتا دوام کيا او چيکه اودای نپا ليا، خو اگه کتن بې کاو شيبايه کوچه لسا، سسا او منجای
 پيا. تانک گوشنگېس ناپاکي بايد اي انخول جايه بورېن او يا لېره وېن بې گه ورېنې تاوني نه
 پولې، کوتي گه داشه کوچه خشت پچلاکن او يا تندرې تېلېيکن او يا موتره کوچه تېل
 جوتلاکن بايد اېته ماده اودای لام گورېن بې که بو ديم نه کياتن، خولگه بو ديم هواي نسلېبي
 او صحت آنتې بو تاوان پوليا. امه چيکه اکتويديې او شتا اړلوني گرای کېتا باکمان تانک تک
 تنې چمېري اودای رشان او اېمه رکمېدې مه گن ملي او انساني لمې کوچه وانې گورمان.

متنس موټي مطلبې:

زندګه محيطس رشنې اودای مقصد اېلو شې ګه بايد انسان تانک تک جای او زندګي کېکس محيطستا پاک رشنې کوچه بو پامپري کې، کوشش کې ګه تانک کنه سنای بکرېدې پاک کدن او چمېر بکستا دوره دردن، جنگلات او چراينه، نه کېولا منجای نه نادن بلکه تې رشدن او وشلدن، باغېلا او اليني ساحاينا منجه اچني آنتې کوشش کن او اېميس زمينای منجه مه اچدن ګه هوا چمېر بې او چيکه انساننه او وري زنده جنه آنتې تاوان پولې. امه بايد محيطس رشنې خاتري جالې هتمان او تې وړلمان، بعنې تيس ورګ دېني او ننگا کېنستا آنتې به بوکه پامپري کمان. تانک کنه سنستن پاک ننگا کمان او چمېر بکستا دوره درمان، داشه، موټره او وري جايه کوچه بو دوم دارکالي شينا جوتلېني گرای به هواس چمېر بکستا باعثې با، ګه مه ونټې کوچه مربوط مسؤوليننا پامدارنيا درکار شې.

تارا کېني:

۱- ايلای انخول لغات شن ګه لکني گرای اي رکم لړياکن خو پړيک او معنا کوچه فرق دارا اخول: (لسا) ګه اګه لام زور پلا پړن بې (مړاوې او پږمردا) معنا ديا او اګه لام زېر پلا پړن بې يلا با يا خوشې با معنا ديا. او يا (وړلېک) ګه هم تربيا او پرورش معنا دارا، هم ګن کېک او هم نملېک او ګل کېک.

۲- هر اېسه لام ګه تانک کنه سناس الينه تاني او پاک کېني، کړکېنا، جنگلات، بوټريک او چرايننا رشنې او دوم او گسګنس کم کېني ونټه کوچه شره پولېن گوريا مه چيکه زندګه محيطس رشنې پلا کومک کيا او مېنا برعکس لام کېک زندګه محيطس نشلېني او نايني شې.

۱- ياده کېکالي لړېکالا دې پتای وارېدې اوره تستتا اېمه سبقس له له خطنستا پړدن او ته وري کار جان.

۲- کوتي نونګي کلمايه ګه معنستا شره نه مولياتن ياد داشت کدن او اي وري اودای اوکت کېچال بن.

۳- اېمه اکوړوالي دو لېږه کوچای کلمایه تاردا او کدې که کوتي ته ورېس مترادفي شي.

الف: تارا، چار تلن، جولېنا، کړېک، زندگه محیط، مالچر

ب: تک جای، چراین، نجی، کنه سنا، جنگلات، جالی

۴- اېمه اکوړوالي لغتېلایه معنا کدا:

لشیک، هتیک، شربک، چمېر، الینه تانی، وړلېک، ننگېک، لسا

۵- کاو جن یاده کېکالي اوره تستن او زندگه محیطس رشنی بابتې اگتې کن.

۶- اکوړې اوکته جواب ددا:

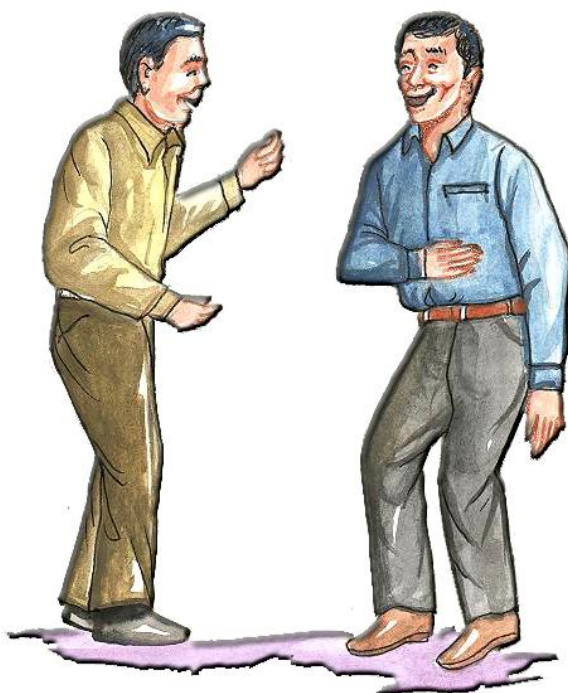
- اېمه تانک کنه سنای کووات رشېدا؟
- انسان کووات محیط آنتې ضرورت دارا؟
- امه باید تانک کنه سنای کووات رشان گه زندگي آنتې بکار او مساعد تي؟
- امه او اېمه محیطس بکار ننگا کېک کوچه کو مسوولیت دارېمان؟

- یاده کېکالي گوشینگ او محیط پاک رشیک بارایه کامو خط لکن او صنف کوچې پردن یاده کېکالي اي ورېس غلطیا کددن.

یاده کېکالي تانک گوشنگه او یا کنه سنیې انخول لام کن گه زندگه محیطس رشنی آنتې کومک کې او یان وري دواس تانک مه لمې بارا تانک هم صنفینه آنتې قضا کن.

ٽوڪ

پشه يي جڀس عاميانا منثور ادبياته اوداى اي وانيا ٽوڪ شن ڪه ٻو دنه دڀ خلڪه ڪوچه موجود شن او ڪدڪستا دڀ خلڪنا خوشحالي، ازيڪ او اي وري آنتي موتا بيڪ او مينا محبتس باعٿي با او بنداس فڪر او ميلستا تازا ڪڀي، وشلپي او انڪشاف دڀي. اڀلو گه مراگن ازنا زندگيس لونه شي او ازنا مڀمه ٽوڪه اوداى منجه اگا، ميڊي امه ٽوڪنا ارزش او اهميتستا مولپ بڀيڪمان. اڀمي خاتري گه ڪمڪوي ازمان او فڪرن تازا بي اڀمه ونٽي ڪوچه ٽوڪني جاي دڀن ٻوا شي.

- اڀمه ايت جا ڪوتي ٽوڪ پروو او يا اربوو شي؟
- ٽوڪ اوداى بندايڪه ڪو فايدا پولا؟
- آيا ٽوڪ ڪڀني گراي خلڪه ڪوچه مينا ٻو يا ڪم؟

پړوالي ټوک:

اي وېله کوتي لک پانجوک گوشنگه پلوي تنای، پانجستا لکه ميپچان گه اوره نه کنابل پري کانه، گه واش شې يا نه؟ لکستا ميپکن کنا دې که اونډرن گوشنگې اچ تارمان اگه تموي تې مولاکمان گه واش سې او اگه سسوي تې واش نه سې. تې ميپچان گه تې بارک اوره چرغې نمليا. زيپستا ميپکن چرغې تېل گه شويک چراغ تانکې نمل.

يان پانجستا گره ميپچان، تې دوري کدر مليا گه وري ورچ کمان. زيپستا ميپکن گه اي ظالمس پوله! چيکه لام مېنه سره کواکيې اېمه اي لمې خو توبه کيا.

دو منگل ټوک:

له جن لاف انکالي تنای. اولوالا لاف انکالای کديکن، مېنا بېام گه چای پاتېت، چای جوشي شېک پلا گلات دې اوپتا پگي او نه جوتگا. دو منگل لاف انکالای کديپن گه تېنا بياي خو کومې کمال نه دارا، مېنا بېام اصلاً چاپې گلاس کوچه نه وېگي، چای جوشي شره شېگي او چای پگا. لمنگلې کديکن گه تېنا تاتي به ياو کومې خاص بهادري نه دارا، مېني اگتم اردا گه مېنا تاتيم اول ورگ پگا، شري سسوا چای پکېتا وتو انگر درې شره نېگا، تاي کوچيپکه چای جوش او اشتھي صاف بې.

متنس موټي مطلبې:

اېمه ټوکه اودای اېلو مطلب استه ايا گه انسانان بايد تانک منجه مينا او محبت داراتن، تانک زندگستا اي وري پلا خوشحالي او ازنايدې وټدن او تانکې تانک جانستا خوشحال ننگا کدن گه مقصد آنتې پولیک خاترې اي بو بکار وسلا مېمه ټوک شن. ټوک نه کېولا خلکه ازلبېي او خوشحال رشي بلکه اي وري وکه تاني او موتا بیک آنتې به تشويق او اوس کېبي او مي کويه که ايلای اېته که گه جامعاس وونا او ارزشېلايه اودای انحراف کيا، بو بکرېدې مولوبېي او اصلاح او جوپني تلن پامستا ژنگېبي.

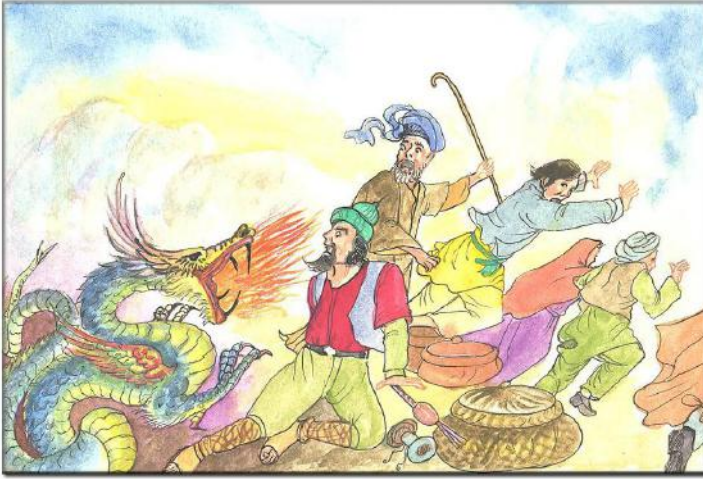

- ۱- کاو جن یاده کېکالي اي وري لمه اېمه ټوکه وارېدې پردن او ته وري کار جان.
- ۲- یاده کېکالي وارېدې اجازا گورېتا اوره تستن او وري کوتي ټوکې گه یادی تن تانک هم صنفینه آنتې کددن.
- ۳- اېمه اکوروالي کلمایه معنا کدا.
- لک پانجوک، نملېک، شویک، ملېک، شنېک، تاتي، انگر دړ، جوش.
- ۴- یاده کېکالي اکورې اوکتنې جواب دن:
  - خلک ټوک کي خاترې کدېن؟
  - اوړې دویه ټوکنا مفهوم کو شي؟
  - اېما ټوک کاینو آلین؟
  - ټوک کېولا خلکه ازلېک خاترې شن یاورې کوتي مفهوم به دارېن؟
- ۵- یاده کېکالي اي اي ټوک تانک کتابچایه کوچه لکن او وارېدې صنف پوره تستتا پردن.

یاده کېکالي تانک کتابچایه کوچه اي اي ټوک لکن او یان وري دواس تانک هم صنفینه آنتې پردن.

ګوناچ درېکالاس کداني

اما پشه يي خلکنا شفاهي ادبيته اودای اي وانيا ولسي کداني او يا قصا شن ګه بو کېلولوا مينا او علاقا پلا بو دنه دې مې منجه وونا شن او مه پندې دې تانک مولېني او وټوي تاتي تامنستا زندګي، فکر کېني، عقيدا او باوره بابته معلومتستا بو کېني خاترې مناسب دنه کوچه اودای لام ګوراکن. پشه يي خلکه کوچه نکل انیک بو ارک ایمېندس وېلو دوسه کوچه ګه ياو لام به نه تګا رواج دارا او چیه دې بو بالکول، نونګه جوانان او امزات جوانان او ګڼېنچ جن اېمي پلا به ګه مه لمې ګرای تانک ساعتستا وټېيکن، کداني او قصايه اودای بو پند او حکمت به استه کوچ کاکن او زندګيس بېلا بېل ونټه کوچه تانک مولېني او تجرباس شربني خاترې اودای نپا ګوراکن. البته يو به بايد کدن بې ګه مه قصا بو ارک زيبپه او ورګه ګرای مېن ګوريا او جوانان او بالکول تې آنتې کن جاکن.

ابت اېمه ونټې کوچه ګوناچ درېکالاس اي کداني اچن بوي شې ګه زندا اژدهار لوا بايوبي او بغدادېکه نبوي آيک ګه البته يو کداني پيرونيس تارا کېني کتاب کوچای اېله جايه اچن بوي شې.

- اېمه ابت جا کوتي قصا ياده کېوو شن؟
- کداني او قصا مېني کو فايدا دارا؟
- آيا قصا شت تياکن او يا اندو جوپوي تا؟

تاریخ کوچه ای کسا انخول اوا سې که ای گونچ درېکالا گوناچ درېني خاترې داره بل پېک، یو گونچ درېکالا اېړاییک که گونچنا شکرېدې خلکه حیران کدن. یو تانک لمې کوچه بو ماهر آییک، خولگېکه یو بو کوشش کیاییک. کوشش بندای تانک مراد آنتې پولېیې. زندگي کوچه تانک مرادس استه اتلېني خاترې اگه که کوشش کې استه اتلېیې. یعقوب علیه السلامې تانک اوینستا آنتې کدویی آییک گه پې او تانک هره، انچه او دوره اودای لام گورې، مېنا یوسفې پیدا کدا. هر صورتېدې گونچ درېکالا سدال اېمېنده داره پولیک او لیایي که له ای گې اژدهار چنوا آس، اژدهار اوسیدې شپړا بوا آییک او انخول لړاییک گه اهلې لوا. گونچ درېکالای سه کنده وېکن جانې پلا کدکن که مي شارېکه پولمن او بغداد کوچه خلکنې لړمن که تاردا مې هاندې گې اژدار درېوام آس. خلک حیران بن او مېنېکه حیرانیدې دوره پکا درن. مي اژدار دمټایه دې تر ټنگویی او ټوټایه کوچه پلوټویی آییک. ساعت به ساعت خلکنا پنا پنا بو بمن پیايیک، بغداد کوچه آوازا چنیک گه ای گونچ درېکالای گې اژدار شکار کېوی آس، زیپ او ورگ منگروي آییچ، بالکولنا او جواننا گنتي کېن نه گوریايیک، چیکه اژدهرېکه لړو بیچ او اژدار سره کارا جوپیچ. گونچ درېکالای کدکن که اېلو اژدهار بو خواري دې درېوام آس. خو یو نه مولیايیک که اژدار لوا نه آس. اژدار بغدادس ټپوي سوري حال سره اچکن، اچیککه اژدرې سره اوړې کېکن، خلکه امېلنیه آنجوبکن، بو خلک پایي لېنه بیچ او بو جن پایي لېنه بتا لیچ. نندارا کېکالي هر تلن املیچ، اژدرې جانہ النجېکن او دمټا چنچین، گې وحشت جوپیچ. گونچ درېکالا حیراني او بیېدې جایه کیل دریک، حیران آییک گه کو بلایه دو بهم؟ اژدار که ورمچگري او شپړه تانیدې پچبل سستا بیک، اوتا آییک. گونچ درېکالا کوویی تستوا آییک، دوره پکا کېکن او سه ای کوار کېکن. اژدرې گه گونچ درېکالا لورگې ننگېهن جانہ ای جل گني پلا پلوټهن او گونچ درېکالاس انتیا مورېچین.

پرنس موټي مطلبی:

مه کدانیس موټي مطلبی اېلو شې، هر کي گه کي آنتې کوشش کېکن: تي استه اچي او کوشش تانک مراد آنتې پولکس اول والي شرطي شې. وري یوگه انسنس نفسي به مېمه اوسې انوا اژدهار پيري شې، اگه کمکوی به اگتي منان نه بچ او ټپلان بچ ویی ته انسنې به ای کوار کې اېیې. ویی تانک نفسي ايمېدې سدال او لوي رشا او عراقس سوري دې یا تانک خواهشاتدې مه ټپلیا. نفسس ټپلېني شهوتي اوسکولېیې او انسنې پندای هني. انسان

تانک نفسس ارډهرستا قربانیا با. نفسس فرعون آنتې موسیٰ درکار آس، هر کیګه نفسی استه لېن او تانک واک کوچه کېچان او فرعونس نه منکن موسیٰ پنده تیا شاپې.

تارا کېني:

۱- کداني پشه يي جبې کوچه کدیک او کدنا اودای گورېن بوا شې ګه اما ایلای خلک وېشان به مېيکن. اما خلکه کوچه ایت بو ارک کسا او نکل کلما مې آنتې وونوي شن او اګه اېرآن ګه که قصا انې، میا ګه اي نکل انه او یا کسا که. ګه مه دوکه نقل او قصا عربي جبېس کلما شن ګه امه جبېکه اتوي شن.

۲- کداني یا وېشان دنه هوني خلکنا منجه اچویا شن ګه ایلای ونټه حقایقه آنتې وکه تاني دارا، خو ایلای وري ونټه کدانیس اړه شچنا بیک خاترې ایلایه ګرای منجه اچن بوي او جوپېوي تا او مې کوچه دن، ګالا او جای معلوم نه تا.

۳- اما پشه يي خلکه کوچه ایت جا چیکه قصا شفاهي رکمېدې دروي شن ګه اېمه پچبله کوچه ایلایه مېنا چوتېني او لکنیه آنتې به آنجوبویی شې.

۴- پشه يي جبې کوچه هار یا کار، اړ یا هر، شدال یا سدا، لړو یا لړي او کدکن یا کدھن اي معنا دارا او کېولا لهجاس تفاوتېلی شن.

فعالیتپالا

- ۱- یاده کېکالي متنې اول دککه، ګر اوبار اکنېدې پردن.
- ۲- کاو جن یاده کېکالي اېمه سبقې لړېکالا دې پتای وارېدې اوره تستتا پردن او ته وري کن جادن.
- ۳- اېمه سبقس نونګي لغتېلایه نړو او معلوم کېتا اي وري اودای اوکت کېچال بې او معنستا یاده کدا.

۴- اېمه لغتېلايه معنا كدا:

ليايبك، پلوتېك، كارا، اچېك، ډو.

۵- ياده كېكالي اودای دو له جن وارېدې اوره تستن او اېمه كدانیس مطلب بابته اگت كن.

۶- ياده كېكالي اكوړې اوكتنې جواب دن:

- گونچ درېكالاس هدفي كو آيبك؟
- گونچ درېكالای خلكنې كوكدكن؟
- گونچ درېكالاس سرنوشتي آخر كو بېك؟

۷- ياده كېكالي متن مفهوم اودای كاو خط تانك كتاپچايه كوچه لکن او وارېدې صنف كوچه پردن.

ياده كېكالي اكوړی لغته معنا او جملایه كوچه يتدن.

گونچ، جل

ياده كېكالي اېمه كداني يادي ياده كدن او انخول تانك كتاپچايه كوچه لكدن.

حسادت کېني

بو انځول جن پیدا باکن گه بې جای او نا حق ایلايه پلا حسادت کاکن او اېراکن، کوتي قدر او عزت گه ته وري داراتن سه اودای پې، بې اعتبار بې او يا ورې آنتې اړ او کشلايه پلا دورندور تې. گه يو بیی لام نه شې. مي اودای باید جان رشن بې. خصوصاً امه مسلمانان خو کار به باید حسادت نه کمان. اېمي خاترې گه يه بابته کومې تارې کېني بوا تې پېرونیس تارې کېني کتاب اودای اي کداني اچن بوي شې گه بتا بيا کومې اودای ياده کېن بې.

■ آیا اېمه حاسد آدمي بیی باییکو؟

■ حسد کي آنتې کدا او خولگې حسادت کېکالا هر کیس مچي اورا؟

■ اېمه اېت جا حسادت کېکالېنا کوتي قصی اړېو شې؟

ماگن گه ايازې تانک حاسدننا نزو کېني خاترې اي کوتا بند رشوی او کهري کولپ وېوېا آچ. مي مه کوتا کوچه کېولا تانک پوستين او کوشړی لمېوېا آيېچ او وري خالي آيیک. کاو جن پاچايکه پېېچ او مېکن گه ايازې اي کوتا کولپ کېوی شې، کیکه به نه چالي او انځول لړا گه بو روپ او

سورن کوچی شې. پاچا مه اگتېدې حيران بېک، که اه اياز سره اېلوار مهربان آم، هر کوگم تيس شې، چیه دې بو ناز دېيېکم، وبی خولگې تي مېنه اودای هر کو کایلبوی شې؟ میسي خاترې اي اعتباري درباري وظيفا دېکن که تانک انډیوالنه پلا کاینکه ته کوتایکه پې او تاردن که له کوپک شې؟ درباریان وېله پېیچ، خوشحال آیېچ که خزانا سره ډو با او فکر کيایېچ که مي بو زر، لعل، یاقوت، زمرد او وري کایلبوی تې، امه به کم کم اودای موشس او مه ورستا پاچای لړسن.

پاچا جانې پلا خفا او گنگنا آیېک که ايازې اېلوار بیی بایېکم او تي مینا کوچه بې وفایی کېکن. یان اېمه فکر کوچه بېک که اياز اودای امزات لمېس تما بتا نه بیا، سه بو پاک آس، خو خیر اکه گره به مي یو لام کېوی تې پروا نه دارا، مم خو تي بو بیی بایېکم، هر کوگم تيسیس شې او کي شره که اړشچوا آم تي شره بدگماني کېک بیی لام نه شې، سه اېلوار پاک آس اخولې سته نندې کوچه اونجوا تې او اېلو که نن تي شره بدگماني کېکم بتا بیا بېرا بوا تم.

درباریان کودن که بو حسادت دې مه پت گوشنگېکه پولېچ انخول آیېچ اخولې اېلیس آدم علیه السلام آنتې حسادت گرای سجدا دې منکر بېک، که یو پوای جوپوا بندا کوپک آس که مم انگرای جوپوا الله ﷺ س وکا فرشتی، میکه جانستم لېلمن او سجدا کم؟ سلطنس درباریان اېرایېچ ايازس مرتبستا اکور کدن، دروازا چالکن او اتو چنیچ، پوستین او کوشړی ننگېوېچین او پچکنی کوبه نه لېکن. یان سنگه کورهن، دیولي گلا گلا کېچین خو چو به کومې نه لشکن، پراوي خالي آست او خالي بنورکه پلا دربرېکه ژنگیچ. پاچای مېچین کو اگت شې؟ استو او بنورکو خولگې خالي شن؟ اکه زر کایلبووتې، وبی چیرنستو کوچه کانتې خوشحالي نه شې؟ خولگې، هر کي که زر پیدا کېوی تې یا شیریني اېوی تې، کومې نشانیا چېرنتا کوچه تگا. مې بو پشیماني دې کدکن که امه نه مولاکس کو کدس؟ ابت اکه اشستن به شارپا کم سې. امه هر رکم جزاس لایقي آس، امه بدگماني کېوان آیېک، کوتا کوچه کوبه نه آیېک، امه کېتا نه باکس تانک جانستن دفیو کس، اېما دمټو او اما مندان.

پاچای کدکن: اېمه مېنا محبوبستم شره بدگماني کېکو، یو بو گن جنایت شې، اېمه مېنا باورستم آنتې تاوان پولېکو، اېمه سلطنس وفادار او سدورا لوان شره تومت کېچو، مم که آم که اېمه جزا دمو. مېنا بیی بایوام اياز اېمي شره بکار مولیا که اېمه کو جزا ددو.

یان اياز اېرهن او مېکن که اې تومته دې پاک اياز! اکه ارهای بدگماني اي جای بن او دنیاس وارکالي تېنا سیرت او صورتستې وکتد تېنه کوچه بدې پیدا کې نه بان. اېمه بدگمان دربارینه تېنیکه سپاریکم، کوکه اېرپاگی می پلا که، یا سزا دیا یا بخشا. اه مولاکم که علم او حلم کوچه بې سیال آی. یا تانک علمېدې جزا دیا او یا تانک حلمېدې بخشا. لوان ايازې مېکن: اې سلطان! مم حقیقت کوچه سېمه خالي کوشرا او پوستین آم. که که اي پارس قدری نه مولیاتې اکه چیکه

باغي به ديا كوبه نه شي. اكه كه دو گوم پلنا قدر شره نه مولې، سه راييس قدريستا شره به نه موليا. كه گه تانك خاوندستا نعمت شره شكر نه هنې، سه داړي كوچه اېسه خس ول آس گه بايد لېره كېن بې. سلطنې كدكن: اېمه درباريان تېني ملامتې آن، اكه كدياكيي مم ماريكم، خو تې شره رحمس واش مچله او اكه بخشيا، وي احسنې تې. بخشيك گېنېج خلکنا لمه شي. گېنېج انسانان حسادت نه كاكن....

ايازي كدكن: كودن گه سور آلچ تجورېك نوياك. مم اېمه تگري كوچه كوبه نه آم. اه اي كوشرا او پوستينس ارزشي نه دارياكم. حاسدان كټا كوچه سسوا ډېل تارياكن او سرام بدگماني كيايېچ. امه هر كوتي جانې شره رياس پوست آلېوان شي. اكه امه مه پوستې چرمان اصليتن تيا تاري بې. امه تارا كه بو اگت كاكان خو بارا كه اصليتن وري رقم شي. مېنا كوشرا او پوستينس رازي اېلو شي گه لړېمن، امه تانك اصلن بلېكالي ظواهره دې كايېلېوان شي. پاچاى مېكن لواڼي تېنيكه بكار لړا، تېنا شخصيتستې لُشه بو آزاد خلكه دې رون انسانيتس موندستايكه پولا، بندگيې زندگي اچا او تېنا بندگي زندگيس زيړى شي. بو آزادگنه آنتې تېنا غلامي حسادتس باغي شي. بكار مسلمان اېسه آس گه هر گما او گوتا، آلان او ننگان كوچه كافران حسرتي كن.

مطلبس خلاصی:

اېمه متنس موټي مطلبې اېلو شي گه اياز گه اي بو بكار صادق، خدمتكراك، شتا او عاجز آدمي آييك او مېمه صداقت او بيى خدمت گراى پاچا شره بو گران آييك او تي بيى بايى آييك، ايلاي درباريان اېمي خاتري گه خولگې يو پاچا آنتې اېلوار پورا آس او مي بيى بايي؟ ملتنا حسد كيايېچ او اېمه كوششه آيېچ گه اي ركمېدې مي پاچا پورا بې اعتبار كدن او كوتي قدر او عزت گه دارا سه اوداى پې. يومه آييك، اېميدې اورټا گه كوتي شواهد دارن او يا تيس كوتي ټگ او نقصي لشن، گمېدې شريى تومت كېچان او اېمي جايه گه تي آنتې كوتي تاوان پولې او يا اعتباري كم بې، تيس عزت او اعتباري لا بو بېك او ته حسد كېكالي لا وري سر اكورې، بې اعتبار او لجوني بيچ.

تارا كېني:

۱- پيرونيس تارا كېني اېته پشه يي كتبس نامه شي گه دري جېس بو ناملا شاعر مولانا جلال الدين محمد بلخيس مثنوي معنوي اوداى ۲۳ قصي محمد زمان كلماني گراى جب پرتان بوي او ۱۳۸۶ سالېس شرايليه افغانستنس قلم پنان گراى چاپ كېن بوا شي.

۲- حسد، كيس مال او مقامستا آنتې رشك نېك او تيس زوالستا ايرېك او مچ اېرنستا آنتې كدا او اېسه كه گه كوتي وري كيس دېن بوا نعمتستا زوال او منجاى پېكستا ايرېتي تي آنتې حاسد ماكن.

البته انخول ایریک گه الله تعالی اه به انخول نعمت او یا تیدی بو ددیم گه الله ﷻ ی اېسه دېوی
آس، سه حسد نه سې. یعنی کیس مال، مقام او یا مولېنستا آنتې لوکوریک کوتي عیب نه دارا، خو اگه
ایرې گه سه اودای پې او تیکه بخیلیې اورې سه بیی نه شې او حاسدس حسدستا شر اودای پنا
اېرني درکار شې.

۳- اما خلک حسد آنتې کینا به ماکن خو کینا دشمني، بغض او عداوت آنتې به کدن گوریا.

فعالیتلار

- ۱- یاده کېکالي متني دککه، گر اوبارا کېدې پردن.
- ۲- یاده کېکالي وارېدې اېمه سبقس له له خطنستا پردن، ته وري هار جان او یاده کدن.
- ۳- یاده کېکالي اېمه پروي سبقس مقصدستا تانک سادي جېدې کدن او اېته لغتېلینا معنستا شره
جان مولوان گه نونگي شن.
- ۴- آیا یاده کېکالي مولېکن گه ایازې یو کوتی خولگې هر کودن کولپ کېوی تاییک او وري نه لړېي
اییک؟ اگه مولیاتن او سبق آنتې فکري کېوی تې جواب دن.
- ۵- یاده کېکالي اکورې اوکتني جواب دن:
  - پاچا ایاز بارایه کو نظر داراییک؟
  - له جن خول اېرایینچ گه ایاز بې اعتبار بې؟
  - پاچای خلکه دورې شره یقین کېکن؟
  - بالاخره خلکنا حسادت او شېطانستا نتیجی کو بیک؟
- ۶- یاده کېکالي متن اودای کاو خط اي وري آنتې املا کدن، گرای ورېس املستا غلطیا درېدن.

گوشنگی لام

یاده کېکالي اېمه لغتېلایه تانک کتابچایه کوچه لکتا معنا او جملایه کوچه یتدن.
کوشرا، روپ، سورن، حسادت، ډو، وکتیک.
کېرا اېسه نه آس گه قوت کوچه حریف آنتې شکست او موران دې بلکه شتا کېرا اېسه آس گه غضب
دنه تانک جانستا شره حاکمیت داری.

(حدیث شریف)

کَلما او تيس قسمبلی

يو تاري اگت شي ګه جب جامعا کوچه انساننه منجه روابطنا تربیک خاتري منجه اوي شي او اساسي وظیفی انساني اپرني، مقصدپلا او احساسنا بیان او تارا کبني شي. مېمه اصلس پام کوچه درېک پلا کده باکمان ګه پټان او جامعا دې اورټا جبېس فعالیتبلی منجه اتا نه باکن او نه ګه جبې دې اورټا اجتماعي فعالیتپلا دوام پیدا کې باکن. جبېس کېولوالا ارزش او اهميتي مفاهيمنا وټپني او معناس تکگري کوچه شي. یومه معناس موجودیت شي ګه جب انساني جامعا او پټان کوچه رابطا، تفاهم اومولېچاليس کېولوالي وسیلا گروي شي.

اېسه علم ګه جبېس جوپېکالي مواد او عناصره واري او بحث شری کیا جب پېني نامېدي ياده با، ګه پښتويدي ژبپوهنه، فارسي دې زبان شناسي، او انگریزي دې فلالوجي او لینگویستیکس مېي. جب پېنيس اي اساسي ونټه جبېس گرامر شي ګه جبېس جوپنستا نظامبلايه علمي او سیستماتیک رقمېدي تشریح کېي.

■ کَلما کي آنتې کدن گوريا او کاو قسم شن؟

■ اېمه اواکي يا نه تانکواک او تانکواک کلمايه پېنيکو؟

■ تانکواک کلماينا قسمبلايه بابته کومي مولاکو؟

کَلما جبېس اېته جنټي ونټه شن که ایلای تانکې پورا معنا او تانکواک مفاهيم دارا او ایلایي کېولا رکمېدي معنا نه دېگا، خو جملاینا معنستا پورا کبني کوچه ګن وانټ گورېگا. کَلما اول شریيګه معنا رویدې دو ګڼېنج حصايه شره که تانکواک او اواکي کَلما شن ونټن بتيچ. **تانکواک کَلما:** اېته کَلما شن که تانکې معنا دارا او تي کوچه چېکه نامېلا، قیدپلا او چېکه فعلی ډلا اګا اخول: حامد، مم، بکار، سدورا، ایک او وري.

اواکي کَلما:

اواکي يا نه تانکواک اېته کَلما سن که تانکواک رکمېدي معنا نه دارا، خو تانکواک کلمايه پلا اکټو بتا جملاس معنستا پورا او يا بدل کېي.

اواکي کلمايه کوچه سره والیک، پچوالیک، وندېلا، ربط، عطف او وري ایاکن. اخول: او، دې، اودای، پلا، گري، جا، هر، که، آنتې او وري.

تانکواک کلماینا قسمېلی:

تانکواک کلما اسمي او فعلی دو گنینج حصایه شره وټن بیاگن.

اسمي ونټې کوچه نامیلا صفتېلا، ضمیرېلا او گنات نامېلا یا عددېلا شامل شن.

نام یا اسم: اېسه تانکواک معنا دارکالا کلما سې که چیکه جُگه (شیانه) او جنه (اشخاصه) آنتې اگا.

اخول: حامد، مېز، عقل، وونا، آکسېجن، شیر، کړک، شوړي او وري.

نامېس قسمېلی:

نام اېمه قسمېلا دارا: ورگ نام، لجام یا زیپ نام، مفرد یا اکل نام، مرکب نام، ډله یي یا جمعیتس نام، دېس نام، برېنگ یا آلاس نام، معناس نام، ذاتس نام، عام نام، خاص نام او وري.

مې اودای ایلای نامېلا مثاله پلا اچن بگا.

ذاتس نام: اېته کلما شن که اي حس بکالا شی آنتې اگا اخول قلم، کتاب، حامد، مېز.

معناس نام: اېسه کلما سې که مادي وجود او تګګري نه دارا اخول عقل، مولېني، علم، غیرت.

خاص نام: اېسه کلما شی که اي خاص او کېلولالا جُگ او جنې آنتې یتېن باتې اخول: امان الله خان، کابل، لغمان.

عام نام: اېسه که همجنس جُگه او جنه آنتی اگا. اخول بندا، کټالک، کتاب، شار.

جنسس نام: که اي نه گنن بکالا جُگ او شی آنتې تعلق داراتې او کم او بو آنتې اي رقم یتېن بې. اخول: ورگ، گوشت، پاچ، گوم، ایم.

جمعس نام: که اي ډلا او جمعیتس نام تې. اخول: رما، ولس، لشکر، جني.

اواکي کلما:

اواکي کلما اېته چنټي اجزا شن که کېولا رقمیدې نه یتېن گوریا. خول که جانبکه معنا نه دارا. اخول: او، دې، اودای، کوچه، پلا، ایلای، آنتې.

اواکي بو رکمې دارا که ایلای وانيا اېمه شن:

۱ - **سره والیک:** اېته اجزا شن که تانکواک کلمايه دې پورا ایاکن اخول:

ایلائی خلک بو کوشش کاکن. هر دواس لمپکه پاکم، گه مه جملايه کوچه (ایلائی) او (هر) سره والیک یا سرینا شن.

۲ - **پچه والیک:** ابته اجزا شن که تانکواک کلمایه دې پتای ایاکن اخول: گوشینگ کوچه سبق پریاکم. حامد آنتې کتاب اچیکم. اړسلا گلخان پلا سمرا، گه مې اودای: کوچه، آنتې او پلا پچه والیک شن.

۳ - **ربطس حرفې:** ابته حرفې یا اجزا شن که دو جملا یا ونټنا ډپلېني خاترې یتېن بگا اخول: مم اوا اّم خو تو نه آهي. مم بو کوشش کېکم که اول نمرا بم، گه مې کوچه خو او که ربطس حرفی شن.

۴ - **عطفس حرفې:** ابته حروف یا اجزا شن که دو کلما یا دو ونټه منجه ان او اي ونټې وري ونټې پلا ډپلډن. اخول پشه يي اي دنه هوني او تانک منطقاً کوچه لمنگل رسمي جب شي، گه مې کوچه (او) عطفس حرف سي. **ضمير:**

ضمير اېسه کلما شي که نامې جایه تکررس منجای نېنی خاترې اگا. اگه کدمان که (اړسلائی گلخان لیاکن او گلخان مېکن) مه جملا کوچه گل خنس نامه دو گوزر اوچېن بوا سي که تکررس دوره درېني خاترې کده او یا لکه باکمان که: اړسلائی گلخان لیاکن او سه مېکن. مه جملا کوچه (سه) ضمير سی که گلخان نامې جایه اوا سي. **وندېلا:**

وندېلا ابته اواکي کلما سن که تانکواک کلماینا سړی او یا پچړی ډپلېن گوريا او وري کلما اودای جوپا. وندېلا پېشوند او پسوند سره ونټن بوي شن.

۱ - **پیش وندېلا:**

ایته اواکي کلما سن که کلما ینا سړی ډپلېن گوريا اخول: (ا) که سدورا پلا ډپلېتا ادورا با (بې) که اړ پلا ډپلېتا بې اړ با. (ان) که ورچ پلا ډپلېتا انورچ با. (نا) که درکار پلا ډپلېتا نا درکار با او وري.

۲ - **پس وندېلا:**

ابته اواکي کلما شن که اگه کلماینا پچېلي ډپلن، وري کلما اودای جوپا. اخول: ووتا، ودا، گري، وني، وال او وري که مې اودای شله ووتا، پله ووتا، ملوتا، انچ ودا، اړودا، لېگري، ایگري، نوروني، کېلوني، امله وال، کشرده وال او وري جوپا.

صفت:

صفت اېسه کلمه شي که نامېس حالت او کوزاتانستا لږدن. صفتېلا هر کودن تانک موصوف (استوېن بوا) پلا اکټو اگا. اخول شامېچ پانوي، اير آسمان، مولېکالا بالکول، موروي جل. پشه يي جبې کوچه صفت هر کودن موصوف دې پورا اگا.

مصدر:

مصدر لغت کوچه نېک ټونک يا صدورس جايې آنتې کدا او جبېس دستورستا اصطلاحېدې اېسه کلمه سې که تي اودای وري کلمه جوېين گوريا تن او يا وري عبارتېدې مصدر اېسه کلمه سې که دنېس قيد دې اورټا لمېس بېک، کېک يا ټيک سره دلالت کې.

متنس موټي مطلبې:

اېمه پړان اودای تارا با که کلمه جبېس اېته چنتي ونټه شن که ايلای تانکواک او معنا دارکالي شن او ته وري اواکي يا نه تانکواک شن که کېولا رکمېدې معنا نه دارا، خو کلمايه پلا اکټو بتا معنستا تکميل او يا بدل کېي. تانکواک او انخول اواکي کلمه هر کوتي بېلا بېل قسمېلا دارا.

تانک واک کلمايه اودای نامېلا، قيدېلا، صفتېلا او فعلېلايه او مندو اواکي يا نه تانکواک کلمايه اودای سره والېک يا سرينا، پچه والېک يا پسينا، وندېلا، ربط، عطف او وري اوچې بېيگمان. اېمي خاترې که اي جبېدې بکار اگت کېبامان او لکمان، لازم شي که ته جبېس دستور يا گرامرستا سره مولياتمان او مي بايد ياده کمان.

تارا کېني:

۱- جبېس دستور يا گرامرس اېسه ونټه که تي کوچه اي جبېس مشخص کلمات يا مورفيمېلا، ټېنا جوپان، ترکيب، گردان او قسمېلي مطالعا لېنه آنشېن گوريا ټي، علم صرف يا مورفولوجي مېي.

۲- مورفولوژي يا صرف علمس بحثستا واحد کلمه يا مورفيم شي که يو جبېس چيه دې چنتا معنا دارکالا عنصري شي که اگه تجزيا بې تانک معنستا استای دېي او بې معنا آوازي يا کېني منجه اياکن.

- ۱- یاده کټکالي سبقې اکوړې آوزېدې او لویو لویو پږدن، معنا او مطلبستا شره جانه مولوبدن او کوتي شره گه نه مولیا یاداشت کدن او یان اوکت کن.
- ۲- دو له یاده کټکالي اوړې آوزېدې وار پلا سبقې پږدن او ته وري هار جان.
- ۳- یاده کټکالي وارېدې اورن او نامنا اي اي قسمستا نامه گوردن او مثالي کدن.
- ۴- یاده کټکالي اېمه اکوړې لکن بوي اوکي کلمایه تاردن او اي اي وانيا کدن گه کوتي رکم اودای شن:
- ایلاي، هر، کوچه، آنتې، پلا، او، خو، که.
- ۵- اېمه اکوړ والي جملايه کوچه خالي جایه مناسب کلمایه دې پوردا:
- تانکواک کما اېسه شي گه تانکې ..... داراتي او اوکي کما اېته شن گه تانکې تانکواک رکمېدي ..... نه دارا.
- ضمير اېسه کما شي گه ..... جایه تکررس منجای نېني خاتري اگا.
- ۶- یاده کټکالي عام نام اوخاص نامې، اي وري آنتې املا مېن او اي ورېس املستا غلطیا درېچال بن.

۷- یاده کټکالي اکوړې اوکتني جواب دن:

- آیا معناس نامه خارجي وجود دارا؟ مثال ددا.
- عام او خاص نام کوته نامني کدن با؟
- رما، ولس، لشکرکوته نامېس مثالي شن؟
- صفت کي آنتې کدېن؟
- مصدرې تعريف کدا؟

یاده کټکالي اېمه پږني يادي یاده کدن او وري دوسه اگه اودای اوکت کېن بي جواب کدن.

بې پروايي

انسان الله ﷻ ی علم او مولېني دېوبي آس او مېمه علم او مولېني گرای کېتا بیا بېی او مچ، فایدا او تاوان او انخول بو وري موضوعته شره مولې. میسي خاترې دې شې گه مولېکالا جن پورا او پچه او اکالا آنتې پري کېتا تانک زندگيس جوپېني او لوهاني خاترې آستو پا ویا او کوششېلا کیا. اگه که مي آنتې فکر نه کې او تانک دن او گالای عبث، بې لّما او بې کوششا وېدن، یو تاري اگت شې گه سورنې پيري مل دارکالي دن اودای بې فایدا وټا او کوبه استای پورا نه با، گه امید شې هر کي کوچه بې پروايي اودای جانېن رشان او هر کي کوچه بکار سوچ او فکر کېتا لّام او کوششېلا کياتمان، تا یان پچېل پشیماني نه کياتمان. میسي خاترې اېله بې پروايي بابته اي کسا اچن بوا شې تا پرتا اودای پند گورېن بې.

- آیا اېمه بې پروايي بابته کوتي قصا اړېوو شې؟
- آیا ابت جا کوتي بې پروايی گرای اېمه کشالایه پلا دوردور بوي آیت؟ اگه کوتي بوي تن قصا کن.
- اگه اي ياده کېکالا سبق ياده کېني کوچه بې پروايی کې نتيجی کویک بگا؟

میا گه اي مټېنگ او ورنجس انډیوالیا آيیک. ورنج هر دواس تانک اکالا فکره تاچ، وېلو دواس لّام کیاچ او اېنا چوتیاچ، خو مي خلفه مټېنگ کار به تانک اکالا فکره نه تاییک. بې پروا گراییک، ټېغ ټېغ کېتا واج اناییک، یبل لّبل ورگه او سسکره اوړچنتا گراییک او یه او له گېنه

اونجرايیک او چاټ انايیک او مېمه رکمېدې آما او خوشحاليدې تانک وېلو دوسه وټېبي آيیک او ورنجې پلا انډيواليا شاړوا آيیک.

ميا کودن گه ويند او آشاړ وټيک او سنگې سراي هر کو اپنا نوتیک او اېک خاترې کومې پيدا نه بیک يو مټېنگ تنگه چنيک. کوتي دواس گه ورنج انډيولستا کويه بل پېک ليايي گه تي بو اپنا چوټېوي او ذخيرا کېوي سې او اېمي خاترې گه نم گراي نه نسې کنو سورې وشېوي سې.

مټنگې تانک انډيوال ورنجې بل دور پرټېکن او مېچان گه اېلوار اپنا چو تي کېکې کمکوي خو مم به دامنه. ورنجې مټېنگ مېکن گه تېني مه دواس يادای نه آيېچ گه بيل لېل چاټ امنن او ټېغ ټېغ کېمن گراهي؟ مټنگې ورنجې پورا پيشيماني لړېکن او مېچان گه شتېدې مم بې پروايي کېوام شې او شگوا آم، تو مېنه پله کومک که او سمره، يان پچېل وينده تو قرضې دمې. ورنجې مټېنگ قرض دېکن خو ميا گه يان کودن گه ويند بیک او ورنجې مټنگ اودای سه قرضي اېرکن. تي وعده خلافي کېکن، ټېغ ټېغ کېتا جانه ننگې ورگه وېکن نېتا موچيک او اېمه رکمېدې جانه اودای چوټلېکن، خولگه ورنج خو ورگه ننگه نه بياچ.

متنس موټي مطلبې:

اېمه پړان اودای اېلو نتيجا او مطلب استه ايا گه بايد بندا کار به کي کوچه بې پروايي مه کې تانک پورا او پچه او اکالا آنتې پري کې بېي او بترې، فايدا او تاونستا محاسبا کدن، تانک گران او قيمتي وختستا بې جای او عبث مه وټدن. اي مسلمان جن بايد تانک دنيايي فاني نپايه خاترې آخرتستا يادای مه کندن، ياده کېکالي بايد دواس هوني سبقلايه تانک وخت او گالا پلا ياده کدن او نن هونا لام وري دواس آنتې اوړن مه بې، خول گه وري دوسه وري لام او وظيفا پيدا با او انخول اي بندا بايد تانک عهد او وعدا آنتې وفا کې او مټنگې پيري وعده خلاف او بلېکالا مه تي، خول گه بنداس اعتبري خام با او بلېني صورت کوچه يان که به ملتنا بېي او کومک نه کيا.

تارا کېني:

ويند سالېس اولوالي فصل شې گه مي آنتې بار به ماکن او آشاړ سالېس دو منگل فصل شې گه ايلای مي آنتې تموس به ماکن. ايلای دوکه بار او آشاړ آنتې ويند ماکن او يا آشاړ شرايلي فصلس اي مايستا آنتې کدا، خو عام رکمېدې پشه يي کوچه بار آنتې ويند او سالېس دومنگل فصل آنتې آشاړ يا تموس ماکن.

۱- یاده کېکالي لړېکالا دې پتای اېمه سبقې وارېدې اوره تستتا پردن او ته وري مې آنتې کار جان.

۲- یاده کېکالي اېمه پرنس مطلب او نتیجا بارایه نوبتېدې اگت کن. انخول اگه یه بابته کوتي وري کداني او وېشان یادی تې یاده کېکالي آنتې کددن.

۳- اېمه سبقس نونگي لغتېلایه تانک کتابچایه کوچه لکدا او معنستا اي وري اودای هوجچال بې.

۴- یاده کېکالي اېمه کداني پيري اگه کوتي وري قصا به یاده داراتن تانک هم صنفینه آنتې کددن.

۵- اېمه پړان کوچای ایلای اوي تانکواک او اواکي کلمایه او انخول نامېلا، ضمیر او صفتېلایه پېدا او بېلا بېل رکمېدې تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۶- یاده کېکالي اکورې اوکتنې جواب دن:

- مېپنگ او وربنج کوچای کوتستا لمه بکار شې؟

- مېپنگ کو خاترې وربنج اودې پېوا آيیک؟

- وربنجې تي آنتې کو جواب دېکن؟

یاده کېکالي متن مفهوم اودای کاو خط تانک کتابچایه کوچه لکن او لکنستا تانک وکا جنې پلا تبادلا کدن او اي وري پلا غلطي درېچال بن.

اېمه لغتېلایه تانک کتابچایه کوچه لکنا معنا او یان جملایه کوچه یتدا.
مېپنگ، واج، بیل لبل، اونجریک، اېنا، شگوا، گنگنا.

رازس رشیک

جامعا کوچه زندگي کېک جانېکه کېلولوالي اصول، پندېلا او لمېلا دارا گه اگه تې آنتې پامپري نه بې شک دې اوړتا گه اي انسان بو مشكلته پلا دورندور با، ميسي خاتري لازم شې گه امه هر کودن جامعاس بکار وونايه گه اي جنبس قدر، عزت او اعتبارستا بو کېبي بايد تانيک کمان او اودای نپا گورمان. مه بکار صفتبلايه اودای اي وانيا رازس رشیک يا اسرارنا ننگا کېک شې گه مي پلا اي آدميس قدر او عزتي بو با او جامعا کوچه بکار او نېک نامېس خاوندي با، گه اگه مي آنتې پامپري نه بې سه خلکه کوچه لووک با او اېته مقام او منزلتي گه اي شتا انسان بايد خلکه کوچه دارې استه اتلې نه بېبي او بې باور با. ميسي خاتري اېمه ونېي کوچه رازس رشیک نامېدي اي پړان دارياکمان گه اميد شې مي بابتو مولېنستن کوچه بوگري اي او نپا اودای گورمان.

- آیا اېمه مولاکو گه راز کي آنتې کدا؟
- اگه اي جن خلکنا رازستا رشي آنتې پامپري نه کياتې، آیا بتا بيا خلک تي سره اعتبار کياتن او اړای اگتستا ملتنا کديتن؟
- آیا اېمه کوتي رازو کي پلا شریک کېوو شې او يان تي رشویی شې يا نه او مقابلي اېمه کو عکس العمل لږېوو شې؟

اپته شینه اودای که انسنس سیر اوږې گستا باعثې با اي وانيا رازس ساتلېگی شي. راز ننگا کېني انساني او اسلامي صفتبلايه اودای اي صفت شي. کوتي که وري انسنس رازستا ساتلېي، مولېکالي او عالمان انخول جننا مجلسستا بو بېي بايي او هر مجلس کوچه خلک عزت او گرانيا کيا او که به اودای چوت نه کيا. وري تلن اېسه جن که مجلس رازستا کنای هني تي که به بېي نه بايي. خلک مچي کدا او نه مولېکالا بايي، بې ميلا مېي او کوشش کاکن که انخول انسنس مجلسستا اودای جان له لېره ننگا کدن. بېگانا کو که حتا تانکواري به شريی باور نه کاکن او اودای بيزار تياکن. اکه اي جايه مجلس تې او اي چنتي اگت يا موضوع شره به که بحث باتې، ويی مجلس اعضيی يو حق نه دارياکن که ته موضوعی مجلس دې کنا وري کي آنتې کددن. اکه که انخول لمې کبييتې ويی اي تلن جامعا کوچه تانک اعتبار او باورستا استای دېي او وري تلن مجلس اعضايه پورا لووک او بې قدر با.

امي خاترې که تانک اسلامي وظيفستن بکرېدې جايه کمان، ويی بکار يو شي که راز رشنيس احسسي جاني کوچه وړلېمان او کوشش کمان که مجلس رازستا کنای نه هلمان، تاي خلکه منجه او جامعا کوچه اوږې او بکار اعتبار اودای ونټوان تمان.

البتة اېمي به بايد پام کوچه داريتمان که اي جنېس شخصي خطستا پړېک که کوتي وري جنې آنتې گرېويا تې او يا تيلفوني مکالمستا آنتې کار جېني به بېي لام نه شي که بايد جان اودای رشن بې. مېمه رکمېدې بايد کوشش کمان که کوتي جننا شخصي مسکولا او يا مجلس کوچه جان نه ملمان اکه کوتي ضرورت داراتمان بايد اودای اجازا گورېتا ملتنا جان شريک کمان.

متنس موټي مطلبې:

مه مطلبس خلاصی او موټي مقصدي اېلو شي که بايد تانک اي دوست او لېگروال، مسلمان لايېس، تانکوړا او ورېنا اړای اگت او کايوي رازستا تارا کېني او افشا کېني اودای جان رश्مان او انخول کوشش کېن مه بې که کيس اړای کايلېوي اگتستا شره جان مولوبمان. کي اړه که کوتي راز تې، تي هر کي آنتې نه کدي او اکه سه راز او کايلېوي اگت تانک کوتي دوست آنتې کدچان او يا که اي رکم نه اي رکمېدې شريی خبر بېک سه بايد رشن بې. اکه يو لام کېن نه بې، نه کېولا اي اخلاقي جرم او گناه کېوان تې بلکه جامعا او خلکه کوچه انخول جننا اعتباري به کم با او که به شريی باور نه کيا او اړای اگتستا ملتنا نه کېي. ويی لازم شي که راز رشکالي او راز دار تمان.

تارا کېښي:

۱- راز گه سر به مېن گوريا او جمعي اسرار شې اړې کوچه اي کايوي او پټ مطلب يا اگت آنتې کدن گوريا.

۲- اسلامي متفکرينه نظرېدې رازس کشف، تارا کېښي او افشا عيب شې. خول گه راز کودن عيبه اودای تا او کودن نه تا، خو افشا او تارا کېښي دوستننا او وري مسلمانننا حق کوچه اذيت او اهانتس باعشي با.

فعاليت

۱- ياده کېکالي متني اول دک دورېدي، گر اوبارا کېښې پړدن.
- ياده کېکالي اېمه سبقې لړېکالا دې پتای وارېدې پړدن او ته وري کن جان.

۲- ياده کېکالي وارېدې او اجازا گورېتا راز رشنيس فايدايه بابته اگت کن.

۳- اېمه پړان کوچای نونگي لغتېلا پېدا او کتابچا کوچه لکن بن او يان اي وري اودای اوکت کېښي گرای معنستا به ملتنا لکدن.

۴- اېمه جملايڼا خالي جايه مناسب کلمايه دې گه پړان کوچه شن پوردا:
الف : راز ننگا کېښي انساني او اسلامي صفتېلايه اودای اي ..... شې.

ب : اېسه جن گه مجلسس رازستا کنای هني تي که به ..... نه بايي. خلک مچي کدا او ..... بايي.

ج : بکار يو شې گه شت کدیک او راز رشنيس ..... جاني کوچه وړلمان.

۵- ياده کېکالي اکوړې اوکتنې جواب کدن:

- رازس رشکي کووات لام شې؟

- خلکنا رازستا تارا کپکي کووات لَام شې؟
- آیا اېمه کودن خلکنا رازي تارا کیکو؟
- آیا کمي گه کیس رازي تارا کدن، ته بندا شره خلک اعتبار کپن؟
- اي انسانس اعتباري کوته دنه جایه تا؟

- ۱- ياده کپکالي تانک کتابچايه کوچه راز رشنې بابتہ کومې سړوتان او سرگذشت که داراتن يا کي اودای کومې اړېوی تې لکدن.
- ۲- اېمه لغتبلایه معنا کپتا جملایه کوچه يتدا:
افشا، اذیت، اهانت، راز.

آتيک او هات

آتيک او هات اما خلکنا استای صنايعه اودای شن گه تانکې جوپېي او اودای لَام او نپا گوراکن. بو وري شيان به گه ولسيلايه کوچه تانک دواس هوني ضرورياتنا پورا کېني خاتري جوپېن باکن. اگه امه تانک گوشينگ کوچه درکار بنا بړنگه او سامان آلاته آنتې پري کمان او تارمان لشيکمان گه بو ارکي اما تانک خلکنا استای جوپېوي شيان شن گه بو دنه دې اما ماهر او لَمه شره اېلوي جنه گرای گه بېلا بېل لَمه کوچه استاکاران آن جوپېوي شن او خلکن اودای لَام گوراکن، گه هات او آتيک اما مېمه استای جوپېوي صنايعه اودای شن گه مې بابته کومې تارا کېني با.

- اېمه تانک گوشنگه کوچه هات او آتيک داراکو؟
- هات او آتيک اما خلکه کوچه دنه دې پيدا بايېچ او يا ابت پيدا بوي شن.
- آتيک او هات کي گرای جوپېن گوريا؟

آتيک او هاتپ اما پشه يي خلکنا بو درکار بنا برنگه، وایا او استای صنایعه اودای شن گه تانکې مېسېنا استاکارنه گرای جوپېن گوريا. آتکه شره نېن بگا او هته شره نېن او پلن بگا.

اما خلکه کوچه دو رکم آتيک جوپېن گوريا، اي وانیا گه چنټک چار کنجي هتک پيري جوپېوي تا ته بو سن او هر چوبل لوهنېدې اوړې اکوړې کېن گوريا گه مې آتيک يا آتا مېي.

يعنې چنټلکنستا آنتې آتک او گنستا آنتې آتا ماکن او شری نېن گوريا. ته وري رکمي بل دېنه آتا شن گه ته گن ارک تا او شری نېن او بل دېن گوريا اخول اوت هوني چوکې پيري. مه آيدا يا آيدیک دار او دمټکه اودای جوپېن گوريا.

اېمي خاترې گه مه آتکه اودای بو لام گورېن گوريا او

هر کودن بیل لبل کېن گوريا او سړی نېن گوريا مه بو کهړا دارې او کهړي دمټکه اودای جوپېن بوي تا. يعنې آتکنا پکوری او دنیالکي پاړ دارې اودای تا او دمټکي کرنج او يا دبیل تا البته اوت ایلای بازاري آتيک به شن گه ته نرم دارای او پلاستیک دمټک اودای جوپېن بوي شن.

هاتپ يا کاتپ گه مه به دارای او دمټایه اودای جوپېوي تا چار هتوا يا کټ پکورا او چار اوسپل دارا گه دو وانیا موتي او دو وانیا لگي تا. خلک هته شره نیا او ضرورت دنه شری پلگا او ورچ کیا.

هتوا يا کټ پکورا بو ارک لنگاله دار او ورمه دارای او اوسپلي وې او يا پېنجه دارای که لووک با جوپېوي تا او دمټی کرنجای او يا لوشای وېن بوي او جوپېوي تا، البته هاتپ پرانجن یا چچيري به دارا گه شری پلک دنه پا مېمه پرانجن بل لي کېن گوريا. خلک هتېس منجی نیاکن او کار گه بکار وشام او راحت کیاتن هتېس شری بل گه کوتي لسن جېنا يا بل دېنا جېوا تا تکیا کېتا وشام کنیاکن.

مطلبس خلاصیی:

آتیک او هات اما پشه یی خلکنا بو مهم او ضروري درکاربنا برنگنستا اودای شن گه کهرا او لووک دار او دمتایه اودای جوپین بوي تیاکن او شری نیک او پلیک خاترې اودای لام گوراکن او تانکې پشه یی خلکنا استاکارنه گرای جوپین او وین گوریا. یو به اوچپنیس وړي شې گه اما خلک بو دنه دې هات او آتیکه پینی او اودای لام گوراکن او هر کوشنگه جېوي تا او مېدې اوړتا سه گوشینگ نا تکمیل تا. انخول حال کوچه گه وړي خلک ایت اېمه پچبله کوچه چوکي او کات او چپرکته پلا اېلا. بعنی اما پشه یی خلک دنه دې متمدن او پورا پېوي خلک آن.

فعالیتېلا

- ۱- یاده کېکالي متنی دککه، گر اوبارا کنېدې پردن.
- یاده کېکالي اېمه سبقې لړېکالا دې پتای وارېدې پردن او ته وړي کار جان.
- ۲- یاده کېکالي نوبتېدې اوره تستن او اما خلکنا وړي استای صنایعه اودای اوچپنی کن او کدن گه اما خلکه کوچه وړي کوتي شیان جوپین گوریا.
- ۳- یاده کېکالي اېمه سبقس نونگي لغتېلايه یاد داشت او معنستا یاده کدن.
- ۴- یاده کېکالي تانک کتابچایه کوچه هات او آتکنا رسمي کندن او کدن گه هات او آتېا منجه کو فرقبلا شن.
- یاده کېکالي متن اودای کاو خط اي وړې آنتې املا مېن، گر اي ورېس املستا غلطیا اصلاح کدن.
- ۵- یاده کېکالي اکوړې اوکتنې جواب کدن:

- آټېک او هاپ کو رقم شکل دارېن؟

- آټېک او هاپ فابريکايه جوپېن او که خلک تانک آسته دې جوپېن؟

- اېمه گوشينگ آټېک او هاپ شن؟

- اېمه گوشنگې آټېک او هاپ کي جوپېچين؟

ياده کېکالي اېمه اکوروالي لغتېلايه معنا او جملايه کوچه يندن.
صنايع، کرنج، دييل، دمتا، اوسپل، وييک، لسن جېنا.

جي وطنم مېني تنم که نامې افغانستان سې
 سورآلک او سورننگک دې تېنا بو اوړې نشان سې
 خاوند تعالای بېی جُپيچي چیه دې دارې دموي سن
 آسیا سسکرس اړه مه لعلېدې پړوي سن
 هر کنا حیات بخشیاگیی مه نندې که شاپوي سن
 منتبار نه آی ورېنا یو جمه آنتې عیان سې
 بو سکل دې بادري کوچه اویای مېم ناملي آن
 شت اگت یو سې کدیاکم مه جمه دې کاتلي آن
 لوانې منویی نه سې کاو کاو گوزر ماووي آن
 جم جهنس بادران آن یو تارخه ثبت کېوان سې
 ای وطنم امه جمکه پشتون، تاجک، پشه یي آس
 هزارا، ازبک، ترکمن آن یا بلوچ نورستانی آس
 چيْنَا آیان بېان آی او امه جیت لېونی آس
 ابت بییکه اي بوي آس دواني منجای نېوان سې
 بت امه آزاد بوي آس بويوي آس جان پېناکس
 پوړا پېکي یه اړان سې ویلو لای خواري هئاکس
 تاکه بېی پینچه یېنا بي، خول کوچی بکار لړاکس
 اگه نه میدې اوړتا جهنه بېی نام جېوان سې
 دشمنې نووي تن تې همېش برباد ایریکم
 جم دوستنې دموي تن هرکودن تې شاد ایریکم
 راگ و گلې اليني تن گمبېرې آباد ایریکم
 الينا بت پرویی مه که کامیابیس دیر چالوان سې
 (الينا)

افغانستان که چیکه افغانه آنتې وېر او جانبس حیثیتی دارا اي دنه هوني او نام او نشان دارکالي دموي او هر جگېدې پروي وطن شې. اېلو ورگي که چار تلن وطنېلینې شاپوا شې حقیقت کوچه وري لنشریک وطنېلینې حیات او زندگی دېک معنایدې شې او الله ﷻ ی افغانان کیس منت او احسان لېنه اچویا نه آن، بلکه مېنا احسني وري شره شې. افغانان بو غیرتي، وطن بیی بایکالي، تانک کوچه لېوني، تانکواک او مسلمان خلک آن، دواني اودای چوت او نفرت کیا، وطنستا آباد کېي او دشمنېکه اېمیس وس نه دیا که مې آنتې مچ انچېدې تاري. مه ابت خیرتيان علم او مولېنيس ياده کېني او ایگري او اتفقېدې لام او کوششېلایه گرای لا وري گېنېج کامیابیه تلن شاپوي آن.

تارا کېني:

۱- افغان او افغانستان دنه هوني نامېلا شن که افغان قوم آنتې او افغانستان افغانس تان او جایستا آنتې یتېن بایيچ، خو کودن که اشتهي منگل پېري کوچه احمد شاه ابدالي تانکواک پاچايي منجه اچکن یان مه تانکواک وطنس نامه افغانستان بیک او چیکه تکالیا افغان نامېدې ياده بیچ.

۲- افغانستانس سور آلک او جنوب تلني پاکستان، سور ننگ تلني ایران، شمال تلني تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان او شمال شرق تلني چین وطنېلا چنوي شن. کابل، ننگرهار، لغمان، کونړ، نورستان، کاپیسا، پنجشیر، پروان، بدخشان، تخار، کندز، بغلان، سمنگان، بلخ، جوزجان، سرپل، فاریاب، بادغیس، غور، بامیان، دایکندي، غزني، وردک، لوگر، پکتیا، پکتیکا، خوست، زابل، کندهار، هلمند، ارزگان، نیمروز، فراه او هرات نامه دې وستو جدې ولایتېلا دارا.

- ۱- ياده کېکالي شعرې اول دککه، گر اوبارا کېنېدې پردن.
- ياده کېکالي اېمه شعرې وارېدې اوره تستتا پردن او ته وري کن جان.
- ۲- ياده کېکالي اېمه شعرې معنا کدن او موټي مطلبستا کددن.

۳- ياده کېکالي افغانستنس گڼېنچ شاره، داره، ننديه، او پيداوړه بابته اگت کدن او اي وري اودای ياده کدن.

۴- ياده کېکالي وارېدې اوره تستتا افغانستان بابته اگت کن.

۵- ياده کېکالي اېمه لغتېلايه معنا او جملايه کوچه يتدن.

سور آلک، سسکار، سکل، لوانې، ماووي او پينچه يېنا.

- ياده کېکالي شعرس موتي مطلبستا تانک کتابچايه کوچه لکدن.

۶- اکورې اوکتني جواب ددا:

- اوړی شعرکي بارايه کدوي شې؟

- اېمه تانک وطنستو کاو بېی باییکو؟

- وطن کي خاترې اما چېنا شریک گوشنگن شې؟

۱- ياده کېکالي اېمه شعرې يادي ياده کدن.

۲- ياده کېکالي افغانستان بابته اي موټا مقالا لکن.

خلکنا فرهنگ

يو اي تاري اگت شي گه هر وطن او ملت جانپكه كېلولوا فرهنگ، خصوصيتېلا، وونا او رواجېلا دارا گه تيسي مطابق تانك دواس هوني لمېلا او زندگي پورا نېيكن.

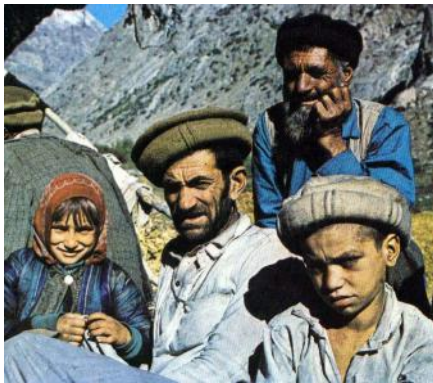
امه افغانان به گه دموا فرهنگس خاوندني آمان بايد هر كودن تيس رشي آنتې كوشش كياتمان او مه اوړمان گه اما اوړې اسلامي او افغاني فرهنگن ورېنا فرهنگستا تاثير لېنه اې. ميسي خاترې اېمه پران كوچه فرهنگ بارايه گه كلتور، كلچر او ثقافت نامېدې به بېلا بېل فرهنگېلا او جبه كوچه اوچېن بوا شي كومې تارا كېني با، تا يه بابته معلومات داراتمان او تانك فرهنگستن لا وشني، پورا پېني او دملېني آنتې پامپري كمان. خولگه يو اما تانك افغاني فرهنگن گه اسلامي فرهنگ شي چيه ونټه كوچه بووه غربي او غير اسلامي وطنېلاينا فرهنگه دې اوړې او امنې تانك تاتي تامايه اوداي دروا فرهنگ شي، گه شتېدې رشي او وشلېني آنتې ضرورت دارا.

- آيا اېمه مولاكو گه فرهنگ كي آنتې كدا او كوتي ونټېلا دارا؟
- آيا اېمه كېتا باكو افغانننا ايلاي بكار فرهنگېلايه اوداي اوچېني كې؟
- اېمي شره مولاكو گه اي جامعاس فرهنگستا تارا كېني، تيس ملي هويتستا لږېكاليي شي؟

افغانان دموا فرهنگ دارا که کلبلا کلبلايه دي اېله بل تانک تاتي تامنستا اودای ایت جا مې منجه دروا او زندگيس بېلا بېل ونهښتا کوچه اودای نپا گوراکن.

فرهنگ بېلا بېل تعريفې دارا، خو عمومي رکمېدې فرهنگ اېته معنوي ارزښتېلا شن که تاريخس لگايه کوچه اي جامعا تيس خاوندي با.

فرهنگ اي جامعاس مادي او معنوي داروستا مجموعیې شې گه اخلاق، رويا او سلوکس رکم، معارف، علوم او فنون، وونا، رسم او رواج، هنرېلا، صنايع، اېته برېنگ او وسايل گه جامعاس خلکي تې واسطايدې اقتصادي، توليدي او زندگي جوپيکالي فعاليتېلينا پورا نېني او بالآخرا اېته قوانين او ضوابطه اودای عبارت شې که جامعاس اي جن عضوي زندگيس جريان کوچه لّمه وېبي که دو، مادي فرهنگ او معنوي فرهنگس ونهېلا دارا.

انسان فرهنگ واسطايدې طبيعت او تانک کنه سنای تغيير دېبي، تا که تانک وشمکس زمينای تامين کدن او هر اندازايدې گه بکار، اوړې او پورا پېوا فرهنگس دارکالې تې، سېمه وار زندگيس بکار مادي او معنوي منجه اچوې اودای ونټوان تگا. فرهنگ زندگي او اي جامعاس وړېک او پورا پېنستا کوزاتتاني شره بو مهم تاثیر دارا او بدلېني او تغييرس بو مهم عاملي باين

گوريا. نظرس ايلای خاوندي فرهنگ شره اگت کېني دنه بو ارک تيس معنوي تلنستا آنتې پامدارني کيا. او فرهنگې انسنس عقايد، هنرېلا، اخلاق، وونا، رواجېلا او وري اجتماعي ياده کېنيه معنايدې یتېبي.

فرهنگ انساني شارني او روياس تارا کېکالې شې گه اما چيکه فعاليتېلنستن کوچه منعکس با. هر جامعا تانک کېلولالا فرهنگستا داري که تيس تبارز او تارا کېني گرای کېتا بيا تانک ملي هویتستا لړدن او يا ورېنې پېنودن. هر جامعاس مېمه معين او مشخص فرهنگس متشکل ارزښتېلا او عناصري، فرهنگ ونټېس نظرس خاوندنه تلنې ملي فرهنگ باين گوريا گه اي ملت، خلکنا او وطنس افتخارنستا اي ونټه باين بگا. او تيس رشنا جامعاس مولېکالي او رسالت دارکالي عناصر او جننا ملي وجيبي شې.

که اميد شې چيکه افغانان ورگ تن يا زيپ، گېنېنج تن يا جوانان، تانک تاتي تاماينا فرهنگي ميراثېلا او انساني عالي ارزښتېلايه که شت کدني، اي وري پلا سمرني، شرايوټني، اړلاوني، اي وريس گراني کېني، همساياس احترام، سلام وېني، وطن بېي بايني، ايمانداري، ملي نواميسنا

رشنې، جب، منجنا او بو انخل وري شن بو بکرېدې گرانیا کمان، رश्مان او شره پولمان، نه یو گه اي کاو کنوالي فلمېلا او يا وونايڼا لشنې گرای تانک چيکه داروستن استای دمان او الله ﷻ س مه کېکن خالي سنهلهپوي بُته پيري جان جوپمان.

متنس خلاصیی:

افغانان اي بو دموا فرهنگس خاوندې آن گه سوېلا پېرپه دې ييل تاتي تامنستن اودای دروا شې. فرهنگ دو وانټ يا تلنې دارا که اي وانيا جامعاس معنوي فرهنگ نامېدې ياده با او سه ورپيا جامعاس مادي فرهنگ شې. اي ملت يا جامعاس معنوي فرهنگ کوچه بېلا بېل مسايل اخول گه علوم، ادبيات، هنرېلا، اعتقادېلا، ديني باورېلا، وونا، رواجېلا او بو وري شامل شن.

اي جامعاس مادي فرهنگستا کوچه اي سلسلا پرېنگ، وسايل او ايلای جُگېلا او وري شامل شن گه انسانننا بياري او باييشټگرپه خاترې اودای لام گورېن گوريا. فرهنگ اي ملت، وطن او خلکنا افتخارته اودای باين گوريا او ميس رश्نيا جامعاس مولېکالي او رسالت دارکالي عناصر او جننا ملي مکلفيت او وجيبايه اودای شې او امه افغاننه آنتې لازم شې گه تانک يبي بايو او بو ارزشوالا فرهنگستن رश्مان او مه اورمان گه بېگانايڼا فرهنگستا تاثير لېنه اِتا کم رنگ بې.

تارا کېني:

- ۱- فرهنگ علم، مولېني، ادب، معرفت، تعليم او تربيا او اي قومس علمي او ادبي آثاره او مندو لغات ناما معنايدې به اوا شې.
- ۲- فرهنگ اي جامعاس، خلکنا وونا، رواجېلا او دود او دستور آنتې ماکن گه غربي جبه کوچه مي آنتې کلچر او کلتور او عربي کوچه ثقافت يتاکن.
- ۳- اما پشه يي خلکن به بو دموا او پوپا پېوا فرهنگس خاوندني آن گه دنه هوني آريايي تاتي تامنستا اودای تا ابت جا مې کوچه دروا او افغاني فرهنگس اي ونټستا جوپېپي.

۱- یاده کټکالي اېمه سبقې لویو لویو پېرډن او کوتي جایه گه معنستا شره نه مولیاتن یاداشت کډن.

۲- دو جن یاده کټکالي اي وري لمه وارېدې اوره تستتا اوړې آوزېدې اېمه سبقې پېرډن او ته وري کن جان.

۳- یاده کټکالي اېمه سبقس نونگي لغتېلایه تانک کتابچایه کوچه لکډن او معنستا لړېکالا او یا اېته یاده کټکالي اودای گه مولیاتن، اوکتی کن.

۴- یاده کټکالي وارېدې اما خلکنا ایلای فرهنگېلا او وونایه بابته اگت کن.
- یاده کټکالي تانک خوشې دې، دو لغته جملايه کوچه یتدن او تانک وکا یاده کټکالا پلا تبادل کډن او غلطی درېچال بن.

۵- اکوړې اوکته آنتې جواب ددا:

- فرهنگ ايکه جامعاس کوچکستا مجموعی شي؟
- انسان کي واسطایدې تانک کنه سنای تغییر دېی؟
- فرهنگ کوچکس تارا کټکالی شي؟

یاده کټکالي تانک کتابچایه کوچه اما خلکنا فرهنگ بابته اي مقالا لکن گه دې خطه دې کم نه تې او یان وري دوسه تانک هم صنفینه آنتې پېرډن.

رادیو

امه چیکه رادیو لیاوین شي او هر دواس افغانستان او دنياں بېلا بېل وطنبلاينا مهم اگتېلايه مېمه رادیو پندېدې اړېيکمان او دنياں نونگي پورا پېني او تحولته اودای خبر بياکمان. ايت ممکن بو کم پوگال تن گه تانک گوشينگ کوچه رادیو نه داراتن او اگتېلايه نه اړېيستن. خولگه ايت رادیو چیکه خلکنې او کېولولا رکمېدې اما افغانه آنتې اطلاعاتنا حاصل کېنيس اي بو مهم وسيله شره پرکوي شي، خول گه اما خلکن وري اطلاعاتي وسيله دې بو مېمه رادیو آنتې آست پولني داريان او بو لوهاني او اکورې مولېدې استه کوچ کې بېيکن او مصرفي به ياو بو نه شي.

ميسي خاترې لازم شي گه رادیوس منجه اکستا تاريخچا بابته کومې معلومات داراتمان گه اېمه ونېي کوچه يه بابته تارا کېني با.

- اېمه مولاکو گه رادیو کودن، چو او کي گرای منجه اچن بوي شي؟
- افغانستان کوچه اول گوزر آنتې رادیو ستیشن کار او چو جوپېن بوي شي؟
- پشه يي جبېدې رادیويي نشرات کار او کوتي رادیو گرای آنجوبن بوي شن؟

راديو ډله يي پولېنانيا وسايله اوداى اي وسيله شي گه بېلا بېل مراحلنا وټېک دې پتای اېمه پچوالي پېري کوچه منجه اټچ. يه بابته چيه دې پورا اسکاټلندي فزيک دان او رياضي پېنکالا جيمز کلارک ماکس دل گرای ۱۸۶۰ م ساله الکترو مقناطيسي امواجنا نظريا پورا کېن بېک. يان ۱۸۸۷ م ساله آلماني فزيک پېنکالا او انجينر هنراش هرترې ماکس دلس نظريی تاييد کېکن او اول گوزر آنتې راديويي امواج منجه اچېن. ميسی خاترېدې شي گه هر کودن هرترس نامه راديويي امواجنا لگتاستا بيان کېني خاترې يتېن گوريا. تيدې پتای ۱۸۹۰ ساله فرانسې دې برانلي تجربا شره پولېکن او ۱۸۹۶ ساله روسيا دې الکساندر پوپوف گرای اي تلگرافي دستگاه جوپېن بېک.

اول والا جن گه متوجې بېک بيسيم اوداى ارتباطس اي وسيله رکمېدې استفادا کېن گوريا، ايتالوي مارکوني آيېک، گه يان راديوس مخترع نامېدې پېن بېک. مي ۱۸۹۵ ساله اول گوزر آنتې تانک راديويي اگتېلی بيسيم واسطايدي تا له کيلو متر فاصلا جا گرېچين.

يو اول گوزر آنتې تانک مه اختراعستا تکميل کېني شره کامياب بېک او کېتا بېکن بيسيمس علايمنستا انگلستان دې امريکا جا گردن. آخري امريکايي فزيک پېنکالي دوفورست او روبرت فون لين ده گرای کوششېلا او الکترونيکي

ماشيننا جوپېک گرای ايمي شره کامياب بن بېک گه ۱۹۱۰ ساله اول گوزر آنتې نيويارک شار دې چيکه شمالي امريکايکه موسيقي او کنېس آوزي چرگن کېن بې.

راديو اوداى عمومي رکمېدې لام گورېني ۱۹۲۰ ساله منجه ايک. الي ساله راديوس نشر کېنستا اول والا دستگاه او راديوس منظم نشر کېکالي دستگاهېلا انگلستان کوچه لمه وېن بيچ او ۱۹۲۶ ساله برلين کوچه وستو ست وطنېلايه وانې گورېنيدې اول والا بين المللي راديويي پېان جوپېن بېک او راديويي ارتباطاتنا مقررات او قانون نامی تصويب بېک.

افغانستان کوچه اول گوزر آنتې ۱۳۰۴ ساله شاه امان الله خان دنه کابلس آرټل سپور کويه لندنې کوټي کوچه راديويي گرېکالا دستگاه منجه ايک او امتحاني رکمېدې او يان ۱۳۰۶ ساله منظم نشرته آنجوپکن. يان کومې توقف دې پتای ۱۳۲۰ سالېس حمل مایه پل باغ عمومي کوچه ژنگتا نشرات شروع بيچ يو راديو اول راديو کابل نامېدې ياده باچ، يان کودن گه ۱۳۴۳ ساله وزير محمد اکبر خان ساحا کوچه ابت هوني ستیشن جوپېن بچ راديو کابلس نام

رادیو افغانستان شره پریک او ۱۳۶۳ ساله مېمه رادیو افغانستان کوچه رادیو کابلې به ژنگتا نشرته آنجوبکن گه دوینا نشرتي ایت جا شاپوي شن.

رادیو افغانستان او رادیو کابل دې شراوا ایت دېپېلا رادیويي دستگاھېلا منجه اچن بوي او محلي، ملي او بین المللي سطحه دې نشرات کاکن.

پشه يي جبېدې رادیويي نشرات اول گوزر آنتې ۱۳۵۰ هـ ش سالېس میزان مایه رادیو افغانستان پندېدې آنجوبن بیچ.

مطلبس خلاصیی:

رادیو ډله يي پولېناینا اي وسیلا شې گه بېلا بېل وطنېلاینا انجینرنزا او فزیک پېنکالېنا لمالیم کوششېلا او اختراعته نتیجایه کوچه اول تیلگراف او بیسیم رکېدې او یان اي پېري مودا دې پرېل دنې دې اېله بل ایت هوني رادیو شکېدې منجه اوي شې او ایت دنیاس چیکه خلکنا هر له یا چار جني اي اي رادیوس خاوندني آن.

تاراکېني:

۱- رادیو اول بو گېنېچ تایيچ لوو لوو میس چوپان او ساختمان کوچه تغیر اچن بیک، ایت بو بکار شکل او چنتي رکېدې به منجه اچن بوي شن گه برق يا بطري واسطایدي لام کیا او لش با.

۲- رادیو افغانستان، افغانستانس چیه دې اول والي او سرتاسري رادیو شې او میدې اوپتا ولایته کوچه به رادیويي ستېشنې موجود شن او نشرات کیا. انخول مېدې شراوا بو وري شخصي رادیويي دستگاېېلا به وطنس مرکز او ولایته کوچه موجود شن گه خلکنا مولوپنیس سطحستا اوړې نېني او دواس هوني واقعایه اودای خبر بیک ونې کوچه بو ارزش والي رول شره پولیا.

۳- رادیو آوازېلا او کښېس اېته امواجنا درېکالا دستگاه آنتې کدا گه اي گېکالي مرکز گرای چرکن با.

فعالیېتېلا

۱- یاده کېکالي متنې دک دورېدی، گر اوبارا کېدې پردن.

- یاده کېکالي اېمه سبقې لېکالا دې پتای وارېدې اوره تستتا دو له گوزر پردن او ته وري کار جان.

۲- ياده کېکالي رادیوس فایدايه بابته اگتې کن او کدن گه رادیو کو رکم جوپېن بوي شې.

۳- ياده کېکالي اېمه سبقس نونگي لغتېلايه تانک کتابچايه کوچه لکدن او معنستا ياده کدن.
- ياده کېکالي متنس کاو خط، اي ورې آنتې املا کدن او اي ورېس املستا غلطيا سم کدن.

۴- اکورې اوکتنې جواب ددا:

- اېمه گوشينگ رادیو دارېدا؟
- رادیو کوچکس وسیلي شې؟
- اول گوزر رادیو کوته ساله او کي گرای اختراع بچ؟
- افغانستان کوچه اول گوزر رادیو کوته ساله او کوته شاه دنه منجېکه اچ؟
- رادیو افغانستان پندېدې اول گوزر پشه يي نشرات کوته ساله آنجوپن بينچ؟

ياده کېکالي اېمه لغتېلايه تانک کتابچايه کوچه لکتا معنا او جملايه کوچه استعمال کدن:
پولېنا، موج، اختراع، دستگاه، چرگن، پنان او سپور.

کيک چوتپني

کيک يا جلغوزا اېته بو قيمتي مېوايه اودای شن گه کلیاً اېن گوريا او دارای کيک جاله او يا جلغوزه کړکه اودای استه اتا. جلغوزه جالې اما دار منطقاً او کېلولالا رکمېدې نورستان او پکتيا ولايتېلاینا جولېنا او جنگلته کوچه پیدا با او ته منطقای خلک مه جلغوزايه مه جاله اودای گه ايمېند او ويېنده اليني تا او سني سونجکه پيري پتېک دارا استه اچي. اېمي خاترې گه مه کيک يا جلغوزا بو اقتصادي ارزش داراکن او اما پشه يي منطقاینا مېوايه اودای شن لازم شې گه مېنا استه اتلېني او چوتپني بابته کومې معلومات داراتمان، ميسي خاترې اېمه پړان کوچه کيک چوتپني بابته کومې تارا کېني بگا.

- اېمه ايت جا جلغوزا اېوو يا لياوو شن؟
- جلغوزا چو پیدا با او کور کم چوتپن گوريا؟
- اېمه کوتي وري مېوا پېنیاکو گه دارای جاله اودای استه اچن گورياتن؟

کيک يا جلغوزا اېته مېوايه اودای شن گه دارای جاله اودای استه اتا. دارای ایلای وري جالې به مېوا دریا او اودای استفادا کېن گوريا گه تېنا بو مهم مېوا دارکالي جاله اودای پستا او سبر کړکه اوچې بېيکمان که مه به اما وطنس جنگلته کوچه پیدا با.

گېنېج کيک جالې اي رکم غوزا درېيا، گه يان مه غوزا وکا اشتي مایه کوچه تانک مراد آنتې پولیاکن او کوچای کيک پچیاکن. کودن گه مه غوزا سنېلا مایېس پچېلې وېلو دوسه کوچه پچېج، منطقای خلک گه پچک گالستا پېني داربکه جلغوزا چوتېک آنتې پاکن. مه خلک اول جاله کوچای مه پچوي غوزايه کته کته ننگې سنگه وېيکن، يان مې چوتېي او هر کوتي بېل بېل جایه اکتو کېتا شری پړ لاوا او وري بوتو ویا، وړ سړی جیا او اېمه رکمېدې چار پنچ دواس کایلې اوړې. تیدی پتای مه غوزايه کني او ست اشته دواس کوين کویا تستلې اوړې، تا اېمه رکمېدې سسن. کودن گه مه غوزا سسيچ، غوزا کوچای کيک دانېکنا دوره یلا با، يان مه سره اکوړې کېتا دپان گوريا او اېمه رکمېدې کيک مه غوزايه اودای کنو چوتېن گوريا او کوتي گه لا ابت جا به غوزايه کوچه دروي تن يان تې واره شره انتا مه کيک يا جلغوزايه اودای کني. تیدی پتای مه کيک يا جلغوزايه بوجیه کوچه وېتا سوداگره سره لنگني او اېمه رکمېدې نپا استه کوچ کاکن. یوبه باید کدن گوري گه يان مه کيک بړن گوريا او تیدی پت استفاداس وړي با. البته خلک تانک جانه وار کيکه توا یا وگه کوچه به بړي او اودای استفادا کاکن او مه وړې گېنېج بتهه کوچه وېي، لېني انگار کېتا بړي او يان بازربکه پورا کېي. مه کيک مندو که او بې بړنا به اېن گوريا، خو بړوي وانستا کلیأ بو رس با او اېکي بنداس بيې اورا. کوتي منطقايه کوچه گه مه جلغوزه جالې پیدا با، جلغوزا ته منطقايي خلکنستا بو مهم عايداته اودای گنن بگا گه چيکه اودای نپا او منفعت گوراکن.

متنس مټي مطلبی:

اما وطن باغي جاله او کړکه دې اوړتا طبعي جولېنا او جنگلات به دارا گه بو نپووتي شن. جنگلتنو بو وري نپايه اودای اي وانيا مېونستا اودای استفادا کېک شې گه جلغوزا مېنا بو مهم مېوايه اودای شن. کودن گه مه مېوا پچېج، کړکه اودای کېتا چوتېن او بړن گوريا او اېمه رکمېدې استفاداس وړي با. اېمي خاترې گه جنگلات بو فايدا دارا لازم شې گه مېنا رشي او ننگا کېني آنتې بو پامدارني بې او کي آنتې اجازا دېن مه بې گه مه بو مل دارکالا او قيمتي سرمايایکه کومې تاوان پولن.

تارا کېڼي:

۱- جلغوزا اي پشه يي نام او معنی غوزا دارکالي جل يا کرک شې که خلک میس حاصل او مېونستا آنتې به جلغوزا ماکن او کلیا اېن گوریا.

۲- پستا اېته مېوا سن گه کلیا اېن بیاکن او پسته کرېک اما وطنس شمال تلن بدخشان دې درېتا تا بادغیس ولایتېلاینا داره کوچه پیدا با.

۳- سبر به مېوا سې گه جاله بو ارک دار منطقایه کوچه پیدا با خو بکار او استفاداس وړ سبر لغمان او کنه سنای منطقاس سې، که اودای تېل کنیک دې اوړتا پکېن به گوریا.

۴- کرېک دو رکم پتېک دارا ایلای سنه پتکوتې او ته وریا پتله پتکوتې شن.

فعالیتېل

۱- یاده کېکالي متنې دک دورېدې پردن.

- یاده کېکالي اېمه سبقې وارېدې اوبارا کنېدې پردن او ته وری کار جان.

۲- یاده کېکالي اېمه پرنس اېته لغتېلایه گه شری نه مولیاتن یاد داشت کدن او اي وری اودای خوچجال بن.

۳- دو له جن یاده کېکالي وارېدې اورن او جلغوزه کرېک او وری کرکه بابتې اگتې کن او مرن گه چو پیدا با او کو فایدا دارا.

۴- یاده کېکالي پار، کلی، کوین کویا، ډپېک، وگ او نپا کلمایه معنا کدن او انخول جملا جوپن گه مه لغات کوچیې ان.

- یاده کېکالي دو ډلا بن، دویه ډلا جلغوزاینا اقتصادي گتینی تانک کتابچایه کوچه لکن، گر هر کوته ډلاس اي اي جن صنف پوره لکنستا پردن، دویه ډلا تانک نظرستا اکټو کدن.

۵- اکوړې اوکتني جواب ددا:

- کيیک یا جلعوزا سسوا مېوا شي يا تازا؟
- جلعوزا کوته منطقايه پيدا بېن؟
- جلعوزا کي خاترې بو ملې دې لکنن بېن؟
- اېما کودن دارای جلعوزا چوتېوو شن، بيان کدا؟

ياده کېکالي تانک کتابچايه کوچه مېوه کړکنا فايدا بابته اي مقالا لکن او اېته مېوه کړکنا نامه اوچدن گه تېنا منطقايه کوچه پيدا باتن.

لغتناما

معنا	لغات
پوپاپېک، ترقي	آلانگري
اوسکېن، تحريک	اوس کېن
پشو، پښتۍ	اپشي
کتیک، قطع	اوتپا
آپېک	آپېک
ماهر	استاکار
زيردست	استه لېن
تپا، طایفا يعنې پوگال دې آلتا	آنا
سرسبز	الېني
چينا	اونچريک
بې خواب، ناورچ	انورچ
اورېدلی مو، اخل ارېوو شي	ارېوو
نه تانکواکي	اواکي
چاټ اناييک، خېز اناييک	اونچرايیک
برخه، وانټ	ارک
کتې بازو	اوسپل
آرتل پل	آرتل سېوې
احتياط	اول
الوش	الُسک
زمستان	ایمېند
امېمخول	امزات
اوشکولېندي، تحريک	اوسکولدن

معنا	لغات
۱	
نونگا شيس جوپېک	اختراع
فاش کېک، تارا کېک، تیت کېک	افشا
آزار دېک، زخلېک	اذیت
لووک کېک، سېک کېک	اهانت
هاټ پکورا	اوسپل
چاټ انيک، اونچېلا	اونچريک
غذا، خوراک	اېنا
اي جای، اکتو	اکاندي
سرسبزي	الينه تاني
انگرېس پور	انگر دې
دفعټاً	اچېک
(پېش پلا) عادت	ال
کلماس اصلي معنا دې اورټا وري معنی	اصطلاح
اصطلاحس جمع	اصطلاحات
صفتېک	استوېني
تور دېک، پارول	اوسکولېک
رشتا او رگتيک	اعصاب
تشويق	اوس
تصديق	امنا
صابون	اونجنا
بېکار	الما

معنا	لغات
بنک	تر، تا
پ	
پُشان	تیت، پراگندا
پولپنا	رسانا، رسانی
پینچه پینا	گلستان
پنپان	جلسا، غونڊه، جامعا
پلوٽیک	تاو کبک
پینچا	گل
پُرانی	دنه هونی
پورا	پرکنا، پېش
پې	انتقاد
پنپان	تجمع، جم بیک
پینچان	گل، گلپن
پن	پنڊ، بار
پشولا	چوپان
پچرپی	لمبی، پچلی
پرکوی	پرٿوي
پکپن	اڀن
پارلس	سپس
پچوالا	پشکن والا، آخروالا
پلوٽدن	تاو کدن
پلوٽیک	تاو کبک، پیچ کبک
پرانجین	پچرپی، پچاری
پتله	پتلی، پشکی
ت	
تاتی	ببا، بوا

معنا	لغات
ایلائی	ایولا، بعضی
اوس	سدال، یخ
ب	
بی	بکار، خوب
بعثت	گرپک، اورپک
بکار	بی، خوب
بل	تلن، طرف
بی ثمر	بی مبوا
برالا	تاری، آشکار
بویدا	بجدا، بجېد، بېداربدا
باشنستا	لفظنستا، اگتنستا
بوگوي	وشوي، غوربدلی
بل دېنه	تکیه جای
جای	
بنوپک	خلتا، بوجی
بل دېنه آٽا	آٽا گه شری بل دېن
	گوریا
بڀن	بریان، وریٽ
بایشٽ	سعادت
بوگلېنی	شگوفان
بېستونې	بېستون دې، ایران
	کوچه ای جای او
	واړلکان شې
بو ارک	بو حصا، زیادتر
بوگلېوی	شگوفان کېوی
برای	بېچارا

معنا	لغات
موت گني	جل گني
جنگل زار	جولپنا
جانہ وار جانہ وار، جانہ اندازايہ	جانہ وار
جوالي اوپن پولپکالپنا	جوالپنا
خ	
کار، کرتا	خار
اوکت	خوجیک
اوکت کپچال	خوجچال
خس وار	خس ول
چ	
پمن چتل، ناپاک	چمپر
کرک، نفرت	چوت
نجات دہک	چوتلپک
مالچر	چراين
نشر، تیت	چرگن
چيغ آواز کيائيک	چچلايیک
قابل نفرت	چوت اورنا
چاپبري	چوپري
د	
کارخانا، لم جاي	دستگاه
پوستای چرتیک یا دمتيک	دييل
مہماني، اپريک	دعوت
سرپوش	درا

معنا	لغات
آسمان	تال
طرف، بل	تلن
تارا	تجوریک
بودوباش جاي	تک تان
تہمخول، تيسي کوی	تندو
کول، تابہ	توا
بودن	توا
تاوان	تروپا
پرهيز گاري	تقوا
پ	
عيب، نقص	تگ
اوو پلا اپنا شی، کتخ	تکنا
قيد، بندي	تپان
عيب	تگہ
پیغور	تبابا
ج	
اوپيل، لوپگوا	جوش
ترجما	جب پرتان
شی، معما	جگ
کوششي، لمي لمہ تر بيک	جدي
کرک، موت، رون	جل
جب ودا	جبول
سہار	جوم
گن پکرا گہ لنگالي شريی دپاکن، جنگلي	جولي

معنا	لغات
فضا کوچه	رنده
آبادي	راگ
شلبک زر	روپ
خرمن، خرا	رايي
خرمنس، خراس	راييس
دورويي	ريا
ز	
زندگي ج اى، محيط زيست	زندگه محيط
حفاظت محيط زيست	زندگه محيطس رشكى
زقلېک	زورېک
زقگا	زورگا
س	
پُل	سېور
سونېک زر	سورن
مشرق	سور آلک
خشکا، بر	سسکار
دنه، وخته	سکل
بوم، زمين	سانگ
سر اوږې، سر اوبارا	سر آلان
کومک کېک	سمړېک
نمونا	سرمشق
اشارا	ساندين
سالم، روغ	سسټا

معنا	لغات
جدايستا	دوانستا
دوم	ديم
در، دروازا	دير
دارکستا، شتون	داروستا
سازس اي آليی شې	دړ
ډ	
جشتا، مشر، گن	ډشتا
دورندور، مخامخ	ډو
ډنډ	ډم
شاخ	ډولا
پيوند، اي جاي کېک	ډپلېن
بيت، شعرس اي ونټه	ډنگا
دېړا	ډېړي
ډليک، جنگ کېک	ډپيک
سرزنش کېک	ډنگلېک
ډولايه اودای مېواينا بېل کېک	ډپېک
ر	
محافظ، پاسبان	راشوال
کايوي اگت، اړای اگت	راز
شيرين	رس
مزه دار	رسلا
ننگا کېک	رشیک
مسخرا کېک	ریشخند
نگهبان	رشوال
فضا	راند

معنا	لغات
علاوا کمان، افزودکمان	شرېمان
افزودگي	شرېني
افزود	شرا
افزودېن	شرن
شپړا، سخت	شپړه
بلوا، غلط بوا، سهوه بوا	شکوا
شيانه، شيان	شینه
شپړو واړو، شيه	شېکه
افزود، بوبوا	شراوا
ص	
جوپېوي	صنایع
ک	
جلغوزا	کيیک
مغز، قلې	کلي
اي رکم بتا شې	کرنج
حلقا	کارا
بوټ	کوشړا
سخت اړ، ککړه اړ	کهره اړ
اگت	کلام
خاص، ځانگړی	کېولوالا
قصا، نقل	کداني
مشکل	کشالا
حصار، بند	کړ
پچوالي	کندي
پټ کېک	کایلبیټي
سهارې، ملاآذان	کوکرېنگ

معنا	لغات
سینگارکدن	سنهلدن
سینگاربوي	سنهوي
خالص، صاف	سارا
سرکشي	سیرکنني
سلامتي	سسټه تاني
روغ رمټ	سسټي
	سمسټي
شراوړې گري	سرآلانگري
ست ننديه، ست دريا به	سته نندي
سلگونه پيړۍ	سوېلا پيړي
ش	
شله، کي لمه بو تر بیک	شلا
سلا (خته، گل)، مایا	شلا
اشتبا، بلیک	شگني
بلوا	شگوا
زیات کېک	شرېک
خلاص بیک، نوتیک	شوېک
مايع شى يا ورگېس پرتهېک	شنېک
اشتباهاته	شگنيه
غلط کېني، سهوه کېني	شگېني
اشتباهات	شگني
راستي دې	شټېدې
چپاکېکي، شندېکي	شنېگې

معنا	لغات
گمبا، خندق	گما
گې مېکالي	گېوول
تحميل کينستا	گاینستا
گمبا	گوتا
بدبوییس	گسگنس
چیر، خُندې	گلات
گوناجس	گونچ
جند	گوناج
ډمه، ډنډه	گېنه
پخلا کدن، دلاسا کدن	گرېدن
غږ اچول، آواز وېک	کڼ وېني
رما	گور
چوپان، پشولا	گوروان
ل	
گرفتار، آغشته	لتار
غلامي	لواني
لياييک	لشیک
پژمردا بيک	لسيک
يلا بيک	لِسيک
شرم	لج
لاړ انکالا	لاړمېن
دردېلا	لاودېلا
سېک، سپک	لووک
سرحدنستا	لنستا
سرحد، پوله	لن
آسان	لوهان

معنا	لغات
چارغوک کېوا، خاپوړې	کورگوا
انوا، کورا کوري	
چارغوک کېک، خاپوړې انيک	کورگيگ
ميخ	کیل
کمې	که
قليا، خستیی	کلیأ
خواپه خوا	کوين کويا
قوي، ککړا، نيرومند	کاتپلا
کابلېن، کايوا	کيالين
خارجي	کنوالي
ارېدن	کن جان
کانې، لوړکې چراغ	کاڼه لپا
پايزار	کوشرا
کمې به	که به
قوت	کاتله گري
وکا، نزديک	کويه
کودن	کار
گ	
خفا، جگرخون، تڼاکه	گنگنا
شعر، بدله	گې
جای، گوشينگ	گار
تحميل کېني	گایني
قهر، غصه	گوسا
ولپړي، گرېدن، بفرستد، گرېدي	گرېدن

معنا	لغات
امزات، انخول	موندو
بد، نابین	مچ
عمارت جو پیکالا	معمار
بی بیایا	محبوب
سست کیکالا او نشا کیکالا	مخدر
شره، عهده	منده
مردار	ملین
کدینکن	مپینکن
دماغ	میلا
اڙای اڙاگت کدیک، درد دل کیک، محبت کیک	مسکولا
مال مارنا	ماراڻ
راروان، شاپروي	منگروي
کلمات	مورفمیلا
متیق، بقا	متینگ
دولت	مال
محبت	مینا
نامدار	مشهور
چوري کیک	موشیک
چوري کس	موشس
ن	
فایدا	نپا
اکوڙی کیک، غرس کیک	ننگیک

معنا	لغات
انڊیواله، انڊیوالنه	لڳروله
انڊیوالنستا	لڳرو لنستا
لاوجک، لښته، شاخچه	لتچک
گک	
مزدور	لوان
ای شی آنتی اڙمبک، کوتی شیس بیی اوریکی	لوکوپیک
شاخ	لاوا
حمله، اونگاڻ	لنگاڻ
پشم	لوش
هم سرحد	لن شریک
خط	لبن
لوڙکبو وٽپکن، قرت کپکن	لوڙگی
لشویی	لشویی
ل	
زیپ او پانچ	لک پانچوک
بالشت، زیر سري	لسن جپنا
دوریاڙ	لڙه
م	
امتحان کبوی، تلوي	ماووی
جلبا	موج
اڙای اڙاگت کدچالی	مسکول
ای جای بیک، اکتو بیک	ملیک

معنا	لغات
تربيا ڪپڪ	
اسباب، ٻرينگ	وايا
دڀڳه، دڀڳه ڪوڇه	وڳه
بڀ حس گري	ورمچگري
تارڊن، تصفيا ڪڊن	وڪٽڊن
آوزي اني	وي
برخمن	ونٽوان
تربياس	ورلپنيس
آرام	وشام
اسلحه، وسلا	ولدا
تربيا بوا	وڍوا
رواج	وونا
ولٽڪه	اوليهه
هـ	
ڪٽيڪ، زرع ڪپڪ	هٽيڪ
ڪاٻ	هاٻ
اوڙني	هوڙني
ي	
اڀله بل اڀته بل	يبل لبل

معنا	لغات
ورلپڪ، گل ڪپڪ	نملپڪ
ناساس، مريض	ناساز
ورليا، گل ڪيا	نمليا
قصا، نڪلونه	نڪليڪ
معلوم، نجى، تارا	نزو
جاي نشيمن، نيڪ	نپڪ ٽونڪ
جاي	
فايده من	نپووتي
زيپنا گي او شعر	ورنا
ڪڊاني، قصا	وڀشان
پراخ بيڪ، انڪشاف ڪپڪ	وشيك
وجود، تن	وڀر
تاريڪ، لٽول، اوڪوتيڪ	وڪتيڪ
وڀگ، دڀگ، اونيڪ	وگ
باڌتن، اوڊل	وييڪ
ساز	واج
نملپڪ، گني ڪپڪ،	ورلپڪ